

166 VE 68 NUMARALI
TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE
XVI. YÜZYILDA BEYPAZARI KAZASI

Huriye EMEN
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLER
Afyon
2008

166 VE 68 NUMARALI
TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE
XVI. YÜZYILDA BEYPAZARI KAZASI

Huriye EMEN

Yüksek Lisans Tezi

Tarih Anabilim Dalı

Afyon
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran 2008

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

166 VE 68 NUMARALI TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE XVI. YÜZYILDA BEYPAZARI KAZASI

Huriye EMEN
Tarih Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran 2008

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLER

Ankara'nın 99 km batısında bulunan Beypazarı; Doğusunda Ayaş ve Güdül, kuzey doğusunda Kızılcahamam, kuzeyinde Kırbrışık ve Seben, batısında Nallıhan, güneyinde Polatlı ve Mihaliççık ilçeleriyle çevrili vaziyettedir

Yapılan araştırmalara göre, Beypazarı çevresinde sıra ile Hititler, Frigler, Galatlar, Romalılar (Bizanslılar), Selçuklular ve Osmanlılar hâkim olmuştur

Türklerin Sultan Alparslan komutasında Anadolu'ya girmesinden kısa bir süre sonra Marmara'ya ulaşmaları ile Beypazarı ilk Türk akıncıları ile karşılaşmıştır. Selçuklu yönetimindeki Beypazarı konum itibarı ile sık sık göç eden Türkmen boylarına yurtluk yapmıştır.

Mevcut kaynaklara göre, Beypazarı'na ilk Türk yerleşimi Germiyan oğlu Yakup Şah'ın veziri Dinar Hezar'ın burayı Rumlardan alarak yerleşmesi ile gerçekleşmiştir

1530 sayımlarına göre kazada 10 mahalle ve 3 cemaat görünmektedir. Gülhanı, Yakacık, Düz, Yaz, Karacakaya, Beğdepesi, Yenice, Kadı, Ermeniler, Ömerönü diye adlandırılmış olan bu mahallelerden Ömerönü'ne bağlı İnözü, Virancık ve Derbendcik olmak üzere üç cemaat bulunmaktadır. Mahallelerin ve cemaatlerin nüfusunun toplamı 2116 dır.

1574 sayımlarına göre kazada bulunan mahalle sayısı 22'ye yükselmiştir. Cemaatlerin sayısı değişmemişken cemaatlerde bulunan kişi sayısında önemli artış

meydana gelmiştir.1574 yıllarında Beypazarı'na ait mahallelerde toplam 10934 kişi yaşamaktadır.

Yapılan tahrirlerden görünen o ki Beypazarı kazası dini ve sosyal müesseseler açısından azımsanmayacak derecede zengin görünmektedir. 1530 tarihli deftere göre kazada 3 imaret, 2 cami, 4 mescit, 6 imaret, 1 medrese, 2 hamam bulunmaktadır. 1574 yıllarında ise kazada 4 cami ve 15 medrese bulunmaktadır.

1530 dan 1574 e kadar bölgenin genel yapısında önemli değişiklikler görülmüştür. Bu süre içersinde kazada bulunan köy sayısı 156 dan 78 e düşmüştür. Fakat köylerde bulunan kişi sayısı 14919 dan 35854 e yükselmiştir. 1574 yıllarında köylerin bazıları kendisine yakın konumda bulunan diğer köylerle birleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tahrir, Beypazarı

ABSTRACT

ACORDING TO 166 AND 68
NUMBERED TAHRIR REGİSTERS OF BEYPAZARI TOWN
IN XVI. CENTURY

Huriye EMEN
Department of History

Afyon Kocatepe University, The Institute of Social Sciences
June 2008

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLER

Beypazarı is about 99 kilometers on the west of Ankara province and located between Ayaş and Nallıhan towns; Ayaş and Güdül to the east, Kızılcahamam to the north east, Kıbrısçık and Seben to the north, Nallıhan to the west, Polatlı and Mihaliççık to the south of the town, but has no natural boundary.

According to the researches around; various societies have been dominated the town. History indicates prevailing of Hittites, Frigs, Galats, Romans (Byzantium's) Seljuk's and Ottomans.

Turks came to Anatolia under the command of Sultan Alparslan, afterwards reached up to Marmara, whereas the Beypazarı also met with the first Turkish warriors. During the period of Beypazarı governed by Seljuks; the town became the homestead for Turkmen groups whom frequently immigrating one place to another.

According to the available sources, Dinar Hezar, The Vizier of Kütahya Chieftain Yakup Shah, takes Beypazarı from Greeks and the Turks settled in the region.

Reference to the historical logbooks that became the main sources for our study, there have been 10 district, 3 religious communities exist in the town in the year 1530. İnözü, Virancık and Derebencik are those three religious communities and Gülhanı,

Yakacık, Düz, Yaz, Karacakaya, Beğdepesi, Yenice, Ömeroğlu Kadı, Ermeniler are the districts of the town. The total population of these districts and religious communities are counted as 2116.

As to the census of 1574, district numbers increased to 22. However, there were no changes in numbers nor names of the religious communities. The total population in the Beypazarı reached to 10,934.

There were abundant religious and social institutions in Beypazarı. According to the census of 1530; 3 “imaret”s (social-need centers), 2 mosques, 4 mesjids (small mosques), 6 nooks (religious elementary school), 1 medrese (high-school college), 2 Turkish baths were founded in the town. Later as to the 1574 census, there were 4 mosques and 15 small mosques located in the town.

There have been certain changes seen in the general structure of rural areas from 1530 to 1574. The number of village decreased to about 78 from 156 during this period. Although the downturn in the number of villages the overall population in the region is increased from 14919 to 35854.

As to the administrative organization, Beypazarı is a town that predicated on Hüdavendigâr National Ensign; and in the course of the 1530 – 1574 period annual income increased steadily.

Key Words: Tahrir, Beypazarı

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

İmza

Tez Danışmanı Yrd.Doç.Dr. Mustafa GÜLER

Jüri Üyeleri Prof.Dr.Ali İrfan AYPAY

Doç.Dr.Mustafa ERAVCI

Huriye EMEN'in 166 VE 68 NUMARALI TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE XVI. YÜZYILDA BEYPAZARI KAZASI başlıklı tezi 13/06/2008 tarihinde yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Tarih Anabilim dalında, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Mehmet KARAKAŞ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Türkler Malazgirt savaşından sonra Anadolu'yu vatan edinmek amacı ile kitleler halinde Anadolu'ya gelmişlerdir. Türkmenler, artık Anadolu üzerinde hâkimiyetini yitirmiş olan Bizans İmparatorluğu'nun kendi haline bıraktığı halkı ve bölgeleri birer birer ele geçirmeye başlamışlardır. Göçebe kitleler kısa zamanda Batı Anadolu sınırlarına kadar yayılmıştır. Böylece Türkiye Selçuklu Devleti, Anadolu coğrafyasının batı ucu İznik'de kurulmuş, sonradan Konya'yı kendisine merkez edinmiştir.

Türkiye Selçukluları döneminde Anadolu'da ticaret doğu-batı ve kuzey-güney olmak üzere gelişmiştir. Selçuklu sultanları ve onların devlet adamları vasıtası ile bu güzergâhlar üzerinde kurulan han, kervansaray, ribat ve şehirler üzerindeki pazarlar bu ticaretin en canlı örnekleridir. Bu pazarlardan biri olan günümüzde Ankara ilinin bir kazası olan Beypazarı Doğu-batı ticaret yolu üzerinde kurulmuştur. Şehir, Bursa'ya kadar uzanan ve oradan Marmara kıyılarına ulaşan ipek ticaretinin yol güzergâhı üzerindedir. Fakat Osmanlı Devleti'nin kurulması sırasında önemli bir yer durumunda olan şehir, daha sonraları hele XVI. yüzyılın başından itibaren ticaret yollarını Anadolu üzerindeki etkisinin azalması ile önemini yitirmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde de demiryolu hattının şehir dışından geçirilmesi ile önemini tamamen yitirmiştir.

Büyük öneme sahip olan Beypazarı'nın XVI. yüzyıldaki durumunu ortaya koymanın tarihçilik açısından kazanımı fazladır. Çünkü kaza üzerine şu ana kadar yapılmış özel bir çalışma olmayıp genel içerikli çalışmalarda bir kesit olarak geçmektedir. Hatta bu nedenle, tahrir defterleri esas alınarak yaptığımız çalışmamızda konu ile ilgili eser ve makale bulmakta oldukça zorluk çektik. Kaza ile ilgili defterler arasında ise farklılıklar ortaya çıktı. Örneğin 166 numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu adı altında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından tıpkıbasımı yayınlanan icmal defterinde zeamet ve tımarlar karışık olarak verilmiştir. Hangi yerleşim yerinin tımar ya da zeamet olduğunu tespit etmek mümkün olmamıştır. Dolayısıyla 68 numaralı mufassal defterde zeamet ve tımarlar ayrı ayrı belirtilmiş olmasına rağmen iki defter arasındaki tımar ve zeametler arasında eşleştirme yapmak, bunların gelir oranlarını ve diğer farklarını birebir ortaya koymak mümkün olmamıştır.

Sadece zeamet ve timarların toplamları üzerinde eşleştirme yapılmıştır. Ayrıca 68 numaralı mufassal defterin pek çok kısmının fiziki açıdan oldukça köhne durumda olması bazı isim ve ıstılahların okunmasını zorlaştırmıştır. Fakat bütün bunlara rağmen konunun şahsım adına ilgi çekici olması dolayısıyla gerekli tüm hassasiyetler gösterilerek Beypazarı kazasının XVI. Yüzyıldaki genel durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tez, dört ana bölümden müteşekkildir. Çalışmamızın birinci bölümünde kazanın coğrafi özellikleri ve tarihçesi anlatılmıştır. İkinci bölümde kaza merkezinde ve kazanın kırsal kesimlerinde bulunan yerleşim yerleri ve bunların genel özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde kazanın iktisadi yapısı ile kazadan alınan vergi çeşitlerinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde ise kazada tatbik edilen toprak tasarruf şekli ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tahrir defterlerinden istifade edilerek yapılan çalışmalar yorucu bir sürecin ürünü olmasına rağmen; elde edilen bulgular harcanan zamandan daha az olabilmektedir. Önemli olan araştırmacının verileri harmanlayabilmesidir. İşte bu süreci tamamlarken benden yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa Güler'e, lisansüstü eğitimim boyunca beni her konuda destekleyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Süleyman ÖZBEK'e ve Sn. Selami Babacan'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Huriye EMEN

AFYON 2008

ÖZGEÇMİŞ

Huriye EMEN

Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Yüksek Lisans: 2003 Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi

Lisans: 2001 Muğla Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Lise: 1993 Gazipaşa Lisesi, Edebiyat Bölümü

İş/İstihdam

2005-Yurt Müdürü, Yalçınkaya Kız Öğrenci Yurdu Ankara

2005-Tarih Öğretmeni, Özel Baştem Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

2003-Yurt Müdürü, Aydınlık Evler Kız Öğrenci Yurdu Ankara

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Antalya, 20 Ekim 1974 Cinsiyeti: Kadın

Yabancı Dil

İngilizce

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	i
ABSTRACT.....	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
KISALTMALAR CETVELİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	6
A. BEYPAZARI'NIN COĞRAFYASI VE TARİHİ	6
1. Beypazarı'nın Coğrafyası.....	6
2. Beypazarı'nın Tarihçesi.....	9
II. BÖLÜM	13
A. 68 VE 166 NUMARALI TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE BEYPAZARI KAZASI.....	13
1. Osmanlılarda Kaza Teşkilatı ve Beypazarı Kazası.....	13
2. Beypazarı Şehir Merkezi.....	15
a) Mahalleler ve Nüfusu.....	15
b) Dini Ve Sosyal Yapılar.....	18
3. Kır İskan Merkezleri Ve Demografik Yapılar.....	20

a)	Köyler	20
b)	Mezralar	41
(1)	166 Numaralı Defterde olan Mezralar:	41
(2)	68 Numaralı Defterde Olan Mezralar:	41
c)	Kır İskân Merkezlerinin Genel Özellikleri ve Demografik Yapıları	42
4.	Kazanın Tahmini Nüfusu	48
III.	BÖLÜM	50
A.	BEYPAZARI KAZASINDA İKTİSADİ HAYAT	50
B.	YETİŞTİRİLEN ÜRÜNLER VE VERGİLER.....	52
1.	Hububat	52
2.	Bakliyat.....	55
3.	Bağcılık, Bahçe Ve Meyvecilik:	57
C.	DİĞER VERGİLER.....	59
1.	Hayvancılıkla İlgili Vergiler.....	59
2.	Şahıs Başına Alınan Vergiler	62
3.	Arızı Vergiler.....	63
4.	Maktu Vergiler ve Mukata'alar	64
D.	KAZADAN ALINAN TOPLAM VERGİ MİKTARLARI	65
IV.	BÖLÜM	67
A.	KAZADA TOPRAK TASARRUF ŞEKLİ	67
1.	Genel Hatlarıyla Tımar Sistemi.....	67
2.	Kaza'nın Haslar'ı.....	69
3.	Kaza'nın Zeamet ve Tımarları	73
4.	Mülk Olarak Tasarruf Edilen Topraklar	75
a)	Mülk Tımarları	75
b)	Kazadaki Mülk Tımarları.....	76
V.	SONUÇ	79
VI.	KAYNAKÇA.....	85
VII.	EKLER	90

A. TABLOLAR.....	90
1. Tablo I-İcmal Defter'e Göre Beypazarı Mahalleleri.....	90
2. Tablo II-Mufassal Defter'e Göre Beypazarı'nın Mahalleleri.....	91
3. Tablo - III Beypazarı Kazasında İsimleri Değişmemiş Bazı Köyler	92
4. Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasıl	93
5. Tablo V - Mufassal Defter'e Göre Beypazarı'nın Demografyası.....	100
6. Tablo VI- Mufassal Defter'e Göre Hububat ve Bakliyattan Alınan Vergiler.....	103
7. Tablo VII- Mufassal Defter'e Göre Bağcılık, Bahçe ve Meyvecilikle İlgili Vergiler.....	112
8. Tablo VIII-Mufassal Defter'e Göre Hayvancılıkla İlgili Alınan Vergiler.....	116
B. GRAFİKLER.....	120
1. Grafik 1	120
2. Grafik 2.....	121
C. HARİTA.....	122

KISALTMALAR CETVELİ

age: Adı Geçen Eser

agm: Adı Geçen Makale

AÜDTCFD: Ankara Üniversitesi Dil -Tarih -Coğrafya Fakültesi Dergisi

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Bey. Kay: Beypazarı Kaymakamlığı

Bkz: Bakınız

C: Cema'at

c: Cilt

Ç: Çiftlik

Çev: Çeviren

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Ed: Editör

Haz: Hazırlayan

H: Hisse

İHFM: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası

K: Karye

M: Mezra

M. E. B: Milli Eğitim Bakanlığı

İA: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi

N: Nehir

S: Sayı

s: Sayfa

TD: Tahrir Defteri

T M: Türkiyat Mecmuası

TTK: Türk Tarih Kurumu

vd: Ve Devamı

Yay: Yayınlayan

Yay. Haz: Yayına Hazırlayan

Z: Zeamet

GİRİŞ

I - TAHRİRLER VE TAHRİR DEFTERLERİ

Tahrir, nüfus ve arazi gibi umumi olarak yapılan yazma yerinde kullanılır bir tabirdir¹. Tahrir işlemlerinin tutulmuş olduğu defterlere de tahrir defterleri adı verilir. Türk tarihinin en önemli kaynaklarından birisi nüfus ve vergi sayımlarına ait defterler olan tahrir defterleridir. Bu defterlerden devletin mali, askeri, siyasi açıdan tüm potansiyelini tespit etmek mümkündür.

Tahrir, sadece Türk devlet geleneğine mahsus bir metot olmasa da özellikle Osmanlı imparatorluğunda en mükemmel şekilde tatbik edildiği aşikârdır. Çünkü tahrirler, Osmanlı imparatorluğunun çağdaşı olan gelişmiş Avrupa memleketlerinde genelde, bazı vergi yükümlülükleri olan şahıslar ya da askeri görevliler tarafından basit listeler halinde hazırlanmaktaydı. Üstelik bu listeler memleket içersinde parçalı ve dağınık olarak yapılmaktaydı. Osmanlı imparatorluğundaki tahrirler ise geniş bir alanda yayılmış bulunan ve kuvvetle merkezîyetçi bir idare sistemi tatbik etmiş olan imparatorluk ülkesinin her köşe ve bucağında birden yapılmıştır. Ayrıca belli bir müddet muntazam zaman aşırımlarıyla ve aynı metotla tekrar edilebilmiştir. Bu gün elimize ulaşan defterler de bunun göstergesidir².

Osmanlı imparatorluğunda tahrirlerin yapılma gayesi sadece devletin mevcudiyetiyle alakalı istatistik toplamak ya da devletin maddi imkânları hakkında bilgi sahibi olmak değildir. Tahrir sisteminin kurulmasında ve uzunca bir müddet uygulanmasında idari, mali ve hatta askeri diyebileceğimiz zaruretlere bulunmaktaydı. Devrin teknik ve ekonomik şartları, vergilerin nakit olarak toplanmasını ve merkez hazinesine nakledilmesini güçleştiriyordu. Devlete ait olan masrafların karşılanabilmesi, özellikle asker ve memur maaşları ile diğer bazı harcamaların doğrudan merkez hazinesinde toplanan paralarla ödenmesi mümkün olmuyordu. Bu yüzden askeri ve idari görevlerinin karşılığı olan maaşları veya yapılacak diğer masrafları, ilgililerin

---

¹ Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M.E.B. Yayınları, c. III, İstanbul 2004, s. 376.

² Ömer Lütfi Barkan, Hüdavendigar Livası Tahrir Defterleri I, Yay. Haz. Barkan- Enver Meriçli, TTK Basımevi, Ankara 1988, s. 4-5.

buldukları yerlerdeki vergileri kendi nam ve hesaplarına bir devlet tahsildarı gibi toplamaları imkânını sağlayan, dirlik beratlarıyla temin edilmekteydi³.

Böyle bir sistemin sağlıklı olarak işleyebilmesi için tahrirlerin sistemli bir şekilde yapılması gerekmekteydi. Nitekim Osmanlı imparatorluğu bunu en ince detayına kadar düşünerek tatbik etmiştir. Memleketin her köşe bucağına ait gelir kaynakları en ufak bölümleriyle, sıhhatli ve ayrıntılı olarak tayin ve tespit edilmiş; bu kaynaklarda meydana gelebilecek değişiklikler yapılan tahrirlerle birlikte kontrol edilmiştir. Osmanlı imparatorluğunun uzun müddet en büyük ve en tesirli askeri gücünü teşkil eden tımar sisteminin ayakta kalması da işte tahrirlerin böyle sistemli bir şekilde yapılmasındandır⁴.

Osmanlılar bir yerin fethinden hemen sonra çeşitli vesilelerle tahrir yaparlardı. Tahrirlerin hangi sıklıkla yapıldığı konusunda net bir bilgi vermek mümkün değildir. Genel olarak 30–40 yılda bir yapıldığına dair bilgiler yaygındır. Fakat her padişah değişikliğinin akabinde de tahrir yapıldığı bilinmektedir. Bütün bunlarla birlikte, klasik dönemde bazı yerlerin tahrirleri yaklaşık 25–35 yıllık aralarla yapılırken bazı yerlerde çok daha kısa aralıklarla yapılmaktaydı. Buradan devletin, gerek gördüğü durumlarda tahrir yaptırdığı sonucuna ulaşmak mümkündür⁵.

Tahrir işlemlerini yürütenlere “Tahrir Emini”, “Mübaşir”, “İl-Yazıcısı”, “Muharrir” gibi isimler verilirdi. Tahrir işlemini, yani emaneti üzerine alan “Tahrir Emini”nin yanında ayrıca “Kâtipler” de resmen tayin edilirdi. Bu şahıslar, rüşvet ve iltimas gibi yolsuzluklara meydan verilmemesi için, her yönüyle mükemmel bir şahsiyete sahip, dürüst, adil, dindar ve tahrir tekniğini çok iyi bilenler arasından özenle seçilirdi. Bunları vilayet ve sancak kadıları murakabe ederlerdi⁶.

Tahriri tamamlayıp merkeze dönen heyet ellerinde topladıkları bilgileri birleştirip, sistemleştirip bir rapor halinde padişaha sunarlardı. Bu detaylı çalışmalara

³ Barkan, age, s. 4–5.

⁴ Barkan, age, s. 5.

⁵ Mehmet Öz, “Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler”, Osmanlı Devleti’nde Bilgi ve İstatistik (Ed. Halil İnalçık-Şevket Pamuk), Ankara 2000, s. 19.

⁶ Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518- 1566), TTK Basımevi, Ankara 1989, s. Giriş 3.

mufassal defter adı veriliyordu. Bunun dışında bir de mufassal defterin “Defter-i İcmal” ya da “Defter-i Mücmel” adı verilen, sadece köylerin isimlerinin ve hâsılatlarının yazılı olduğu özet durumda olan defterler vardır. Her türlü anlaşmazlık ve yeni yapılan sayımlarda bu defterlere başvurulurdu⁷.

Tahrir defterlerinde, sayımı yapılmış bir köyü örnek olarak ele alırsak, o köyün vergi mükelleflerinin yazımı sırasında bunların dirlik sahibine ödemekle yükümlü oldukları vergilerin bir yıllık toplamı deftere yazılırdı. Yani bir köyde ya da dirlik sahibinin o köydeki hissesinde yer alan vergi mükelleflerinin ödeyeceği vergiler bir bütün olarak yazılırdı. Köylü (reaya)’nın her birisinin ne kadar vergi ödeyeceği belirtilmezdi. Fakat çift, bennak, mücerred, ekinlü vb. şeklinde yazılan şahısların bu statüleri gereği ne kadar vergi ödeyeceği hususu belliydi. Üretimle alakalı vergiler ya da arazi vergilerin kimden ne miktarda alınacağı deftere kaydedilmemiştir. Esasen bu imkânsızdır. Zira Osmanlı tahrir defterlerindeki bu tür veriler gerçekte tarh edilen ya da toplanan vergi miktarlarını değil, tahmini vergi miktarlarını temsil eder. Genel kanaate göre üretimden alınan vergilere dair veriler tahrir işleminden önceki son üç yılın üretim miktarları esas alınarak hesaplanmıştır. Bu açıdan defterlerde geçen rakamlar net değil ortalamadır⁸.

Osmanlı tahrir defterlerinin klasikleşmiş fiziki yapısını şu şekilde tasvir edebiliriz: Bir sancağa ait mufassal defterin başında genellikle bir mukaddime ve sancak kanunnamesi yer alır. Son dönem defterlerin başında ise ayrıntılı fihristler bulunmaktadır. Bunları müteakip merkez kazadan başlayarak sancağı meydana getiren kaza ve nahiyeler yazılır. Bir kaza yazılırken önce, eğer varsa, nefis olarak ifade edilen merkez konumundaki şehir ya da kasaba, yoksa merkez konumundaki bir köy(karye) yazılır. Şehir ya da kasabaların mahalleleri, bu mahallelerde kayıtlı yetişkin erkeklerin adları ve babalarının adları, meslekleri verilirdi. Yetişkin nüfus evli- bekâr (müzevvec-

---

⁷ Halime Doğru, XV ve XVI. Yüzyıllarda Sivrihisar Nahiyesi, TTK Basımevi, Ankara 1997, Giriş s. 3.

⁸ Öz, “ agm”, s. 22.

mücerred ya da hane- mücerred) ayırımına göre kaydedilmiştir. Mahallelerin yazımından sonra şehir/ kasabanın geliri (hâsıl), ve bu gelirlerin kaynakları yazılırdı⁹.

Defterlerde şehir ya da kasabanın yazılımından sonra kır yerleşim yerlerinin yazılımı yer alırdı. Köyler sırayla yazılırdı. Köyler bütün olarak yazıldığı gibi geliri hisselerine ayrılmış köyler de hisseler halinde yazılabilir. Örneğin Hüdavendigâr Livası'na tabi Beypazarı kazasında bulunan Kertil, Kaplan köylerinin gelirleri hisselerine ayrılmıştır. Köyün adı, hisselerinin ne şekilde tahsil edildiği (has, zeamet, tımar, vakıf vs.) belirtildikten sonra köydeki ya da hissedeki yetişkin erkekler baba adları ve statüleri gösterilerek (Hasan veled-i bennak gibi) kaydedilirdi. Gayr-ı Müslim teba genelde hane- mücerred ayırımına göre yazılırken, Müslüman teba genellikle tasarruflarında bulunan toprak miktarları ve medeni durumlarını gösteren işaretlerle yazılırlardı. Şahısların kaydından sonra çiftlik, hasa çiftlik, zemin, mevkuf zemin vs. gibi toprak parçaları yazılır. Akabinde köyün/hissenin toplam geliri (hâsıl), bu geliri oluşturan vergi kaynakları (resm-i çift, resm-i bennak, resm-i mücerred; buğday, arpa, darı, pirinç; bağ, bahçe, meyve; bad-ı heva, deştbanı vs.) yazılırdı. Köylerin yanı sıra buraya yakın olan ekinlikler (mezralar), yaylaklar, kışlaklar vs. de gelirleriyle birlikte yazılırdı¹⁰.

Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nde yapılmış olan tahrirler ve bunların yazılı olduğu tahrir defterleri çok kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir. Özellikle devletin sosyal, siyasi, ekonomik, idari yapısına dair pek çok varidatın mevcut olduğu bu defterler bir araştırmacı için paha biçilmez kaynaklardır.

Tezin oluşturulmasında 166 numaralı icmal defter ile 68 numaralı mufassal defterler kullanılmıştır.

Bunlardan 166 numaralı icmal defter hicri 937, miladi 1530 tarihlidir. 628 varaktan müteşekkil olan defter, Hüdavendigâr, Biga, Karesi, Saruhan, Aydın, Menteşe, Teke ve Alaiye Liva'larının sayım özetlerini içermektedir. 166 Numaralı İcmal Defter, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı tarafından neşredilmiştir.

⁹ Barkan, Türkiye'de Toprak Meselesi, Toplu Eserler I, Gözlem Matbaacılık, İstanbul 1980, s. 292-293.

¹⁰ Öz, "agm", s. 23.

68 Numaralı Mufassal Defter Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime arşivinde bulunmaktadır. Hicri 981, miladi 1574 tarihlidir. Defterin eski numarası 83, yeni numarası 68 olarak kayıtlıdır. Toplam 245 varaktan müteşekkil olan defterde Seferihisar, Beğpazarı ve Karahisari Nallu kazaların sayımları yer almaktadır.

I. BÖLÜM

A. BEYPAZARI'NIN COĞRAFYASI VE TARİHİ

1. Beypazarı'nın Coğrafyası

Toplumların menşe' ve tekâmüllerini, yaşamış oldukları coğrafi saha ile münasebetleri doğrultusunda hem tabii faktörlerin insan üzerindeki etkisi, hem de insanın tabii faktörlere olan etkisini konu edinmiş olan ilme beşeri coğrafya adı verilmektedir¹. Coğrafya tarihin en önemli yardımcı bilim dallarından bir tanesidir². Tarih araştırmaları açısından ise insanın tabiata tesirinden çok tabiatın insana tesiri daha mühimdir³. Çünkü bir bölgenin yer şekilleri, o bölgenin sosyal, iktisadi ve siyasi yapısını doğrudan etkiler. XVI. yüzyıl Beypazarı kazasıyla ilgili çalışmayı sunmadan evvel buranın coğrafi yapısını ortaya koymak yerinde olacaktır.

Beypazarı, Ankara ilinin 99 km batısında, Ayaş ve Nallıhan ilçeleri arasında bulunmaktadır. Doğusunda Ayaş ve Güdül, kuzey doğusunda Kızılcahamam, kuzeyinde Kırbrısçık ve Seben, batısında Nallıhan, güneyinde Polatlı ve Mihaliççik ilçeleriyle çevrili vaziyettedir. İlçenin doğal bir sınırı bulunmamaktadır⁴.

Aladağ ve Köroğlu dağlarından uzanan kollar ilçenin merkezine kadar girer. Bu kollar güneye doğru uzanarak bir sürü irili ufaklı dağ ve tepeleri oluşturur. İlçe genel olarak engebeli olup Polatlı'ya doğru olan güney kısmı ovalıktır⁵.

İlçenin kuzey doğusunda bulunan Karaşar bucağında 1584 rakımlı Kavaklı dağı, kuzey batıda Tepel dağının en yüksek tepesi olan Keltepe 1840 rakımlıdır. Güney kısmındaki Kırbaşı bucağında 1115 rakımlı bir tepe ile Kırşihlar köyü civarında 1097 rakımlı bir tepe daha vardır ki Sakarya meydan savaşında gözetleme yeri olarak

---

¹ Bahaeddin Yedi yıldız, Ordu Kazası Sosyal Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 16.

² Zeki Velidi Togan, Tarihte Usul, Enderun Kitabevi, İstanbul 1985, s. 22.

³ İbrahim Kafesoğlu, Türk Millî Kültürü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1996, s. 28–29; Tuncer Baykara, “Türk Kültüründe İklim”, Erdem, c. IX, S. 27, TTK Basımevi, Ankara (Ocak 1997), s. 955.

⁴ Ethem Torun, Bilinen ve Bilinmeyen Yönleriyle Beypazarı, TTK Basımevi, Ankara 2004, s. 8.

⁵ Yaşar Şener, Beypazarı: Tarihte ve Bu Gün, Yücel Ofset, Ankara 1997, s. 20.

kullanılmıştır. İlçenin kuzey tarafı genelde çamlık olmasına rağmen güney yönündeki dağlar bitki örtüsü bakımından zayıftır⁶.

Kırmir çayı boyunca halk tarafından ova denilen, 500–600 rakımlı düzlükler bulunmaktadır. Kırmir çayı vadisinin güneyindeki Kırbaşı çevresinde masa yapılı platolar mevcuttur. Bu platolardan kuzeye, Kırmir çayına doğru inen akarsular, yüksek düzleri dilimler halinde yarmış, derin vadiler meydana getirmiştir⁷. Sakarya ile Kırmir çayı arasındaki Kırbaşı bölgesi büyük ve geniş bir yayla ovasıdır⁸.

İlçede vadiler oldukça sıktır. Kırmir, Süveri, Haydarlar, İnözü bunlardan en önemlilerini teşkil etmektedir. İnözü ve Haydarlar vadileri dar, Kırmir vadisi ise birçok yerde genişleyerek ova ve çiftlikleri meydana getirir⁹.

Beypazarı'nın merkezi ile Karaşar bucağı arasındaki coğrafi yapı incelemeye değer görülmektedir. Çünkü bu iki yerleşim yeri arasında coğrafi açıdan önemli farklılıklar görülmektedir. İç Anadolu bölgesinin Yukarı Sakarya Bölümünde kalan mevki, batı Karadeniz bölgesine yakın olması münasebetiyle iki coğrafi bölge arasında geçiş konumunda olup fiziki ve beşeri özelliklerini her iki bölgeden de almaktadır¹⁰.

İki coğrafi bölge arasında geçiş konumunda olan Beypazarı ve Karaşar çevresi, iklim özelliklerini her iki bölgeden de almaktadır. İç Anadolu Bölgesinin kuzeybatı kenarında kalan Beypazarı'na yılda 390,2 mm yağış düşmektedir. Karaşar'a ait meteorolojik veriler bulunmamakla beraber, yakın kuzeyindeki Kıbrısçık ilçesinde yağış rasatları yapılmaktadır. Karaşar ile hemen hemen aynı yerel coğrafi özelliklere sahip olan Kıbrısçık'da yıllık yağış toplamı 587,9 mm dir. Böylelikle Kıbrısçık ile Beypazarı arasındaki yağış farkı yıllık 197,7 mm yi bulmaktadır¹¹.

---

⁶ Şener, age, s. 21.

⁷ Oğuz Erol, "Beypazarı Güneyinde Bir Fosil Vadi ve Jeomorfolojik Önemi", AÜDTCFD, c. XIX, S.1–2, Ankara 1962, s.105–106.

⁸ Torun, age, s. 9.

⁹ Şener, age, s. 20.

¹⁰ Süha Kocakuşak, "Beypazarı ile Karaşar Arasındaki Sahanın Coğrafi Özellikleri", AÜDTCFD, c. XXXVII, S. 1–2, Ankara 1995, s. 659.

¹¹ Kocakuşak, "agm", s. 660.

Yörede yine güneyden kuzeye doğru gidildikçe doğal bitki örtüsü açısından da farklılıklar görülür. İç Anadolu'nun step görünümlü karakterinden gür ormanlık alanlara doğru tedrici bir geçiş yapılır¹².

Beypazarı'nın merkezinden Karaşar'a doğru ilerledikçe güneyden kuzeye doğru yüksekliğin kısa mesafelerde hızla artışı fiziki koşullardaki değişikliğe de yansımıştır. Bu değişiklikler ise gerek ekonomik faaliyetlere, gerekse konutlar ve yapı malzemelerindeki farklılığa neden olmuştur. Örneğin konutlarda kullanılan yapı malzemesi olarak; orman alanlarında ağacın kullanılması, orman açığı alanlarda ise kerpiç- taş kullanılması fiziki koşulların farklılığından kaynaklanmaktadır. Yine ekonomik faaliyetlerin; yörenin değişik kesimlerinde farklılık göstermesi, bu faaliyetlerin yine doğal çevre koşullarına göre sürdürülmesiyle alakalıdır¹³.

XVI. yüzyıl Beypazarı kazasına bakılırsa batısında Aladağ çayı; kuzeyinde Saraycık köyü ve Çeltük köyü ile Güney köyü; doğusunda Adalukuz köyü ve Akkaya köyü, Poladlu köyü; güneyinde ise Sakarya nehri ile çevrelenmiş vaziyettedir (Bkz, 1530 Yılında Hüdavendigâr Livası Adlı Harita).

Kazanın nehir açısından oldukça zengin olduğu görülür. Çoğu, köylerle aynı adı taşıyan bu nehirlerin isimleri, İncük, Düz, Arz, Yassıkaya, Uluviran, Celebli, Kayacıkhisarı, Kayacikköy, Davudoğlanı, Çekiköyü, Yemreköy, Derviş, Akçabayır, Oylu(Ulu)Yörük, Boğabükü, Şaraphane, Hızırşah, Güz şeklindedir.

Kırmir çayı ile Aladağ çayının çevrelediği üçgende köylerin daha yoğun olduğu görülmektedir. Kazanın kuzey kesimlerinin daha dağlık olduğu, Poladlu köyüne doğru olan güney kesimlerinin daha ovalık¹⁴ olduğu düşünülürse yerleşmenin ağırlıklı olarak dağlık olan kuzey kesimlerde yoğunlaştığı, güney kesimlerinin ise Sakarya nehri ve Ankara çayının bu bölgede bulunması nedeniyle tarımsal açıdan daha uygun olduğunu söylemek mümkündür.

---

¹² Kocakuşak, "agm", s. 661.

¹³ Kocakuşak, "agm", s. 661.

¹⁴ Şener, age, s. 22.

2. Beypazarı'nın Tarihçesi

Beypazarı ilçesinde, tarih öncesi bakımından, şimdiye kadar ilmi bir çalışma yapılmamış olmasına rağmen, eski tarihe sahip bir kasaba olduğu tahmin edilmektedir.

Yapılan inceleme ve araştırmalara göre, çeşitli milletlerin ilçede hüküm sürdüğü görülür. Tarih, Beypazarı çevresinde sıra ile Hititlerin, Frigler'in, Galatlar'ın, Romalılar'ın¹⁵ (Bizanslılar'ın), Selçuklular'ın ve Osmanlılar'ın hâkim olduğunu göstermektedir¹⁶.

Beypazarı ilçesinde, tarih öncesi çağlarda insanların yaşadığına muhakkak nazarıyla bakılabilir. Anadolu'da tarihi çağlar M.Ö.2000 yıllarında Hititlerle başlamış olmasına rağmen, elimizde yazılı belgeler bulunmamaktadır¹⁷.

Saritepe ve civarında yapılan kazılardan ev temelleri ile kiremit parçalarının çıkması bizi kasabanın ilk olarak Derbencik köyünün bulunduğu alanda kurulduğu, zamanla İnözü vadisine ve etrafa yayıldığı sonucuna götürebilir¹⁸.

Beypazarı, Roma döneminde, İstanbul'u Ankara ve Bağdat'a bağlayan önemli büyük tarihi geçit yolları üzerinde bulunmaktadır. İlk adı LAGANÍA' dır. Bu ismin aslı Luwice'dir. Bilge Umar'ın Türkiye'deki "Tarihsel Adlar" adlı kitabında Lagania' nın dökümü yapılmış ve "Kaya Doruğu Ülkesi" anlamına geldiği sonucuna varılmıştır¹⁹.

VI. yüzyıla kadar adı Lagania olan Beypazarı'nın adı bu tarihten sonra değişmiştir. M.S. 491-518 yılları arasında hüküm süren Doğu Roma (Bizans) imparatoru Anastasios o zamanlar piskoposluk merkezi olan Lagania' yı ziyaret ediyor, bu ziyareti atfen Lagania adı, Lagania-Anastasiopolis (ANASTASİOS kenti) adını almıştır²⁰.

Türklerin Sultan Alparslan komutasında Anadolu'ya girmesinden kısa bir süre sonra Marmara'ya ulaşmaları ile Beypazarı da ilk Türk akıncıları ile karşılaşmış oldu.

¹⁵ "...Roma döneminde İstanbul'u Bağdat'a bağlayan en önemli geçit yolları üzerinde bulunan yöre, ayrıca bir piskoposluk merkeziydi..." . "Beypazarı", Ana Britannica, Ana Yayıncılık, c. IV, İstanbul 1987, s.101.

¹⁶ Şener, age, s. 17.

¹⁷ Torun, age, s. 19.

¹⁸ Şener, age, s. 24.

¹⁹ Şener, age, s. 18.

²⁰ Beypazarı, Beypazarı Kaymakamlığı, Ankara 2002, s. 12.

Beypazarı, Selçuklular döneminde İstanbul-Bağdat yolu üzerinde bir ticaret merkezi idi²¹.

Selçuklu yönetimindeki Beypazarı konum itibarı ile sık sık göç eden Türkmen boylarına yurtluk yapmıştır. Bunlardan en meşhuru Kayı boyudur. Selçuklu Sultanlığı'nın kendilerine yurt olarak yer gösterdiği bu Türk boyu Gazi Gündüzalp yönetiminde ilk önce Ankara civarında yerleşmiştir. Osmanlı Devletinin de kurucusu olan Osman Bey'in dedesi Gündüzalp'in mezarının Beypazarı'nın Hırkatepe köyünde olduğu tahmin edilmektedir²².

Mevcut kaynaklara göre, Beypazarı'na ilk Türk yerleşimi Germiyan oğlu Yakup Şah'ın veziri Dinar Hezar²³'in burayı Rumlardan alarak yerleşmesi ile gerçekleşmiştir. Aynı zamanda Kasaba'nın şimdiki adı da bu beye nispet edilmektedir. Şöyle ki: ilk olarak Dinar Hezar'a nispetle Kasaba Bey Hezari şeklinde bilinmiş, vezir'in şimdiki Beytepe mahallesinin olduğu yere bir mahalle veya pazaryeri kurması ve bütün çevre halkının alışverişe gelmesi sonucu Beypazarı adını almıştır²⁴.

İlk Türk sakinlerinin de şimdiki Beytepe mahallesi denilen yerde yerleştikleri, eski ve büyük binaların daha çok bu mahallede yapılmış olması dolayısı ile buranın şehrin en eski yerleşim yeri olması muhtemeldir²⁵. Üstelik halk hikâyesi de olsa Bey'in unvanının bu mahalleye verildiği rivayeti mantığa yakındır.

Oğuz Türklerinin Orta Asya'dan İran ve bu günkü Irak üzerinden Anadolu'ya girip, yerleştikleri İç Anadolu Bölgesi'nde, en büyük iskân hareketi Moğol baskısı sonrasında olmuştur. Özellikle Kayı boyuna mensup kitleler Ankara ve Haymana civarına yerleşmiştir²⁶. Tahrir defterlerinde de görüleceği gibi kazada pek fazla gayr-i müslim unsur yoktur.

---

²¹ Nadir Devlet, İpek Yolu, TTK Basımevi, Ankara 1999, s. 78.

²² Torun, age, s. 52.

²³ "...İmamüddin Hezar Dinari, Selçuklu uç beylerinden olup, 1243 (H.641) tarihli Kütahya'nın güneyinde Hıdırlık tepesi denilen bir yerde mescit ve kitabesi vardır..." Bkz, Mustafa Çetin Varlık, Germiyan-oğulları Tarihi (1300–1429), Sevinç Matbaası, Ankara 1974, s. 45.

²⁴ Beypazarı, Bey....., s. 12.

²⁵ Beypazarı, Bey....., s. 12.

²⁶ Faruk Sümer, Oğuzlar (Türkmenler), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999, s. 201.

Ankara Osmanlı devleti sınırlarına Murat Hüdâvendigâr zamanında katılmıştır. Sultan Murat tahta geçtikten sonra cihat niyetiyle, ülkeler açmak için Rumeli'ye yönelmiş, bunu fırsat bilen Anadolu'daki Karaman beyleri ile küçük Ermenistan ve çevresinde bulunan bazı beyler Osmanlı topraklarını yağmalamaya başlamışlardır. Özellikle Bursa ve İznik üzerine yürümeleri Sultan Murat'ın Anadolu yakasına geçerek Karaman beylerini Osmanlı topraklarından çıkarması ve Ankara kalesini kuşatması ile neticelenmiştir²⁷.

Ankara kalesi kuşatıldığı sırada orası Ahi denilen zümrenin elinde bulunmaktaydı²⁸. Fakat Ahiler Osmanlı ordusuna fazla direniş göstermeyip hemen padişaha bağlılıklarını bildirerek kalenin anahtarını teslim ettiler. Bu tutumlarından dolayı Ahi teşkilatı mensuplarının pek çoğu devlet hizmetine alındı. Ankara kalesi, hisarın korunması için asker ve dizdar bırakıldıktan sonra içinde Beypazarı'nın da olduğu pek çok kale de hâkimlerinin elinden alınarak Osmanlı Devleti'ne katıldı²⁹.

1530 tahririnde Beypazarı, Hüdavendigâr Livası'na bağlı bir kaza durumundadır³⁰. Ankara, başlangıçta Anadolu Eyaletleri'nin merkezi iken 1558 tarihinde merkezliğin Kütahya'ya nakli üzerine sancak merkezi durumuna düşmüştür. 1571 tarihinde Osmanlı imparatorluğu eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar da subaşılıklara ayrılmış bulunmaktaydı. Sonradan sancak altında mütesellimlik ve voyvodalıklar kurulmuştur. Beypazarı, bir dönem voyvodalıkla idare edilmiştir. Fakat XIX. yüzyılın ortalarında toprak sisteminin bozulmasıyla birlikte, imparatorluğun pek çok yerinde olduğu gibi Beypazarı'nda da bu işleyiş tarihe karıştı³¹.

Tazimatla birlikte sıkı bir merkezîyetçiliğe gidilmişse de bu durum uzun sürmedi. 1864 tarihli vilayet nizamnamesi idari bölünmeye esaslı bir yenilik getirmiştir.

---

²⁷ Hoca Sadedin Efendi, Tacü't-Tevarih, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, c. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, s. 109–110.

²⁸ Barkan, Kolonizatör Türk Dervişleri, Hamle Yayın Dağıtım, İstanbul 1997, s. 24.

²⁹ Hoca Sadedin Efendi, age, s. 110.; "...serhad-ı ruma, kal'a-i selasil'e geldi ki ana şimdi Engüri dinilir. Ol diyarın müfsidlerin kam itdi. Dirler ki ol vakit kal'a-i Engüriyye Ahiler elinde idi. Sultan Murad Gazi yakın gelicek, Ahiler istikbal idüb, kal'ayı teslim itdiler..." Mehmed Neşri, Kitab-ı Cihan-Nüma, Yay. Faik Reşit Unat- Mehmed Altay Köymen, c. I, TTK Basımevi, Ankara 1987, s. 192–193.

³⁰ 166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530), Hüdavendigâr, Biga, Karasi, Saruhan, Aydın, Menteşe, Teke ve Alâiye Livaları, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1995, s. 104.

³¹ Şener, age, s. 18.

Buna göre memleket vilayetlere, vilayetler livalara (sancak), livalar da kazalara ayrılmıştır. İşte Ankara livası da bu sırada vilayet olmuştur³².

Beypazarı ilçesi 1868 den önce Bursa iline bağlı olduğu halde, aynı tarihten itibaren Ankara Livası'na (sancak) bağlı bir ilçe haline getirilmiştir. Günümüzde Beypazarı, halen Ankara'ya bağlı büyük ilçelerden birisidir³³.

---

³² Şener, age, s. 19.

³³ Beypazarı, Bey....., s. 8.

II. BÖLÜM

A. 68 VE 166 NUMARALI TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE BEYPAZARI KAZASI

1. Osmanlılarda Kaza Teşkilatı ve Beypazarı Kazası

Kaza, ticari ve kültürel üstünlüğü ile çevrenin merkezi olmuş bir kasaba veya şehir ile böyle bir topluluk merkezini çevrelemiş köylerin teşkil ettiği idari bir birliktir. Bundan dolayı kazaların doğuşu, iktisadi, içtimai, coğrafi ve kültürel şartların belirlediği tarihi bir seyir içerisinde vuku bulmuş demektir. Bununla beraber, Türkmen aşiret hayatının zaruri kıldığı bazı hallerde hiçbir kasaba veya şehir olmaksızın, sadece belli köyler grubu halinde teşkil olunmuş kazalara da rastlanır. Fakat bunların umumi kaideyi bozmadıkları görülür. Kaza merkezi olan şehirlerin büyük çoğunluğu Osmanlı öncesi devirlerde de buldukları bölgenin siyasi, iktisadi ve kültürel bakımdan merkezi durumunda olan yerlerdir³⁴.

Osmanlı Devleti'nde daha Beylikler döneminden itibaren fethedilen yerlerde birer kadı tayin edilerek adaletin tecellisi sağlanmıştır. Osmanlı fetih geleneğinde bu usul yerleşerek, bir yerin fethinin ve Osmanlı idaresine kesin olarak girmesinin kadı ve subaşı gibi görevlilerin tayini ile tamamlandığı görülmektedir³⁵.

Osmanlı Devleti diğer müesseselerinde olduğu gibi kaza teşkilatında da kendisinden önceki İslam ve Türk devletlerinden geniş ölçüde yararlanmış olmakla birlikte, zamanla bu konuda kendine has bir sistem meydana getirmiş, çıkartılan ferman ve kanunnamelerle düzeltme ve düzenlemeler yapılmıştır. Osmanlı kaza teşkilatı Rumeli, Anadolu ve Mısır olmak üzere üç bölgeye ayrılmaktaydı. Rumeli'deki teşkilat ve kadılar Rumeli kazaskerlerinin, Anadolu ve Mısır'daki teşkilat ve kadılar Anadolu kazaskerinin idaresi altındaydı. Bu taksimat kazaskerliğin taşra teşkilatını oluşturmaktaydı³⁶.

³⁴İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı, TTK Basımevi, Ankara 1984, s. 94.

³⁵Ebu'l- Ula Mardin, "Kadı", D. İ. A, c. IV, s. 44.

³⁶Nejat Göyünç, "Osmanlı Devletinde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a Kadar)", Osmanlı Ansiklopedisi, c.VI, Ankara 1999, s. 86.

Yüzölçümü küçük, kaza sayısı itibariyle az olmasına rağmen Rumeli Anadolu'dan, Rumeli kazaskerleri de Anadolu kazaskerlerinden daima üstün addedilmiştir. Kaza sayısında ve sınırlarında zaman zaman değişimler olmakla birlikte Rumeli kadılıkları dokuz derece, Anadolu kadılıkları on derece ve Mısır kadılıkları altı derece halinde düzenlenerek bu sistem uzun süre devam etmiştir³⁷.

Osmanlı imparatorluğu adli teşkilat bakımından birçok kaza bölgelerine ayrılmıştır. Her kaza birimi doğrudan merkeze (Divan-ı Hümayun'a) bağlıdır. Bundan dolayı eyalet, sancak şeklindeki askeri teşkilattan ayrı olarak tamamıyla sivil karakterli bir kaza idaresi oluşmuştur. Fakat nedense eyalet-sancak-kaza şeklinde düşünülen tek bir idari askeri teşkilatlanma olduğu, kaza idaresinin bunun en alt birimini oluşturduğu zannedilmiştir. Bunun sebebi muhtemelen XIX. Yüzyılın Kadı'nın sadece bir mahkeme reisi durumuna düşmesi ve kaza merkezlerinin de 'mutasarrıflık' olarak idari teşkilata dâhil edilmesinin zihinlerde bıraktığı çağrışımlar olsa gerektir³⁸.

Kaza idaresinin yöneticisi kadıdır. Kadılar, umumiyetle kaza merkezi olan nefis tabir edilen şehirde oturur. Kaza bölgesi içinde kalan bütün köylerin davaları 'meclis-i şer' denilen ve çok defa kadının evi ya da merkez camii'nin yanında bulunan mahkemede görülürdü³⁹.

1530–1574 yılları arasında Beypazarı Hüdavendigâr livasına bağlı bir kaza konumundadır. Çalışma kaynaklarımız olan tahrir defterlerine göre kaza 1530 yıllarında Hüdavendigâr'a bağlı 25 kazadan birisidir. Kadılıkla yönetilmekte olup, kazaya bağlı tüm yerleşim yerlerinde yaşayan halkın davaları, mahallelerin bulunduğu merkezde (nefis) görülmektedir. Beypazarı kaza kadısı, 166 numaralı defterde kayıtlı bulunan Mahale-i Kadı adı altında zikredilen yerde oturmaktadır⁴⁰. 1574 sayımlarında ismini göremediğimiz ya da ismi değiştirilmiş olan bu mahalleye kadı isminin verilmiş olması ya kaza kadılarının sürekli burada oturmasından ya da mahalleyi ilk iskân eden şahsiyetin adından gelmiş olmalıdır.

---

³⁷ Ünal, age, s. 218.

³⁸ Uzunçarşılı, age, s. 97.

³⁹ Ünal, age, s. 220.

⁴⁰ TD 166, s. 104.

2. Beypazarı Şehir Merkezi

a) Mahalleler ve Nüfusu

Mahalle halkı XVI. yüzyılda olduğu gibi birbirini tanıyan ve bu ölçüde de birbirlerinin davranışlarından sorumlu, sosyal ve iktisadi dayanışma içinde olan kişilerden bir topluluğun yaşadığı yerdir⁴¹. Osmanlı devleti'nde mahalleler, şehrin temel yönetim birimidir. Vergi yükümlüsü reaya yapılan tahrir defterlerine ve diğer vergi kayıtlarında buldukları mahallelere göre ayrılıp isimleri yazılmıştır. Böylece isimleri yazılan şahısların oturmuş oldukları evlerin de hangi mahalleler sınırları içinde olduğu yazılmış olurdu⁴².

1530 sayımlarına göre kazada 10 mahalle ve 3 cemaat görünmektedir⁴³. Gülhanı, Yakacık, Düz, Yaz, Karacakaya, Beğdepesi, Yenice, Kadı, Ermeniler, Ömerönü diye adlandırılmış olan bu mahallelerden Ömerönü'ne bağlı İnözü, Virancık ve Derbendeik olmak üzere üç cemaat bulunmaktadır.⁴⁴

Beytepesi mahallesi ilk Türk sakinlerinin yerleştiği yerdir. Büyük ve eski binaların daha çok burada bulunması bunu destekler niteliktedir.

Mahallelerde Osmanlı şehirciliğinin timsali olan dini ve sosyal yapılar mevcuttur. Bunlardan, 1530 yıllarına ait defterden tespit edilebildiği kadarıyla Düz mahallesinde Mescid-i Düz, Kızılkaya mahallesinde Eski Cami'i, Beğdepesi'nde Mescid-i Cami-i Ak Şeyh, Yenice Mahallesinde Mescid-i Yenice bulunmaktadır⁴⁵.

1530 sayımlarına göre Beypazarı'na ait mahallelerde yaklaşık 358 hane bulunmaktadır. Düz, Yakacık ve Gülhanı mahalleleri dışındaki, mahalle ve cemaatlerin sadece hane sayısı verilmiştir.⁴⁶

1530 yıllarında en fazla haneye sahip olan mahalle, 68 hanesi bulunan Düz mahallesidir. 91 mücerred bulunduğu bu mahallede nüfusunun yaklaşık 474 kişi olduğu

---

⁴¹ Özer Ergenç “ Osmanlı Şehrindeki “Mahalle”nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine”, Osmanlı Araştırmaları, c. IV, İstanbul 1984, s. 70.

⁴²TD 166, s. 104; Ergenç, “ agm”, s. 72.

⁴³ TD 166, s. 104.

⁴⁴ TD 166, s.104.

⁴⁵ TD 166, s. 115–122.

⁴⁶ TD 166, s.104.

görülür.⁴⁷ Diğer mahallelere ve cema'atlara oranla en fazla mücerrede sahip olan bu mahallenin, aynı zamanda en fazla genç nüfusu barındıran mahalle olduğu söylenebilir.

Ömerönü mahallesinin 1530 yıllarında İnözü, Virancık ve Derbencik olmak üzere üç cema'ati bulunmaktadır. Bizzat kendi hane sayısı 17 olan mahallenin, cema'atlerinin toplam hane sayısı 45⁴⁸ olduğuna göre yaklaşık 310 civarında bir nüfusla ikinci derecede kalabalık olduğu görülür. Diğer mahallelerin nüfusuna bakılırsa, Kadı mahallesi 220 kişi, Kızılkaya mahallesi 170 kişi, Gülhanı mahallesi 161 kişi, Beydepesi mahallesi 160 kişi, Yenice mahallesi 155 kişi, Yaz mahallesi 154 kişi, Yakacık mahallesi 108 kişi, Ermeniler mahallesi ise 70 kişidir. Bu sonuçlara göre 1530 yıllarında kazanın mahallelerinde yaklaşık 2116 kişi yaşamaktadır.

1530 tarihli defterde sadece tek gayr-i müslim mahallesi görünmektedir. Ermeniler Mahallesi olarak yazılmış olan bu mahallede yaklaşık 14 hane bulunmaktadır⁴⁹. Burada ortalama 70 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu rakam o dönemde tüm nüfusun yaklaşık %0,47'sini teşkil etmektedir. 1574 sayımlarında bu mahalle görülmemektedir. Ya da bu mahalleye yerleşen Türk nüfusu artmış, mahallenin adı değişmiş olabilir. Eğer adı değişmiş ise defterde buranın yeni adının ne olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır

1574 sayımlarına göre kazadaki mahalle sayısında artış görülmektedir.1530 yıllarında 10 olan mahalle sayısı 1574 yıllarında 22'ye yükselmiştir (Bkz, Tablo II).

1574 yıllarında Gülhanı ve Yaz mahallelerinin adları değişmemişken, Beğdepesi mahallesinin adı Mescid-i Akşeyh, Düz mahallesinin adı Hoca İdris, Kızılkaya mahallesinin adı Eski Cami, Yakacık mahallesinin adı Eski Mescid, Yenice mahallesinin adı Mescid-i Yenice, Ömerönü mahallesinin adı Ömeroğlu olarak zikredilmeye başlanmıştır⁵⁰. 1530 sayımlarında görülen Kadı mahallesiyle Ermeniler mahallesini 1574 sayımlı defterde görülmemektedir. Mescid-i Ali Çelebi, Mescid-i Cami-i Pir Ahmed, Mescid-i Merdban Dede, Mescid-i Eyne Hoca, Mescid-i Eminoğlu, Mescid-i Damedan, Okurca, Mescid-i Ali Çelebi, Mescid-i Kazuroğlu, Mescid-i Cami,

---

⁴⁷ TD 166, s.104.

⁴⁸ TD 166, s. 104.

⁴⁹ TD 166, s. 104.

⁵⁰ TD 68, s. 126.

Mescid-i Cami-i Kasım, Mescid-i Sarı Mahmud mahalleleri ile defterde okunması güç olduğu için adlarını zikredemediğimiz iki mahalle ise 1530 sayımlarında görmediğimiz yeni yerleşim yerleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz, Tablo II).

Mahallelerde bulunan cemaatler sayı bakımından 1530 ile 1574 yılları arasında farklılık göstermemiştir. İnözü, Derbencik ve Virancık cemaatlerinin adlarını her iki sayımda da görülmektedir.

1574 sayımlarına göre nüfusu en kalabalık olan mahalle Mescid-i Sarı Mahmut'tur. Söz konusu mahallede o dönemde kendisine bağlı olan cema'atlerle birlikte 1767 kişi yaşamaktadır. Cema'atlerden en kalabalık olanı 1007 kişinin yaşadığı Derbencik cemaatidir. Bu cemaatin nüfusu, 1530 yıllarına göre yaklaşık %1307 değerinde bir artış göstermiştir ki bu oldukça dikkat çekicidir. Bu durumda kasabaya büyük bir göç dalgasını olduğu düşünülebilir. Diğer cema'atlerden Virancık cema'ati 512 kişi, İnözü cema'ati 132 kişiden müteşekkildir. Mescid-i Sarı Mahmut mahallesinin bizzat kendi nüfusu 116 kişidir.

İkinci kalabalık nüfus ise yaklaşık 941 kişinin yaşadığı Mescid-i Kazuroğlu mahallesidir. Nüfus bakımından üçüncü sırada bulunan Gülhanı mahallesinde ise yaklaşık 754 kişi yaşamaktadır. 1530 sayımlarına göre bu mahallenin nüfusunda yaklaşık %468 oranında artış meydana gelmiştir. Mescid-i Yenice mahallesi ise nüfus bakımından dördüncü sırada olup burada 600 kişi yaşamaktadır. 1530 yıllarına göre söz konusu mahallenin kişi sayısında %388 artış meydana gelmiştir. Yaz mahallesi nüfus bakımından beşinci sıradadır. Mahallede 545 kişi yaşamaktadır. Söz konusu mahallenin nüfusunda 1530 sayımlarına göre yaklaşık %354 artış söz konusudur. Diğer mahalleler, nüfus açısından sıralamaya tabi tutulursa Mescid-i Merdban Dede ve Mescid-i Akşeyh, Mescid-i Ömeroğlu, Okurca ve Eski Mescid (Yakacık), Mescid-i Cami ve Mescid-i Düz (Hoca İdris), Mescid-i Ali Çelebi, Eski Cami, Mescid-i Eyne Hoca ve ?, Mescid-i ? ve Mescid-i Damedan, Mescid-i Cami-i Kasım, Mescid-i Eminoğlu, Mescid-i Cami-i Pir Ahmed, Mescid-i Ali Çelebi şeklinde sıralanır.

Genel olarak 1530 yıllarından 1574 yıllarına kadar hem mahalle sayısında hem de mahallelerde bulunan nüfus sayısında önemli artışlar meydana gelmiştir. 1574 yıllarında Beypazarı'na ait mahallelerde toplam 10942 kişi yaşamaktadır. Kırk dört yıllık süre içerisinde aynı adı taşıyan mahallelerin hemen hemen çoğunda nüfus

bakımından önemli bir artış meydana gelmiştir. Sadece Düz mahallesinin nüfusunda azalma görülmektedir.1530 yıllarında yaklaşık 474 kişinin bulunduğu bu mahallede 1574 yılına gelindiğinde 429 kişinin yaşadığı görülmektedir. Burada %9 oranında nüfusun azaldığı görülür. Düz mahallesinde meydana gelen bu azalmanın nedeni nüfus hareketi olabilir. Nüfus, yakın civarda bulunan diğer mahallelere göç etmiş olmalıdır (1530–1574 yılları arasında mahalleler arasındaki farklılıklar ve nüfus artışının yüzdeleri için Bkz, Grafik I ve II).

1574 yıllarında mahalleler içersinde bulunduğu dini ve sosyal müesseselerle aynı adı taşımaktadır (Bkz, Tablo II). Bunlar; Mescid-i Cami-i Akşeyh, Mescid-i Ali Çelebi, Cami-i Pir Ahmed, Mescid-i Merdban Dede, Mescid-i ?, Mescid-i Düz, Mescid-i Eyne Hoca, Mescid-i ?, Mescid-i Eminoğlu, Mescid-i Damedan, Mescid-i Ömeroğlu, Mescid-i Akşeyh (Okurca), Eski Mescid (Yakacık), Eski Cami, Mescid-i Yenice, Mescid-i Kazuroğlu, Mescid-i Cami, Mescid-i Cami-i Kasım, Mescid-i Sarı Mahmud şeklindedir.

1530 yıllarında Beğdepesi, Kızılkaya, Düz, Yakacık, Gülhanı şeklinde çoğu kendi coğrafi yapısını ifade eden mahalle adları⁵¹, 1574 yıllarında Akşeyh, Pir Ahmed, Merdan Dede, Hoca İdris, Eyne Hoca gibi dini görevlilerin adlarıyla birlikte zikredilir olmuştur.

b)Dini Ve Sosyal Yapılar

Mimari yapılar bir devletin tapusu konumundadır. Devlet, ele geçirdiği bölgelere kendi kültürel dokusunu yansıttığı mimari unsurları inşa ettiği sürece o bölgenin sahibidir. Osmanlı imparatorluğunun da işte bu anlayış içersinde hüküm sürdüğü pek çok bölgede, Türk-İslam sentezinin en güzel örneklerini teşkil eden dini ve sosyal yapılar inşa edilmiştir. Fakat buradan, devletin dini ve sosyal yapıları bizzat tarafından yaptırdığı akla gelmemelidir.

Osmanlı imparatorluğu sosyal ve ekonomik hayatta daha çok tanzim edici bir görev üstlenmiştir. Toplumun hayat tarzı ve ekonomik tercihlerine tayin edici bir rol üstlenmemiştir. Askeri ve idari alanda her şeyini ortaya koyan imparatorluk, sosyal hayata yönelik girişimlerde bulunmamıştır. Gerçi pek çok yol, köprü, kale kışla

---

⁵¹ TD 166, s. 104.

yaptırmıştır ki bunlar doğrudan doğruya askeri amaçlıdır. Devlet kendi bütçesinden cami, medrese, imaret, kervansaray, mescit, hastane, çeşme, sebil vs gibi sosyal müesseseler yaptırmamıştır⁵². Bu durumda şu soru akla gelebilir: Peki Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyet sahasına girmiş olan bölgelerdeki pek çok dini ve sosyal müesseseler, kimler tarafından yapılmıştır?

Osmanlı imparatorluğunun hâkimiyet sahasına giren bölgelerdeki dini ve sosyal müesseseler, vakıflar tarafından yani toplumun bizzat kendisi tarafından yapılmıştır. Bu durum devletin bu tür hizmetlerini geri planda tuttuğu anlamına gelmez. Zira pek çok hanedan üyesi bizzat vakıf kurduğu gibi bunu teşvik de etmiştir⁵³.

Burada vakıflar konusuna pek fazla değinecek durumda değiliz. Ancak dini ve sosyal yapıların en azından miktarını, isimlerini tespit edebilmek için çalışmış olduğumuz defterlerden vakıflar konusunda kısa da olsa faydalanmak durumunda kaldık.

Yapılan tahrirlerden görünen o ki Beypazarı kazası dini ve sosyal müesseseler açısından azımsanmayacak derecede zengin görünmektedir. Defterlerin vakıf kısımlarından edindiğimiz bilgilere göre imaret, cami, mescit, zaviye, medrese, hamam olarak görünen bu yapıları kısaca tanımakta fayda var.

Defterlerden edindiğimiz bilgilere göre 1530 yıllarında kazada İmaret-i Merhum Davud Paşa, İmaret-i Kızılca Bey, İmaret-i Halil Paşa olmak üzere üç imaret; Cami-i Cedid, Cami-i Mescid-i Abdullah olmak üzere iki cami bulunmaktadır. Mescid-i Sülün Bey, Mescid-i Külhani (Gülhani), Mescid-i Hoca Abdullah, Mescid-i Selim olmak üzere dört mescid; Zaviye-i Kutlu Bey, Zaviye-i Şeyh Kemaleddin, Zaviye-i Ahi Evran, Zaviye-i Küçük, Zaviye-i Mihaliç Bey, Zaviye-i Abidin Bey olmak üzere tam altı zaviye bulunmaktadır. Ayrıca; Medrese-i Han olmak üzere bir medrese ve Mescid-i Sülün Ali Bey Hamam'ı ve İmaret-i Halil Paşa Hamam'ı olmak üzere iki hamam bulunmaktadır⁵⁴.

---

⁵² Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi, Kardelen Kitabevi, Isparta 1998, s. 226.

⁵³ Yediyıldız, "Vakıf", İ. A, c. XIII, İstanbul 1985, s. 153–172.

⁵⁴ TD 166, s. 115–122.

68 numaralı defterde dini ve sosyal yapılardan sadece cami ve mescidler tespit edilebilmektedir. Dolayısıyla diğer dini ve sosyal müesseselerin mevcudiyeti ve durumları hakkında bilgi vermek güçtür. Buna göre 1574 yıllarında kazada Mescid-i Cam-i Akşeyh, Mescid-i Cam-i Pir Ahmed, Eski Cami (Cami-i Cedid), Mescid-i Cami ve Mescid-i Cami-i Kasım olmak üzere dört cami; Mescid-i Ali Çelebi, Mescid-i Merdan Dede, Mescid-i ?, Mescid-i Düz (Hoca İdris), Mescid-i Eyne Hoca, Mescid-i ?, Mescid-i Eminoğlu, Mescid-i Damedan, Mescid-i Ömeroğlu, Mescid-i Akşeyh (Okurca), Eski Mescid, Mescid-i Yenice, Mescid-i Kazuroğlu, Mescid-i Ali Çelebi, Mescid-i Sarı Mahmud olmak üzere on beş mescid bulunmaktadır⁵⁵. Kırk dört yıllık süre içerisinde mescit sayısı 4'ten 15'e yükselmiştir.

3. Kır İskan Merkezleri Ve Demografik Yapılar

a) Köyler

Akpınar Köyü: 166 numaralı deftere göre Akpınar köyünde 29 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 2875 akçedir; geliri padişah hasları arasında yer almaktadır⁵⁶. Fakat 68 numaralı deftere göre Akpınar köyü mezra haline gelmiştir. Bir yerleşim bölgesinin köy olarak nitelendirilebilmesinin temel koşulu orada hanenin bulunmasıdır. 1574 yıllarında Akpınar köyünde hanelerin boşaldığını, bunların yakın civardaki köylere gelip yerleştiklerini söylemek mümkündür.

Akçakavak Köyü: Akçakavak köyünün 1530 yıllarında padişah hasları arasında bulunmaktadır. 107 kişinin yaşadığı köyün hâsılatı 12760 akçedir⁵⁷. Köy, padişah hasları arasında en fazla üretim yapılan yerleşim yeridir.

1574 yıllarında Akçakavak köyünün nüfusu 351 kişi artmıştır. Özellikle mücerred sayısında 27 kişi civarında artışın olması aynı zamanda genç nüfusun artışını da gösterir.

1574 sayımlarında Akçakavak köyü ile Sulukol mezrasının geliri müşterek yazılmıştır. Köyün hububat ve bakliyat türünden geliri 11655 akçedir. Bu hâsılatla

⁵⁵ TD 68, s. 126.

⁵⁶ TD 166, s. 104.

⁵⁷ TD 166, s. 104.

çeltik, buğday, arpa, burçak, yulaf, piyaz dâhilken mercimek, piyaz, pamuk ve mahlût dâhil değildir (Bkz, Tablo VI). Akçakavak köyü o dönemde hububat ve bakliyat türünden en çok üretimin yapıldığı yerleşim yeridir.

Akçakavak köyü bağ, bahçe ve meyvecilik açısından hububat ve bakliyat üretimine göre daha düşük üretim yapmaktadır. Meyvecilik ve bağcılık en fazla üretim yapılan sahadır.

Hayvancılıkla alakalı akçakavak köyünden 2777 akçe vergi alınmaktadır (Bkz, Tablo VIII). Koyun yetiştiriciliği yapılan köyde arıcılık faaliyetleri vergiye tabi olacak düzeyde değildir.

Armutlu Köyü: 1530 tarihli defterde Armutlu köyünün geliri züema ve sipahiyan tımarları arasında yer almaktadır. 66 kişinin yaşadığı köyde müceered kaydolunmuş kimse bulunmamaktadır. Köyün hâsılatı 1379 akçe civarındadır⁵⁸.

1574 yıllarında Armutlu köyü tımarlar arasında bulunmaktadır⁵⁹. Köyün nüfusu 271'e yükselmiştir. Yaklaşık 205 kişi civarında nüfus artışı meydana gelmiştir. Ayrıca köyde bulunan genç nüfusun sayısında da artış söz konusudur. İlk sayımda hiç mücerred kaydedilmemişken son sayımda 29 kişi mücerred kaydedilmiştir (Bkz, Tablo V).

Armutlu köyünden 1574 yıllarında 2305 akçelik hububat ve bakliyat geliri elde edilmektedir. Köyün bu türden olan gelirleri buğday, arpa, buğday, yulaf ve piyazdan elde edilmektedir⁶⁰.

Armutlu köyü meyve ve sebze üretimi açısından, hububat ve bakliyat üretimine nazaran daha zayıftır. En fazla hâsılat bağcılıktan elde edilmektedir. Ceviz, meyve ve sebze ise üretimi yapılan diğer ürünlerdir⁶¹.

Hayvancılıkla alakalı Armutlu köyünden 502 akçelik hâsılat elde edilmektedir. Koyun yetiştiriciliği ve arıcılık en önemli faaliyet alanlarıdır⁶².

---

⁵⁸ TD 166, s. 106.

⁵⁹ TD 68, s. 138.

⁶⁰ TD 68, s. 138.

⁶¹ TD 68, s. 138.

⁶² TD 68, s. 138.

Ahmetviranı Köyü: Ahmetviranı köyü 1530 yıllarında züema ve sipahiyan tımarları arasında yer almaktadır. O dönemde köyde yaklaşık 133 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 2993 akçedir⁶³.

1574 yıllarında Ahmetviranı köyü Adaviranı olarak da geçmektedir⁶⁴. Köyün nüfusu 485'e yükselmiştir. Dolayısıyla köyün nüfusunda 352 kişilik artış meydana gelmiştir.

Ahmetviranı köyünden 1574 yıllarında hububat ve bakliyat türünden 2205 akçe vergi hâsılatı elde edilmiştir (Bkz, Tablo VI). Bu hâsılatı çeltik, yulaf, mercimek, nohut ve mahlût vergileri dâhil değildir. Söz konusu ürünler halkın ihtiyacı oranında yetişmektedir. Hububat ve bakliyat üretimi köy halkının en çok faaliyet gösterdiği alandır. Çünkü alınan vergi miktarlarına bakılırsa en çok bu türden vergi alındığı görülür.

Bağcılık, meyve ve sebzeçilik alanında köyden alınan tek vergi türüdür. Bu durum köy topraklarının bu alanda faaliyet göstermeye müsait olmadığını, bu yüzden daha çok hububat ve bakliyat üretimine ağırlık verildiğini gösterir.

Ahmetviranı köyünün gelir kaynakları arasında hayvancılık da yer almaktadır. Koyun yetiştiriciliği ve arıcılık en önemli faaliyet sahasıdır. Koyundan 200 akçe, arıcıkta ise 25 akçe vergi hâsılatı elde edilmektedir (Bkz, Tablo VI).

Akkaya Köyü: Akkaya köyü, Kırmir çayının iki kolunun arasında yer almaktadır⁶⁵. 1530 yıllarında köyün nüfusu 41 civarındadır. Hâsılatı ise 4000 akçe civarındadır⁶⁶.

1574 yıllarında Akkaya köyünün nüfusu yaklaşık 111 kişi artmıştır. Özellikle mücerred sayısının 3'den 15 e yükselmesi köydeki genç nüfusun artışını gösterir.

Akkaya köyü 1574'de hububat ve bakliyat türünden Akçakavak köyünden sonra en fazla üretimin yapıldığı köydür. Akkaya, çeltik üretimi yapılan köylerin arasında yer almaktadır. Hububat ve bakliyat türünden olan vergiler pirincin yanında buğday, arpa,

---

⁶³ TD 166, s.107.

⁶⁴ TD 68, s. 145.

⁶⁵ 1530 tarihli harita

⁶⁶ TD 166, s. 107.

yulaf, burçak ve nohuttan elde edilmektedir⁶⁷. Üretimin fazla olması köyün kuru tarım yapmaya elverişli olduğunu gösterir. Çünkü meyve ve sebzeçilik alanında yapılan üretimden 760 akçe⁶⁸ alınıyor olması bunu destekler niteliktedir. Hayvancılık tan 909 akçe vergi alınmakta olup bu hâsılatı koyunculuk, ağıl ve kovancılık vergisi oluşturmaktadır⁶⁹.

Akviran Köyü: Akviran köyü Sakarya nehri ile Porsuk çayı arasında yer almaktadır⁷⁰. 1530 yıllarında Akviran köyünün nüfusu 139 civarındadır. Köyün hâsılatı 3550 akçedir⁷¹.

1574 yıllarında Akviran köyünün nüfusu 573 kişiye yükselmiştir. Köyün nüfusu 434 kişi artmıştır.

Akviran köyünde hububat ve bakliyat türünden 3797 akçe vergi alınmaktadır. Bu hâsılatı oluşturan ürünler, buğday, arpa, burçak yulaf ve pamuktur⁷². En fazla üretim hububat ve bakliyat alanında yapılmaktadır. Çünkü meyve ve sebzeçilikten sadece 146 akçe alınmaktadır. Hayvancılıktan 1176 akçe elde edilmektedir⁷³. Bu durum Akviran köyünde hububat ve bakliyattan sonra en çok gelir getiren faaliyetin hayvancılık olduğunu gösterir. Koyundan alınan 288 akçe⁷⁴, köyün koyun yetiştiriciliği alanında önemli bir yere sahip olduğunu gösterir.

Atik Köyü: 1530 yıllarında Atik köyü sipahi tımarları arasında yer almaktadır. Köyün nüfusu 82 kişi civarındadır. Köyden alınan toplam vergi 677 akçe olarak görülmektedir⁷⁵.

1574 yılında yine sipahi tımarları arasında görülen köyün nüfusunda önemli bir artış meydana gelmiştir. Köyün nüfusu 721'e yükselmiştir. 1574 yıllarında köy sayısı azalırken köylerin nüfusunda önemli artışlar olmuştur. Bu durum bazı köylerin diğer köylerle birleştiği anlamına gelmektedir. Kırk dört yıllık süre zarfında, 82 olan köy

---

⁶⁷ TD 68, s. 158.

⁶⁸ TD 68, s. 158.

⁶⁹ TD 68, S. 158.

⁷⁰ 1530 Tarihli Harita

⁷¹ TD 166, s. 107.

⁷² TD 68, s. 157.

⁷³ TD 68, s. 157.

⁷⁴ TD 68, s. 157.

⁷⁵ TD 166, s. 108.

nüfusunun 721'e yükselmesi, Atik köyüne diğer köylerden önemli ölçüde göç olduğunu gösterir.

Atik köyünden hububat ve bakliyat türünden 2070 akçe vergi alınmaktadır. Bu hâsılat sadece buğday, arpa ve burçaktan elde edilmektedir. Bu hâsılat hayvancılıktan elde edilen vergilerle paraleldir. Çünkü köyden hayvancılık türünden 1395 akçelik hâsılat elde edilmektedir⁷⁶. Burçak ve arpanın hayvan yemi olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulursa hububat ve bakliyat alanından fazla hâsılat elde edilmesi hayvancılık alanındaki faaliyetleri kaçınılmaz hale getirmektedir.

Atik köyünden 204 akçe bağ ve bostan vergisi alınmaktadır⁷⁷. En az vergi, diğer köylerde de olduğu gibi bağ, bahçe ve meyvecilikten alınmaktadır.

Boğabükü Köyü: Boğabükü köyünün geliri 1530 sayımlarında padişah hasları arasında yer almaktadır. Köyde o dönemde 258 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 4967 akçedir⁷⁸.

1574 yıllarında Boğabükü köyü ile bu köyle aynı adı taşıyan bir nehrin geliri padişah hasları arasında yer almaktadır⁷⁹. Köyün nüfusunda 178 kişilik artış meydana gelmiştir.

1574 yıllarında Boğabükü köyünden hububat ve bakliyat türünden 4342 akçe vergi alınmaktadır. Bu hâsılatla çeltikle alakalı vergi dâhil değildir. Çünkü köyle aynı adı taşıyan nehrin çeltikle alakalı vergi hâsılatı ayrıca yazılmıştır. Bu hâsılat 8240 akçe⁸⁰ olup köyün diğer hububat ve bakliyat türünden olanlarının neredeyse iki katı kadardır. Boğabükü nehrinden çeltikle alakalı gelir elde edildiğine göre tarımsal faaliyetlerde nehrinden faydalanılmaktadır. Fakat bağcılık, bahçe ve meyvecilikle alakalı hâsılatla bakılırsa sadece 250 akçelik vergi alındığı görülür (Bkz, Tablo VII). Bu durum sadece nehrin etrafındaki bölgelerde nehir suyundan faydalanılabildiğini, köyün her tarafında aynı oranda nehir suyundan faydalanılamadığını gösterir.

---

⁷⁶ TD 68, s. 167.

⁷⁷ TD 68, s. 167.

⁷⁸ TD 166, s. 104.

⁷⁹ TD 68, s.134.

⁸⁰ TD 68, s. 134.

Boğabükü köyünde hayvancılıkla alakalı 544 akçe vergi alınmaktadır (Bkz, Tablo VIII). Koyun yetiştiriciliği ve arıcılık en önemli hayvancılık faaliyetleridir.

Boyaluca Köyü: Boyaluca köyü Beypazarı şehir merkezinin kuzeyinde yer almaktadır. Batısında Başviran köyü, kuzeyinde Haydarlu köyü ve güneyinde Geyikpınarı köyü yer almaktadır⁸¹. 1530 yıllarında köyün hâsılatı 185 akçedir⁸².

1574 yıllarında Boyaluca köyünde 323 kişi yaşamaktadır. Köyün hububat ve bakliyat türünden hâsılatı yaklaşık 700 akçe civarındadır. Bu hâsılat buğday, arpa, yulaf ve mahlûtta elde edilmektedir⁸³.

Boyaluca köyünden meyve ve sebze türünden 74 akçe vergi alınmaktadır (Bkz, Tablo VII). Hububat ve bakliyat türüne göre meyve ve sebzeden daha az vergi alınıyor olması, köyde sulu tarımdan ziyade kuru tarım yapıldığını göstermektedir.

Hayvancılık, Boyaluca köyünün gelir kaynakları arasında yer almaktadır. 339 akçe vergi alınan köyde koyun yetiştiriciliği ve arıcılık yapılmaktadır (Bkz, Tablo VIII).

Dikmen Köyü: Dikmen köyü, Kırmir çayının hemen güneyinde yer almaktadır. Oyumağaç köyünün hemen yakınında bulunmaktadır⁸⁴. 1530 yıllarında köyün nüfusu yaklaşık 95 kişi civarındadır. O dönemlerde köyden 2254 akçe vergi hâsılatı elde edilmektedir⁸⁵.

1574 yıllarında köyün nüfusu yaklaşık 240 kişi civarındadır. Kırk dört yıllık süre zarfında köyün nüfusu 145 kişi artmıştır. Fakat 1530 yıllarında 13 olan mücerred sayısı, 1574'de 9'a düşmüştür⁸⁶. Köyde mücerred sayısının az olması genç nüfus ortalamasının düşük olduğunu gösterir.

Dikmen köyünden 1725 akçe hububat ve bakliyat vergisi elde edilmektedir. Bu hâsılat sadece buğday, arpa ve burçaktan elde edilmektedir (Bkz, Tablo VI).

---

⁸¹ 1530 Tarihli Harita

⁸² TD 166, s. 108.

⁸³ TD 68, s. 154.

⁸⁴ 1530 Tarihli Harita

⁸⁵ TD 166, s. 107.

⁸⁶ TD 68, s. 156.

Meyve ve sebzeçilik açısından Dikmen köyünden 10 akçe (Bkz, Tablo VII) alınmıyor olması köyün bu alanda çok verimli olmadığını gösterir. Köyde daha çok kuru tarım yapılmaktadır.

Hayvancılık, hububat ve bakliyat üretiminden sonra Dikmen köyünde en fazla gelir getiren alandır. Köyden 556 akçe hayvancılıkla alakalı vergi alınmaktadır. Bu vergiye ağıl, koyunculuk, arıcılık ve kışlak vergisi dâhildir (Bkz, Tablo VIII).

Depe Köyü: 1530 yıllarında Depe köyünün geliri iki hisseye bölünmüş durumdadır. Köy, züema ve sipahi tımarları arasında görülmektedir. Nüfusu, hissenin birinde 72 diğerinde 89 olmak üzere toplam 161 kişidir. Köyün hâsılatı toplam 2115 civarındadır⁸⁷.

1574 yıllarında Depe köyünün geliri iki hisseye bölünmüştür. Hisselerden birine ait olan nüfus 104, diğeri ise 213 kişidir.

Depe köyünden hububat ve bakliyat türünden 1552 akçe hâsılat elde edilmektedir. Bu hâsılatı oluşturan ürünler buğday, arpa ve burçaktır⁸⁸. Ayrıca hisselerden birinden sadece 50 akçe vergi tahsil edilmiştir. Burada ise sebze, meyve ve hububat türünden vergiler karışık olarak kaydedilmiştir⁸⁹.

Meyve ve sebze üreticiliği açısından Depe köyü çok zengin değildir. Meyve ve sebzeçilikten sadece 79 akçe⁹⁰ vergi alınmıyor olması köylünün sadece ihtiyacı kadar sebze ve meyve ürettiğini gösterir.

Hayvancılık, Depe köyünde önemli bir gelir kaynağıdır. Köyden, hayvancılık alanında 382 akçe vergi tahsil edilmektedir⁹¹.

Geyikpınarı Köyü: Geyikpınarı köyü, Kozalanı köyü ile Boyaluca köyünün ortasında yer almaktadır⁹². 1530 yıllarında köyün nüfusu 94 kişi civarındadır. Köyün hâsılatı 2116 akçedir⁹³.

---

⁸⁷ TD 166, s. 109.

⁸⁸ TD 68, s. 165- 172.

⁸⁹ TD 68, s. 165.

⁹⁰ TD 68, s. 165-172.

⁹¹ TD 68, s. 165-172.

⁹² 1530 Tarihli Harita

⁹³ TD 166, s. 107.

1574 yıllarında Geyikpınarı köyünün nüfusunda 116 kişilik artış meydana gelmiştir. Bu dönemde Geyikpınarı köyü Hasan adlı sipahinin tımarı olarak görülmektedir. Köyün gelir kaynakları hububat ve bakliyat üreticiliği, meyve-sebzeçilik ve hayvancılıktır. Köyün hububat ve bakliyat türünden alınan vergi miktarı 3248 akçedir. Bu verginin alındığı ürünler buğday, arpa, burçak ve yulaftır. Meyve sebzeçilik üretiminden 222 akçe vergi alınıyor⁹⁴ olması köyde sulu tarımdan çok kuru tarımın yapıldığını gösterir. Hayvancılık, Geyikpınarı köyünün gelir kaynakları arasında yer almaktadır. 659 akçe hayvancılıkla ilgili hâsılat elde edilmektedir⁹⁵. Hububat ve bakliyat üreticiliğinden sonra köyde en çok gelir elde edilen saha olarak görülmektedir.

Hasankavağı Köyü: Köyün geliri her iki defterde de sadece padişah hasları arasında yer almaktadır.1530 yıllarında Hasankavağı köyü'nde ortalama 184 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 4082 akçedir⁹⁶.

1574 yıllarında Hasankavağı köyü'nün nüfusunda önemli bir artış söz konusudur. Köyün nüfusunda 611 kişilik bir artış meydana gelmiştir ve 795 kişiye yükselmiştir. Ayrıca 1530 yıllarında 25 mücerredin yaşadığı köyde kırk dört yıl sonra 80 mücerredin görülmesi genç nüfusun da artışına işaretir.

1574 yıllarında köyde hububat ve bakliyattan alınan vergi yaklaşık 2778 akçedir⁹⁷. Buna karşılık bağcılık, bahçe ve meyvecilikten alınan vergi bulunmamaktadır. Bu durum köyde yetişen meyve ve sebzenin sadece köylünün kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarda olduğunu gösterir. Köyde daha çok hububat ve bakliyat ürünlerinin vergilendirilmesi kuru tarım yapıldığına işaret eder.

Hasankavağı köyünde hayvancılık da önemli gelir kaynakları arasındadır. Vergiler kaydedilirken 68 numaralı mufassal defterde çift ve ağıl vergisi müşterek yazılmış olduğundan ağıl vergisinin net miktarını belirlemek mümkün olmamıştır. Fakat müşterek yazılan bu vergi kalemi 1177 akçe olarak görünmektedir⁹⁸. Bu verginin en çok

---

⁹⁴ TD 68, s. 159.

⁹⁵ TD 68, s. 159.

⁹⁶ TD 166, s. 104.

⁹⁷ TD 68, s. 128.

⁹⁸ TD 68, s. 128.

tahsil edildiği yer Hasankavağı köyü olarak görünmektedir. Ayrıca bal üreticiliği konusunda da köy, Taksirbükü köyünden sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Hamzalar Köyü: Hamzalar köyü Aladağ çayının kollarından birisinin hemen yanında bulunmaktadır. Batısında Tutaş köyü, kuzeyinde Şeyhler köyü, doğusunda Kösd köyü, güneyinde Kurdkovan köyü bulunmaktadır⁹⁹. 1530 yıllarında Hamzalar köyünde yaklaşık 123 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 1753 akçe civarındadır.

1574 yıllarında Hamzalar köyü, Hüseyin ve Hızır adlı sipahilerin tımarı olarak görülmektedir¹⁰⁰. Köyün nüfusunda 133 kişilik artış meydana gelmiştir. Hamzalar, hububat üretimi açısından en önemli köylerden birisidir. Beypazarı köylerinden en çok buğday ve yulaf üretiminin yapıldığı yer Hamzalar köyüdür. Köyden hububat ve bakliyat türünde 3592 akçe vergi tahsil edilmektedir¹⁰¹. Köyün en önemli gelir kaynağı hububat ve bakliyat tarımıdır. Çünkü hayvancılıktan 559 akçe, meyve sebzeçilikten 349 akçe¹⁰² vergi tahsil ediliyor olması bunu göstermektedir.

İncük Köyü: İncük köyü 1530 yıllarında züema ve sipahi tımarları arasında yer almaktadır. Köyle aynı adı taşıyan bir de nehir bulunmaktadır. Köyün nüfusu 56 kişi civarındadır. İncük köyünün hâsılatı 2620 akçe civarındadır. Köyle aynı adı taşıyan nehirden sulama imkânı bulunmaktadır. Çeltik üretimi yapılmasına imkân sağlayan bu nehirden 4600 akçelik vergi tahsil edilmektedir. Köyün nehirden elde edilen bu geliri padişah hasları arasında yer almaktadır¹⁰³.

İncük köyü 1574 yıllarında Mehmet adlı bir sipahinin tımarı olarak görülmektedir. Köyün diğer adı Kayak Ali Bey'dir¹⁰⁴. Köyün nüfusu 145'e ulaşmıştır.

İlk sayımda köyle aynı taşıyan nehrin çeltik üretimiyle alakalı geliri yine padişah hasları arasında yer almaktadır. İncük nehrinin çeltik üretimiyle alakalı geliri 3696 akçedir. Köyün diğer hububatla ilgili geliri 338 akçe olarak görülmektedir¹⁰⁵. Köyün gelirinde azımsanmayacak ölçüde azalma meydana gelmiştir. Nüfusta artma meydana

---

⁹⁹ 1530 Tarihli Harita

¹⁰⁰ TD 68, s. 169.

¹⁰¹ TD 68, s. 169.

¹⁰² TD 68, s. 169.

¹⁰³ TD 166, s. 105.

¹⁰⁴ TD 68, s. 181.

¹⁰⁵ TD 68, s. 127.

gelmesine rağmen üretimin azalması köylünün hububat ve bakliyat üretiminin dışındaki alanlarda faaliyet göstermeye başladığını gösterir. Meyve sebzeçilikten 10 akçe almıyor olması köylünün bu alanda da az faaliyet gösterdiğini ortaya koyar. Hayvancılıktan 227 akçe vergi tahsilâtı yapılmaktadır¹⁰⁶. İncük köyünün en çok faaliyet gösterdiği alan bu olmalıdır.

Kaplan Köyü: 1530 yıllarında Kaplan köyüne ait olan ve köyle aynı adı taşıyan bir çiftliğin geliri padişah hasları arasında yer almaktadır¹⁰⁷. Köyün gelirinin diğer kısmı ise züema veya sipahi tımarları arasında bulunmaktadır¹⁰⁸.

1574 yıllarında Kaplan köyünün padişah hasları arasında yer alan hissesi iki parçaya bölünmüştür. Bunlardan bir tanesi, Kertil ve adının defterden okunması zor olan bir köyle müşterek yazılmıştır. Kaplan köyünün züema ve sipahi tımarları arasında yer alan hissesi ise Kertil köyü ile müşterek kaydedilmiştir¹⁰⁹. Kertil köyünde olduğu gibi burada da hem sulu hem kuru tarım yapılmaktadır.

Karataş Köyü: Karataş köyünde 1530 yıllarında 17 kişi yaşamaktadır. Akpınar köyünden sonra en تنها köy olarak görülmektedir. Köyün geliri o dönemde padişah hasları bulunmaktadır. Buradan 1304 akçe vergi hâsılatı elde edilmektedir¹¹⁰.

1574 yıllarında köyün nüfusunda 232 kişilik artış söz konusudur. Söz konusu dönemde köyün geliri yine padişah hasları arasında yer almaktadır¹¹¹.

Karataş köyünün geliri en fazla hububat ve bakliyat tarımından elde edilmektedir. Hububat ve bakliyat tarımı açısından incelenirse köyde çeltik üretiminin olmadığı görülür. Çeltiğin daha çok sulak arazilerde yetiştirilebildiği göz önüne alınırsa bu durum köydeki tarım arazilerinin çeltik üretimine elverişli olmadığını gösterir. Ayrıca köyden elde edilen bağ, bahçe ve meyvecilikle alakalı vergilere bakılırsa bu nevi ürünlerden sadece 40 akçe alındığı hususu da bunu destekler niteliktedir.

---

¹⁰⁶ TD 68, s. 181.

¹⁰⁷ TD 166, s. 104.

¹⁰⁸ TD 166, s. 107–111.

¹⁰⁹ TD 68, s. 189.

¹¹⁰ TD 166, s. 104.

¹¹¹ TD 68, s. 130.

Kavacık (Kızılsaray) Köyü: Kavacık köyünün nüfusu 1530 yıllarında 315 kişi civarındadır. Beypazarı'nın güneybatısında yer alan köy, Sakarya nehrinin doğusuna düşer. Kavacık köyünün geliri o dönemde padişah hasları için tahsis edilmiştir.

1574 yıllarında Kavacık köyünde yaklaşık 460 kişi yaşamaktadır. 1530 yılından bu yana köyün nüfusu 145 kişi civarında artmıştır. Fakat aradan kırk dört yıllık bir sürenin geçmesi hususu göz önünde bulundurulursa köyde çok fazla nüfus artışının olduğu söylenemez.

1574 yıllarında Kavacık köyünün geliri yine padişah haslarına tahsis edilmiştir. 68 numaralı defterde Kavacık köyünün sayımı üç köy ve üç mezra ile birlikte kaydedilmiştir¹¹². Köyde vergiye tabi tutulacak denli çeltik üretiminin yapılmadığı belirgindir. Fakat diğer hububat ve bakliyat türlerinden geliri olduğu kesindir. Bağ, bahçe ve meyvecilikten alınan vergi miktarına bakılırsa hububat ve bakliyat türüne oranla daha az olduğu görülür. Dolayısıyla köyün arazisinin kuru tarıma daha elverişli olduğu söylenebilir. Hayvancılık, Kavacık köyünün diğer gelirleri arasındadır. Ağnamla alakalı vergilere bakılırsa en çok yetiştirilen hayvanın koyun olduğu görülür.

Kertil Köyü: 1530 yıllarında Kertil köyü Zaviye, Hırka ve Başviran köylerinin oluşturduğu üçgenin ortasında yer almaktadır¹¹³. Bu tarihlerde köye ait olan ve onunla aynı adı taşıyan bir çiftliğin geliri padişah hasları arasında görülmektedir¹¹⁴. Köyün diğer geliri züema veya sipahi tımarları arasında görülmektedir. Bu gelirler iki hisseye bölünmüştür¹¹⁵.

1574 yıllarında Kertil köyü'ne ait çiftliğin kaydına rastlanmamaktadır. Kertil köyü bu tarihlerde Karşuoba adını almıştır. Köyün gelirinin iki hissesi padişah hasları arasında yer almaktadır. Bu hisselerden birisi Kaplan ile adının defterden okunması güç olan başka bir köyle müşterek kaydedilmiştir¹¹⁶. Kertil köyünün gelirinin diğer kısmı ise züema tımarları arasında görülmekte olup Kaplan köyüyle müşterek yazılmıştır¹¹⁷. Dolayısıyla köyden hububat ve bakliyattan ne kadar vergi alındığına dair net bir rakam

---

¹¹² TD 68, s. 128.

¹¹³ Bkz, 1530 Tarihli Harita

¹¹⁴ TD 166, s. 104.

¹¹⁵ TD 166, s. 107–112.

¹¹⁶ TD 68, s. 128.

¹¹⁷ TD 68, s. 188.

vermek mümkün olmamaktadır. Fakat hem hububattan hem de bağ, bahçe ve meyvecilikten vergi alınıyor olması köyün arazisinin hem sulu tarıma hem de kuru tarıma elverişli olduğunu gösterir.

Kovancı Köyü: Kovancı köyü 1530 yıllarında padişah hasları arasındadır. O dönemde köyde yaklaşık 123 kişi yaşamaktadır. Köyün vergi hâsılatı ise 4069 akçedir¹¹⁸.

Kovancı köyü 68 numaralı defterde de padişah hasları arasında yer almaktadır¹¹⁹. Köyün nüfusu 1530 yıllarına nazaran 442 kişi civarında artmıştır.

1574 yıllarında Kovancı köyünden hububat ve bakliyat türünden 1603 akçe vergi alınmaktadır (Bkz, Tablo VI). Fakat hububat ve bakliyat türünden alınan vergilerin içerisinde çeltikle alakalı vergi bulunmamaktadır. Bir toplumun ekonomik faaliyetlerini şekillendiren en önemli etmenlerden birisinin coğrafi koşullar olduğu göz önünde bulundurulursa, köyün arazisinin sulak olmadığı dolayısıyla çeltik üretimine elverişli olmadığı sonucuna varılabilir. Ayrıca köyde yulaf, mercimek ve mahlût köyün ihtiyacı oranında yetişmektedir. Kovancı köyünden bağ, bahçe ve meyvecilikle alakalı alınan vergi miktarı sadece 38 akçedir. Bunun 10 akçesi meyvecilikten, 28 akçesi de meyvecilikten alınmaktadır. Kovancı köyünün hububat ve bakliyat üretiminden sonraki en önemli geliri hayvancılıktan elde edilmektedir. 1156 akçe hayvancılıkla alakalı vergi ödeyen köyde koyun yetiştiriciliği ve arıcılık faaliyetleri yapılmaktadır.

Kozalanı Köyü: Kozalanı köyü, Geyikpınarı köyü ile Kızılcasöğüt köylerinin arasında yer almaktadır¹²⁰. Köyün 1530 yıllarındaki nüfusu yaklaşık 75 kişi civarındadır. Köyün hâsılatı 2044 akçe civarındadır¹²¹.

1574 yıllarında Kozalanı köyünün nüfusunda 182 kişilik artış meydana gelmiştir. Bu artışta civar köylerden gelip yerleşenlerin de katkısı bulunmaktadır.

Kozalanı köyünden hububat ve bakliyat türünden yaklaşık 2861 akçe vergi tahsil edilmektedir. Bu vergi hâsılatını oluşturan ürünler buğday, arpa, yulaf ve burçaktır.

---

¹¹⁸ TD 166, s. 104.

¹¹⁹ TD 68, s.133.

¹²⁰ 1530 Tarihli Harita

¹²¹ TD 166, s. 107.

Köy, arpa üretimi açısından önemli bir yere sahiptir¹²². Karaviran köyünden sonra en çok arpa üretiminin yapıldığı köy Kozalanı köyüdür. Köy, arpa üretimi açısından zengin olmasına rağmen bu durum hayvancılık faaliyetlerini fazla etkilememiştir. Çünkü köyden hayvancılıkla alakalı 397 akçe¹²³ vergi tahsil ediliyor olması bunu göstermektedir.

Kozalanı köyü meyve ve sebze üretimi açısından çok zengin görülmemektedir. Köyden alınan 95 akçelik hâsılat bunu göstermektedir¹²⁴. Bu hâsılat da sadece meyvecilikle alakalıdır. Köyde sebze üretimi sadece halkın ihtiyacı oranında yapılmaktadır.

Körpeci Köyü: 1530 yıllarında Körpeci köyünün geliri padişah hasları arasında bulunmaktadır. O dönemde köyde yaklaşık 189 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 5146 akçe civarındadır¹²⁵.

1574 yıllarında Körpeci köyü yine padişah hasları arasında görünmektedir. Köyün sayımı Kızılsaray (Sekilü), Kızılsaray (Kavacık), Demre köyleri ve Boğazlar, Akpınar ve Körpaç mezraları ile müşterek yazılmıştır¹²⁶. Dolayısıyla köyün kendine ait bağımsız vergi ve nüfus miktarını vermek mümkün olmamaktadır. Fakat o yıllarda müşterek yazılan bu köy ve mezralardan çeltikle alakalı hiç verginin alınmadığı göz önünde bulundurulursa, Körpeci köyünde, vergiye tabi olabilecek miktarda çeltik üretiminin yapılmadığı anlaşılabilir. Aynı şekilde bu köylerin hiç birisinden yulaf, mercimek ve mahlût vergisi alınmamaktadır. Demek ki üretilen bu ürünler sadece köyün kendi ihtiyacını karşılayabilecek miktardadır.

Müşterek kaydedilmiş olan köy ve mezralardan alınan vergi miktarlarına göre, hububat ve bakliyat türünden olanlarının bağ, bahçe ve meyvecilikle alakalı olanlara göre fazla olması, bu köylerde ve dolayısıyla Körpeci köyünde kuru tarıma dayalı bir üretim şeklinin daha yaygın olduğu görülür.

---

¹²² TD 68, s. 169.

¹²³ TD 68, s. 169.

¹²⁴ TD 68, s. 169.

¹²⁵ TD 166, s. 104.

¹²⁶ TD 68, s. 131.

Körpeci köyünde hayvancılıkla alakalı faaliyetler de yer almaktadır. Koyun yetiştiriciliği ve arıcılık en önemli faaliyetlerdir.

Köst Köyü: Köst köyü Beypazarı şehir merkezinin kuzeyinde yer almaktadır. Kurtkovan ve Uşakbükü köyünün hemen yanında bulunmaktadır. 1530 yıllarında Köst köyünde yaklaşık 79 kişi yaşamaktadır. Köyün toplam hâsılatı 1935 akçe civarındadır¹²⁷.

1574 yıllarında Köst köyünün nüfusu 281 kişiye yükselmiştir. Bu nüfus artışında civar köylerden buraya yapılan göçlerin de etkisi olmalıdır.

Köst köyünde hububat ve bakliyat türünden 2471 akçelik hâsılat elde edilmektedir. Bu hâsılatı meydana getiren ürünler buğday, arpa, yulaf ve burçaktır¹²⁸. Köyde en çok üretimi yapılan ürünler hububat ve bakliyat ürünleridir. Çünkü meyve ve sebzecilikten 159 akçelik¹²⁹ vergi tahsili yapılıyor olması Köst köyünde daha çok kuru tarımın yapıldığını gösterir.

Köst köyünde hayvancılıkla alakalı 309 akçelik hâsılat elde edilmektedir. Bu vergi sadece koyun ve ağıl vergisinden alınmaktadır¹³⁰.

Kurdkovan Köyü: Kurdkovan köyü 1530 yıllarında sipahi veya züema tımarları arasında görülmektedir. Köyde o dönemde 98 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 813 akçe civarındadır¹³¹.

1574 yıllarında Kurdkovan köyü sipahi tımarları arasında yer almaktadır¹³². Köyün nüfusunda yaklaşık 94 kişilik artış meydana gelmiştir. İlk sayımda 10 tane mücerredi olan köyün son sayımında mücerredi görülmemektedir¹³³.

Kurdkovan köyünde hububat ve bakliyat türünden sadece buğday, arpa ve

---

¹²⁷ TD 166, s. 108.

¹²⁸ TD 68, s. 170.

¹²⁹ TD 68, s. 170.

¹³⁰ TD 68, s. 170.

¹³¹ TD 166, s. 108.

¹³² TD 68, s. 172.

¹³³ TD 68, s. 172.

mahlûttan vergi hâsılatı toplanmıştır. Bu hâsılatın miktarı 1574 akçedir¹³⁴. Diğer hububat türleri muhtemelen köylünün kendi ihtiyacı oranında yetiştiriliyor olmalıdır.

Kurdkovan köyünün meyve ve sebze üretimi açısından 210 akçelik hâsılatı bulunmaktadır¹³⁵. Bu hâsılatı, resm olarak alınan bahçe vergisi ile öşür olarak alınan bağ vergisi teşkil etmektedir.

Hayvancılık, Kurdkovan köyünde meyve ve sebze üreticiliğine nazaran daha önemli bir gelir kaynağıdır. Köyde, hayvancılıktan 556 akçe vergi tahsil edilmektedir¹³⁶.

Küçüközü Köyü: Küçüközü köyü 1530 yıllarında 66 kişilik nüfusa sahiptir. Köy, sipahi ve züema tımarları arasında yer almaktadır. Köyün hâsılatı 1545 akçe olarak görülmektedir¹³⁷.

1574 yıllarında Küçüközü köyünün nüfusu 446 kişi civarındadır. Köyün nüfusunda 380 kişilik artış meydana gelmiştir.

Küçüközü köyünden hububat ve bakliyat türünden 1673 akçelik¹³⁸ hâsılat elde edilmektedir. Bu hâsılatın sadece buğday, arpa ve buğdaydan elde edildiği göz önünde bulundurulursa söz konusu ürünlerin üretiminde köyün önemli bir yere sahip olduğu görülür. Ayrıca hayvancılıktan alınan vergilerin miktarının fazla olması bunu desteklemektedir. Çünkü çift vergisiyle müşterek yazılmış olan ağıldan 675, sadece koyundan alınan vergi 262 akçe olarak görülmektedir¹³⁹. Bu rakam diğer köylerin hâsılatına oranla azımsanmayacak ölçüde fazladır. Hububatın fazla miktarda üretildiği köyde koyun yetiştiriciliğinin de fazla olması kaçınılmazdır.

Küçüközü köyünde meyve ve sebze de önemli bir yere sahiptir. Bu türden alınan vergi miktarı 326 akçedir¹⁴⁰. Köy, özellikle ceviz üretimi açısından üçüncü sırada yer almaktadır.

---

¹³⁴ TD 68, s. 172.

¹³⁵ TD 68, s. 172.

¹³⁶ TD 68, s. 172.

¹³⁷ TD 166, s. 106.

¹³⁸ TD 68, s. 166.

¹³⁹ TD 68, s. 166.

¹⁴⁰ TD 68, s. 166.

Mikail Köyü: 166 numaralı icmal deftere göre 1530 yıllarında Mikail köyünün geliri üç hisseye bölünmüştür. Köyün hisseleriyle beraber yaklaşık nüfusu 99 kişidir. Üç hissesinin toplam hâsılatı 4351 akçedir¹⁴¹.

1574 yıllarında Mikail köyü yine sipahi tımarları arasında olup tek hissedir. Köyün nüfusu 210 kişi olmuş yani 111 kişi artmıştır. Mikail köyünde üretimi yapılan hububat ve bakliyat ürünleri, buğday, arpa ve burçaktır. Bu ürünlerden yaklaşık 2118 akçelik hâsılat elde edilmektedir¹⁴². Köyden meyve ve sebze yetiştirmeye çok müsait olmadığını söylemek mümkündür. Köyde hayvancılıktan elde edilen vergi 477 akçe civarındadır¹⁴³.

Narlıcaavşar Köyü: 1530 yıllarında Narlıcaavşar köyü züema ve sipahi tımarları arasında görülmektedir. Köyün nüfusu yaklaşık 109 kişidir. Köyden elde edilen hâsılat 4162 akçedir¹⁴⁴.

1574 yıllarında Narlıcaavşar köyünün geliri yine züema ve sipahi tımarları arasında bulunmaktadır¹⁴⁵. Köyün nüfusunda 258 kişi civarında artış meydana gelmiştir.

Köyden, Hububat ve bakliyat türünden yaklaşık 1318 akçe vergi alınmaktadır. Bu hâsılatı meydana getiren ürünler, buğday, arpa, yulaf ve soğandır¹⁴⁶. Narlıcaavşar köyü Akçakavak köyünden sonra en fazla soğan üretiminin yapıldığı köydür. Köyden 155 akçe soğan vergisi alınmaktadır¹⁴⁷.

Narlıcaavşar köyünün gelir kaynakları arasında meyve ve sebze yetiştirilerek elde edilen gelir bulunmaktadır. Köyden 206 akçe meyve ve sebze yetiştirilerek elde edilen gelir tahsil edilmektedir¹⁴⁸.

Hayvancılık, Narlıcaavşar köyünün önemli üretim alanlarından birisidir. Köyden hayvancılıkla alakalı 751 akçe vergi alınmaktadır¹⁴⁹. Meyve ve sebze yetiştirilerek alınan

---

¹⁴¹ TD 166, s. 108–116.

¹⁴² TD 68, s. 160.

¹⁴³ TD 68, s. 160.

¹⁴⁴ TD 166, s.106.

¹⁴⁵ TD 68, s. 161.

¹⁴⁶ TD 68, s. 161.

¹⁴⁷ TD 68, s. 161.

¹⁴⁸ TD 68, s. 161.

¹⁴⁹ TD 68, s. 161.

hâsılatın miktarı göz önünde bulundurulursa gelir kaynağı açısından hayvancılık ikinci sırada yer alır.

Poladlu Köyü: Poladlu köyü Sakarya nehri ile Ankara çayının çevrelediği üçgende yer almaktadır¹⁵⁰. Köy, 1530 yıllarında züema ve sipahi tımarları arasında yer almaktadır. Köyün nüfusu 174 kadardır. Hâsılatı ise 2992 akçe civarındadır¹⁵¹.

1574 yıllarında köyün adı aynı zamanda Adayaka olarak görünmektedir. Bu dönemde köyün sayımı Hocabükü köyüyle müşterek kaydedilmiştir¹⁵². İki köyün toplam nüfusu yaklaşık 473 civarındadır. Her iki köyde de mücerred kaydedilmiş kimse bulunmaktadır¹⁵³. Bu durum köylerdeki genç nüfusun az olmasına işaretir.

Poladlu ve Hocabükü köyünden hububat ve bakliyat türünden yaklaşık 1711 akçe vergi hâsılatı elde edilmektedir. Bu rakam, iki köyü kapsadığından bu alanda yapılan üretimin çok fazla olmadığını gösterir. Alınan vergiler çeltik tohumu, buğday, arpa, burçak ve pamuğu kapsamaktadır.

Poladlu ve Hocabükü köylerinde bağcılık, bahçe ve meyvecilik türünden yaklaşık 255 akçe vergi hâsılatı elde edilmektedir (Bkz, Tablo VII). İki köyün hâsılatı söz konusu olunca köyler sulu tarım yapılmadığı ya da arazinin bu alanda faaliyet göstermeye uygun olmadığı düşünülebilir.

Poladlu ve Hocabükü köylerinde hayvancılıktan yaklaşık 988 akçelik hâsılat elde edilmektedir (Bkz, Tablo VIII). Bu hâsılat Beypazarı'nın diğer köylerinde olduğu gibi koyun yetiştiriciliği ve arıcılıktan elde edilmektedir.

Pınarlar Köyü: Pınarlar köyü 1530 yıllarında 86 kişilik nüfusa sahiptir. Köyün toplam hâsılatı 1835 akçedir¹⁵⁴.

1574 yıllarında Pınarlar köyünün nüfusunda 215 civarında bir artış meydana gelmiştir. Hububat ve bakliyat türünden 2911 akçe vergi alınmaktadır. Bu hâsılat sadece

---

¹⁵⁰ 1530 Tarihli Harita

¹⁵¹ TD 166, s. 106.

¹⁵² TD 68, s. 146.

¹⁵³ TD 68, s. 146.

¹⁵⁴ TD 166, s. 107.

buğday, arpa ve yulaftan elde edilmektedir¹⁵⁵.

Meyve ve sebze üretimi açısından da Pınarlar köyü oldukça verimlidir. Köyden 401 akçelik hâsılat¹⁵⁶ elde ediliyor olması bunu destekler niteliktedir.

Hayvancılık, Pınarlar köyünün önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Köyden 832 akçe vergi alınmaktadır. Koyunculuk, ağıl, arıcılık ve çayırdan elde edilen gelir bu hâsılatı oluşturmaktadır (Bkz, Tablo VIII).

Sekülü (Kızılsaray) Köyü: 1530 yıllarında köyde 188 kişi yaşamaktadır. Köyün geliri bu dönemde padişah hasları arasında yer almaktadır¹⁵⁷.

1574 yıllarında köy yine padişah hasları arasında bulunmaktadır¹⁵⁸. Köyde 650 kişi yaşamaktadır. Kırk dört yıllık süre içerisinde köyün nüfusunda 462 kişilik artış meydana gelmiştir.

1574 tarihli sayımda Sekülü köyünün vergi hâsılatı üç köy ve üç mezra ile müşterek olarak kaydedilmiştir¹⁵⁹. Dolayısıyla köyün geliriyle alakalı net rakamlar vermek mümkün olmamaktadır. Fakat köyde vergisi ödenecek miktarda çeltik, mercimek, piyaz ve mahlût üretiminin yapılmadığı görülebilir.

Soku Köyü: 1530 yıllarında Soku köyü züema ve sipahiyan tımarları arasında yer almaktadır. Köyde sadece 18 kişi yaşamaktadır. Fakat kişi sayısı az olmasına rağmen köyden 1463 akçelik hâsılat elde edilmektedir¹⁶⁰.

1574 yıllarında köyde hariçten ziraat eden kimselerle ilgili her hangi bir kayıt bulunmadığına göre köyün hâsılatının fazla olması, üretim faaliyetleriyle uğraşan kişi sayısı ile değil toprakların verimiyle ya da hayvancılık yapmaya çok müsait olmasıyla alakalı olduğunu akla getirmektedir.

1574 yıllarında Soku köyü defterhane kâtibi olan Abdülrezzak adında bir şahsın

---

¹⁵⁵ TD 68, s. 157.

¹⁵⁶ TD 68, s. 157.

¹⁵⁷ TD 166, s. 104.

¹⁵⁸ TD 68, s. 130.

¹⁵⁹ TD 68, s. 132.

¹⁶⁰ TD 166, s. 110.

zeametidir. Köy, Karahisari Nallu'ya tabidir¹⁶¹. Köyün nüfusu 70'e yükselmiştir. Bu nüfusun içersinde mücerred kaydolunan kimse bulunmamaktadır. Dolayısıyla köyde genç nüfusun yoğunluğundan söz edilemez.

1574 yıllarında Soku köyünden hububat ve bakliyat türünden 1138 akçelik vergi elde edilmektedir. Bu hâsılat buğday, arpa, burçak, mercimek, pamuk ve mahlûtta elde edilmektedir. Bunların arasından en çok pamuk üretimi yapılmaktadır. Sadece pamuktan alınan hâsılat 350 akçedir (Bkz, TabloVI).

Soku köyü meyve ve sebzeçilik açısından çok verimli değildir. Sadece 80 akçe (Bkz, Tablo VII) hâsılatı bulunan köyde sulu tarımın pek fazla yaygın olmadığı düşünülebilir.

Soku köyünde hayvancılıktan alınan vergi 325 akçe civarındadır (Bkz, Tablo VIII). Koyun yetiştiriciliği ve arıcılık en fazla faaliyet gösterilen alanlardır.

Sovucak Köyü: 1530 yıllarında Sovucak köyünün geliri sipahi tımarı arasında yer almaktadır. Köyün nüfusu yaklaşık 96 kişi civarındadır. Köyün hâsılatı yaklaşık 1449 akçe civarındadır¹⁶².

1574 yıllarında Sovucak köyünün nüfusunda 80 kişi civarında artış meydana gelmiştir. Sovucak köyünden hububat ve bakliyat türünden yaklaşık 2399 akçe vergi tahsil edilmektedir. Bu vergiyi oluşturan ürünler buğday, arpa, yulaf, burçak ve pamuk olarak görülmektedir¹⁶³. Köyün pamuk üretimi açısından önemli bir yere sahiptir. 220 akçelik pamuk hâsılatı olan köy, Soku ve Hisarcık köyünden sonra en çok pamuk üretimi yapılan yer olarak görülmektedir.

Sovucak köyü meyve sebze üretimi açısından çok etkin değildir. Sadece bağ vergisinden alınan 22 akçelik hâsılat görülmektedir¹⁶⁴. Bu durum köylünün daha çok hububat ve bakliyat alanında üretime yöneldiğini göstermektedir.

Sovucak köyünün gelirlerinden bir tanesi de hayvancılıktır. Köyden 333 akçe

---

¹⁶¹ TD 68, s. 179.

¹⁶² TD 166, s. 107.

¹⁶³ TD 68, s. 154.

¹⁶⁴ TD 68, s. 154.

hayvancılık vergisi tahsil edilmektedir¹⁶⁵. Özellikle arpa, yulaf, burçak gibi hayvan yemi olarak kullanılan ürünlerin vergilendirilmiş olması hayvancılık faaliyetlerinin yoğunluğu gösterir.

Taksirbükü Köyü: 1530 yıllarında Taksirbükü köyünün geliri züema ve sipahiyan tımarları arasında yer almaktadır. Köyde o dönemde 132 kişi yaşamaktadır. Köyün hâsılatı 6079 akçedir¹⁶⁶.

Taksirbükü köyünün geliri 1574 yıllarında padişah hasları arasında görülmektedir¹⁶⁷. Köyün nüfusunda 393 kişilik artış meydana gelmiştir.

Hububat ve bakliyat türünden alınan vergi 4074 akçedir. Bu vergilerin içersinde çeltik, burçak ve mercimek bulunmamaktadır (Bkz, Tablo VI).

Bağcılık, bahçe ve meyvecilikle alakalı vergilere bakılırsa köyde sadece ceviz ve bağcılıkla alakalı faaliyetlerin yapıldığı görülür (Bkz, Tablo VII).

Taksirbükü köyünde tarımsal faaliyetlerden sonra en önemli gelir kaynağı hayvancılıktır. Bu nevi faaliyetlerden yaklaşık 2813 akçelik hâsılatı bulunmaktadır (Bkz, Tablo VIII).

Yassıkaya Köyü: Yassıkaya köyü Kırmir çayının hemen güneyinde yer almaktadır¹⁶⁸. 1530 yıllarında köyde 133 kişi yaşamaktadır. Söz konusu yıllarda köyün geliri padişah hasları arasında yer almaktadır. Köyle aynı adı taşıyan nehirden çeltik üretiminde faydalanılmaktadır. Nehrin çeltik üretimiyle alakalı olan hissesi ikiye bölünmüştür. Hisselerden birinden 15000, diğerinden ise 2100 akçelik hâsılat elde edilmiştir. Köyün, çeltikten elde ettiği ürünler dışındaki hâsılatı yaklaşık 7259 akçedir¹⁶⁹.

Kırk dört yıllık süre içersinde Yassıkaya köyünün nüfusunda 367 kişilik artış

---

¹⁶⁵ TD 68, s. 154.

¹⁶⁶ TD 166, s. 106.

¹⁶⁷ TD 68, s. 134.

¹⁶⁸ 1530 Tarihli Harita

¹⁶⁹ TD 166, s. 104.

meydana gelmiştir. Köyün geliri 1574 yıllarında yine padişah hasları arasında bulunmaktadır. Kırmir çayına yakın olmasına rağmen çeltik üretimi vergiye tabi olacak denli fazla değildir, ya da yoktur. Köyün hububat ve bakliyat türünden hâsılatı 5412 akçedir (Bkz, Tablo VI). Bu hâsılatı buğday, arpa, burçak, yulaf ve nohut dâhildir. Köyden mercimek, piyaz ve mahlût vergisi alınmamaktadır. Yasıkaya köyünde bağcılık ve meyvecilikten vergi alınmaktadır. Alınan vergi hâsılatı 55 akçedir (Bkz, Tablo VII). Miktar hububat ve bakliyattan alınan vergiden çok daha az olduğuna göre bu durum, köyde daha çok kuru tarım yapıldığını işaret eder. Köyden hayvancılıkla alakalı 4280 akçe vergi alınmaktadır (Bkz, Tablo VIII). Hububat ve bakliyattan sonra köyün fazla gelir hayvancılıktan elde edilmektedir.

Yenice Köyü: Yenice köyü 1530 sayımlarında padişah hasları arasında yer almaktadır. Köyün nüfusu o dönemde yaklaşık 113 kişidir. Köyün hâsılatı 2740 akçe civarındadır¹⁷⁰.

1574 yıllarında Yenice köyü yine padişah hasları arasında görülmektedir¹⁷¹. Köyün nüfusunda 232 kişilik artış meydana gelmiştir. Nüfus artışında civar köylerden buraya yapılan göçlerinde etkisi olmalıdır.

Yenice köyünden hububat ve bakliyat türünden alınan vergi görülmemektedir. Hububat ve bakliyat halkın temel besin kaynağıdır. Hemen hemen pek çok iklimde yetişebilmektedir. Bu durumda köyde hiç hububat ve bakliyatın yetişmediğini düşünmek yanlış olur. O halde köylünün sadece kendi gereksinimi oranında bu ürünlerin tarımını yaptığını söylemek mümkündür.

Yenice köyünden meyve sebzeçilik üretiminden 100 akçelik hâsılat elde edilmektedir. Bu hâsılat ceviz, bağ, meyve ve sebzeden alınmaktadır¹⁷².

Yenice köyünün en önemli gelir kaynağı hayvancılıktır. Hayvancılıktan 822 akçe vergi alınmaktadır. Bu vergiyi teşkil eden alanlar koyunculuk, ağıl, arıcılık ve çayır vergisidir¹⁷³.

---

¹⁷⁰ TD 166, s. 104.

¹⁷¹ TD 68, s. 129.

¹⁷² TD 68, s. 129.

¹⁷³ TD 68, s. 129.

b) Mezzalar

(1) 166 Numaralı Defterde olan Mezzalar:

1530 yıllarında yaklaşık 30 tane mezra bulunmaktadır. Bu mezzalardan toplam 7013 akçelik hâsılat elde edilmektedir¹⁷⁴. Bu rakam tüm hâsılatın %31'ini teşkil etmektedir. Bu durum o dönemlerde mezzaların önemli ölçüde gelir getirdiğini gösterir.

Mezzaların içersinde en çok gelire sahip olanı Aksekü mezzasıdır. Mezzanın geliri sekiz hisseye bölünmüş durumdadır. Hisselerden yaklaşık 1690 akçelik hâsılat elde edilmektedir¹⁷⁵. En az gelire sahip olan mezra ise Kızılcaköy'dür. Buradan 10 akçelik hâsılat elde edilmektedir¹⁷⁶.

(2) 68 Numaralı Defterde Olan Mezzalar:

1530 yıllarından 1574'e kadar mezra sayısında azalmalar meydana gelmiştir. Mezra sayısı 30'dan 12'ye düşmüştür. Mezra sayısına paralel olarak genel hâsılat da bir azalma meydana gelmiştir. Hâsılat toplamı 2498 akçeye düşmüştür.

En fazla üretim yapılan mezra Çomi mezzasıdır. Hoca Ali adlı sipahinin tımarı olarak görünen mezzada, hububat ve bakliyat türünden 746, meyve ve sebze üretiminden 500, hayvancılıktan ise 500 akçelik gelir elde edilmektedir¹⁷⁷. Üretim açısından ikinci sırada Karaköy önü yer almaktadır. Mezzada hububat ve bakliyat türünden 107, meyve ve sebzecilikten 238 akçelik vergi tahsil edilmektedir¹⁷⁸. Alınan verginin miktarına bakılırsa meyve ve sebzecilikten daha fazla gelir elde ediliyor olması mezzanın sulu tarıma daha uygun olduğunu gösterir. Akgün mezzası üretim bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. Derbendcik köyünün hemen yanında bulunan mezzadan, hububat ve bakliyat türünden 232, hayvancılıktan 32 akçelik gelir elde edilmektedir¹⁷⁹. Beydil köyünün yanında yer alan Sazak mezzası üretim açısından dördüncü sırada yer almaktadır. Mezzadan 49 akçelik hububat ve bakliyat vergisi alınmaktadır¹⁸⁰. Yukarı

---

¹⁷⁴ TD 166, s. 107–111.

¹⁷⁵ TD 166, s. 111–112.

¹⁷⁶ TD 166, s. 107.

¹⁷⁷ TD 68, s. 148.

¹⁷⁸ TD 68, s. 176.

¹⁷⁹ TD 68, s. 173.

¹⁸⁰ TD 68, s. 169.

Ulucak köyünün hemen yakınında bulunan Kara Mehmet mezarası üretim açısından beşinci sırada yer almaktadır. Sipahi tımarı arasında bulunan mezradan 61 akçelik hububat ve bakliyat vergisi alınmaktadır¹⁸¹.

1530 yıllarında köy statüsünde olan bazı yerler 1574 yıllarında mezra haline gelmiştir. Akpınar¹⁸² ve Çomi¹⁸³ köyleri 1574 yıllarına gelindiğinde tamamen boşaltılmış ve mezra haline gelmiştir.

c) Kır İskân Merkezlerinin Genel Özellikleri ve Demografik Yapıları

İskân veya diğer ifade ile yerleşme beşeri bir olay olup şehir, kasaba ve köylerdeki daimi durum ile göçebe grupların geçici olarak konakladıkları mezra, yaylak ve kışlakları ihtiva etmektedir¹⁸⁴. Şehir, kasaba ve köy gibi coğrafi tanımları yapılan bu mekânların demografik yapısının bilinmesi sınırlı bir zaman dilimi içerisinde yaşamış olan bir toplumun siyasi, ekonomik, sosyal ve askerî meselelerinin izah edilebilmesi için gereklidir¹⁸⁵.

Ankara, Beypazarı ve civarının XVI. Yüzyıldaki problemlerini ortaya koymak için Türk yerleşiminin olduğu dönemden itibaren olan iskânını bilmek gerekir. Beypazarı civarına Türk yerleşimi, Türkiye Selçukluları ile başlamıştır. Selçukluların yönetimi altındaki yöre 1240 yılında Moğolların yönetimine girmiştir. Moğolların Anadolu'yu istilas sırasında bir kısım halkın göç ederek Bolu ve çevresine geldiği de bilinmektedir. Moğol istilasının bitmesinden sonra Oğuz boyları burada tekrar yerleşmiştir. Oğuz boylarının buralarda yerleştiğini gösteren köy isimlerine çalışmış olduğumuz tahrir defterinde de rastlanmıştır¹⁸⁶. Bunlar, Eymür¹⁸⁷, Narlıcaavşar¹⁸⁸,

¹⁸¹ TD 68, s. 165.

¹⁸² Mezra'a-i Akpınar sabıka kariye imiş tımar-ı Mehmet bin Şehsuvar tabi-i Beypazarı, TD 68, s. 162.

¹⁸³ Mezra'a-i Çömi sabıka kariye imiş tımar-ı Hoca Ali tabi-i Beypazarı, TD 68, s. 148.

¹⁸⁴ Ali Tanoğlu, "İskan Coğrafyası, Esas Fikirler, Problemler ve Metod" TM, S. XI, İstanbul 1960, s. 234 vd.; Nejdet Tunçdilek, Türkiye İskan Coğrafyası, İstanbul Matbaası, İstanbul 1967, s. 30; Bu konuda geniş bilgi için Bkz, Tanoğlu, Beşeri Coğrafya, Nüfus ve Yerleşme I, İstanbul 1969, s. 33.

¹⁸⁵ Barkan, "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi" TM, S. X, İstanbul 1953, s. 3; Kemal Çiçek, "Osmanlı Tahrir Defterlerinin Kullanımında Görülen Bazı Problemler ve Metod Arayışları", Türk Dünyası Araştırmaları 97, (Ağustos 1995), s. 93 vd.; Halil İnalçık, "Osmanlı'da İstatistik Metodu Kullanıldı mı?", Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik (Ed. Halil İnalçık-Şevket Pamuk), Ankara 2000, s. 1-14; Öz, "agm", s. 15-32.

¹⁸⁶ Anadolu'daki Oğuz boyu adları için Bkz, Sümer, age, cetvel.

¹⁸⁷ Anadolu'da Eymür adını taşıyan yerlerle ilgili Bkz, Sümer, age, s. 235.

¹⁸⁸ Avşarların yayılma sahalarıyla ilgili Bkz, Sümer, age, s. 270.

Küreciler¹⁸⁹, Büğdüz¹⁹⁰; oymak ve cemaatlere¹⁹¹ baktığımızda ise Yadigâr¹⁹², Ulu Yörük¹⁹³, Gencelü (Gençlü)¹⁹⁴ oymakları mevcuttur. Bunlar Osmanlı tahrir defterlerine göre Beypazarı ve civarına yerleşen Oğuz boy ve cemaat isimleridir.

Beypazarı kazasında bulunan köylerin isimlerine bakıldığında şahıs isimlerinden oluşanlarının bazıları şunlardır; Hasankavağı, Musabükü, Ahmedviranı, Hamzalar, Haydarlu, Mikail, Hızırşah, Alioğlu, Ahi Dünder, Davudoğlanı, Üveys, Gazi, İsaklu, Osman, Kara Bey, Orhanoglu, Yusuf Bey, Gündüz, Kalender Mustafa Oğlu, Kara Mehmed, Ömerönü, Tahir, Sinancı şeklindedir (Bkz Tablo IV ve Tablo V).

Türkçe yer isimleri ise daha çok köylerin coğrafi özelliklerini ifade eden isimler olarak görülmektedir. Bunlar; Sekü, Düz, Adalukuz, Yassıkaya, Boğabükü, Uluviran, Başviran, Taksirbükü, Kızılhisar, Kızılviran, Karaviran, Kayacıkhisarı, Kayalu, Üçkoru, Kuyucak, Dere, Ahuviran, Kozluca, Pınarlar, Dikenlü, Sovucak, Akkaya, Eriklü, Armudlu, Sobicealanı, Elmalu, Üçtaç, Çoraklu, Kayacikköy, Kızılcaköy, Ulu ma'acun, Dikmen, Uşakbükü, Belenler, Dibekviranı, Karahisar, Meşelü, Boyaluca, İlbükü, Kışlaarası, Darucakbükü, Akçabayır, Çay, Yaylakalanı, Depe, Kızılkapu, Oyumağaç, Saçak, Ormanos, Kızılöz, Kayalar, Sarukaya, Ahisu, Dar, Kızılkuyu, Kafıralanı, Aksu, Çayırözü, Belenviran, Kayacılar, Bayırili, Ağaçhisar, Ulucayer, Kızılsaray, Günhanı (Külhani), Beğdepesi, Virancık köyleridir.

Kazada, renklere göre adlandırılmış yer isimleri de mevcuttur. Bunlar; Akpınar, Akçakavak, Akdemür, Akviran, Akkaya, Akçaavlağı, Akçaşehir, Akyazı, Akçabayır, Aksu, Aksekü, Akçapınar, Akgün, Akçaviran, Aksarı, Alacakayalıköşk, Bozviran, Karataş, Kızılsaray, Kızılhisar, Kızılviran, Karaviran, Kızılcasöğüd, Kızılcaköy, Karahisar, Kızılcaviran, Karaca, Kara, Kızılkapu, Karadepe, Kızılöz, Kızılkuyu,

¹⁸⁹ TD 68, s. 167.

¹⁹⁰ Anadolu'da Büğdüz yer adlarını taşıyan liste için Bkz, Sümer, age, s. 424.

¹⁹¹ Cemaatler ve oymaklarla ilgili Bkz, Sümer, age, cetvel.

¹⁹² Bu konuyla ilgili Bkz, Sümer, age, cetvel.

¹⁹³ "Ulu-yörük, başlıca Sivas, Amasya ve Tokat bölgelerinde yaşamakta olup, bu topluluğun bazı oymakları batıda, Kırşehir ve Ankara bölgelerine kadar yayılmışlardır..." Bu konuyla ilgili Bkz, Sümer, age, s. 197.

^{194c} Beğ-pazarı, Sivri-hisar ve Sultan-önü kazalarında da mühim bir kısmını Gençlü oymağının meydana getirdiği Ulu-Yörük teşekkülü (929=1532 tarihinde 3985 vergi nüfuslu) yaşamaktadır..." Bu konuyla ilgili Bkz, Sümer, age, s. 201; Tufan Gündüz, Anadolu'da Türkmen Aşiretleri (Bozulus Türkmenleri 1540-1640), Bilge Yayınları, Ankara 1997, s. 39.

Karaköy, Karahavran, Karabey, Kızılağaç, Karabayır, Karacahisar, Karaköyünü şeklindedir (Bkz, Tablo IV ve Tablo V).

Kaza ile alakalı olarak tespit edilen pek çok yerleşim yerinin ismi günümüzde hala kullanılmaktadır. (Bkz, Tablo III)

Osmanlı Tahrir defterleri askeri ve mali sebeplerle meydana getirilmişlerdir. Bunun için nüfusun tamamını kapsaması mümkün değildir¹⁹⁵. Osmanlı Devleti'nde askeri görevliler dışındaki bütün erkekler vergi mükellefi sayılırlardı. Tahrir defterleri dışında tutulanlar vergi muafiyetinden görev süresince küçük memurlar olmayıp ömür boyunca bundan yararlanan yüksek düzeyli devlet memurlarıydı. O sebeple bir kentte oturan vergiden muaf askeri hizmetli sayısını tahmin etmek oldukça güçtür¹⁹⁶. Şehirlerde askeri görevlilerin dışında vergiden muaf olanların sayısı da oldukça fazladır¹⁹⁷.

Nüfus hesaplamalarında 68 tarihli mufassal tahrir defteri ile 166 icmal defterini esas aldık. İki defter arasında bazen farklılıklar mevcuttur. Mesela 166 numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu defterinde Karahisari Nallu kazasına ait olan bazı köyler Beypazarı sayımlarının içinde verilmiş bulunmaktadır. Bunlar; Çay, Gazi, Kavacık, Gençlü, Kendere, Kara ve Günşah köyleridir¹⁹⁸. Bu köyler 68 numaralı defterde yer almamaktadır.

166 numaralı defterde yer alan Düz, Eymür, Musabükü, Depecik, Akdemür, Köstek, Kızılhisar, Kızılviran, Kayaklu, Korşar, İncirlü, Kuyucak, Kızılcasöğüd, Çona, Büğdüz, Dikenlü, Çomi, Sobicealanı, Hisarcık, Belenler, Haydarlu, Karahisar, Güney, Aluvaç, Kavak, Alu, Kethüda, İsaklu, Sobran, Yaylakalanı, Kızılkapu, Osman, Arucak, Davudoğlanı, Güncek?, Ozan, Saçak, Karadepe, Aksu, Kızılöz, Kayalar, Sarukaya, Kızılcaviran, Damalu?, Sofular, Sorka, Ahisu, Akçabayır, Dar, Kızılkuyu, Ormanos,

¹⁹⁵ Tahrir defterlerinde hane ve mücerred kategorilerinin gerçekte ne ifade ettiği kesinlikle belirtilmemiştir. Bkz, Çiçek, “ agm” , s. 95 vd.

¹⁹⁶ Süreyya Faruki, Osmanlı'da Kentler ve Kentliler, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1993, s.13.

¹⁹⁷ Bunlar imam, müezzin, hatip, mütevelli, kethüda, sâdât, pir-i fani, müderris, şeyh, talebe, zaviyedar, sipahzade, âmâ, abdal ile fiilen askerlik ile iştigal eden mustahfizlar, azepler, yeniçeriler, sipahiler, asesler gibi gruplar, kadı, müfti, naib, nakibüleşraf, subaşı, sancakbeyi, alaybeyi, çeribaşı, dizdar gibi idareci ve subaylar ile bunların kapu halkının ev efradı da bunlara dâhildir.” Bkz, Ünal, Harput ..... , s. 57.

¹⁹⁸ TD 166, s. 108.

Kafıralanı, Alpagud, Kızılağaç, Adaköy, Belenviran, Balıklı gibi bazı köyler 68 numaralı mufassal defterde görünmemektedir. 68 numaralı mufassal defterde yeralan Divan, Dölek, Küçükoğlanları, Demre, Körpeci, Kiçima'acun, Oynuk?, Karıncabükü, Denetlü, Günviranı, İsalır, Kerbanlar, Dikenviranı, Sovancıalanı, Üçkuz, Uğruca, Küreciler, Sinancı, Musalar, Karacahisar, Taşanlar, Saraycık, Kozağaç, Günşah, Üzümviranı, Çeltük gibi bazı köyler de 166 numaralı defterde görünmemektedir.

166 numaralı deftere göre köy olan Çomi¹⁹⁹ ve Akpınar köyleri²⁰⁰, 68 numaralı defterde mezra olarak görünmektedir. 166 numaralı deftere göre 1530 yıllarında kazada bulunan köy sayısı yaklaşık 124 iken 68 numaralı deftere göre 1574 yıllarında bu rakam 79'a düşmektedir. 1574 yıllarında 1530 yıllarına nazaran köylerin sayısında azalma meydana gelirken köylerde bulunan hane miktarlarında bir artış söz konusudur. Örneğin 1530 yıllarında 22 haneye sahip olan Kösd köyünün²⁰¹ 1574 yıllarında 162 haneye ulaştığı görülmektedir (Bkz, Tablo V). Burada hane sayısında %35'lik bir artış söz konusudur. Aynı şekilde 1530 yıllarında 29 hanesi bulunan Hasankavağı köyünün²⁰² 1574 yıllarındaki hane miktarı 139'a yükselmiştir (Bkz, Tablo V). Buradaki artış ise % 37 civarındadır. Bundan dolayı demografik hesaplamalarda tam doğruyu hem coğrafya hem de nüfus açısından bulmak oldukça zor olacaktır.

Konumuz dâhilindeki tahrir defterlerine bakılırsa tıpkı umumi diğer defterlerde olduğu gibi reaya isim isim kaydedilirken, her ismin altına nim, çift, bennak, ekinlü gibi çeşitli ıstılahlarla bu reayaların statüleri açıkça gösterilmektedir.

Araştırmamızın esas kaynakları olan ilgili defterlerde hane, mücerred, çift, ekinlü, bennak, nim, gibi çeşitli zümreler görülmektedir. Bunlardan 166 numaralı defterde hane, mücerred, çift, bennak, ekinlü zümreleri görünürken (Bkz, Tablo IV) 68 numaralı defterde yine nim, ekinlü, bennak, mücerred, çift gibi zümreler görülmektedir. (Bkz, Tablo V). Söz konusu zümreleri defterlerde verilen bilgiler ve bölgeyle ilgili kanunnamelerin de yardımıyla birebir incelemek yerinde olacaktır.

---

¹⁹⁹ TD 166, s. 107.

²⁰⁰ TD 166, s. 104.

²⁰¹ TD 166, s. 104.

²⁰² TD 166, s. 104.

Çift²⁰³ kelimesi tahrir defterlerinde farklı anlamlarda kullanılabilir. Burada önemli olan bizim üzerinde çalışmış olduğumuz defterlerde ne anlama geldiği konusudur. “*Resm-i Çift tamam çiftlik üzerine çift kaydolunan ra’iyyetten otuz üç akçedir*”²⁰⁴ ...” şeklindeki kanun maddesine göre alınan otuz üç akçe resimdir. Bu resim çift olarak değerlendirildiğine göre bu doğrultuda çift ne anlamda kullanılmıştır sorusu akla gelmektedir. Aynı kanunnamenin devamına bakılırsa “...nim çiftten resim nisf-ı zalik nim çiftten akal yer tasarruf iden bennakden ki ekinlü kaydolunmuşdur, resim on iki akçedir. Caba Bennak’den dokuz akçedir...”²⁰⁵ ibaresi geçmektedir. Burada ise çift kelimesinin manası muhtelif yerleri tasarruf eden şahıslardır. Çünkü ilgili kanunname maddesinde bennak, mücerred, caba gibi vergi mükelleflerine ait zümre isimleri zikredilmektedir. Bu zümrelerden alınan vergiler çift resmi olarak nitelendirildiğine göre burada çift kelimesi toprağın bizzat kendisini değil onu tasarruf eden ra’iyyeti ifade etmektedir.

1530 yıllarında Beypazarı kazasında tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısı yaklaşık 642 civarındadır (Bkz, Tablo IV). Bu rakam, diğer vergi mükellefi zümrelerin oranına göre %30 ‘u teşkil etmektedir. 68 numaralı tahrir defterine göre ise tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısı 86 olduğu (Bkz, Tablo V) ve bu rakamın diğer vergi mükellefi zümrelere göre oranı %1,7 olduğu görülür. 68 numaralı defter 1574 tarihli olduğu göz önünde bulundurulur ise tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısında ciddi bir azalma meydana geldiği ortaya çıkar.

---

²⁰³ Çift kelimesi sözlüklerde “eş, iki” manasına gelmektedir. Çiftlik Farsça “cuft >çift” ile Türkçe “+ lik” ekinden meydana gelmiş olup bir çift öküze sürülebilecek muayyen büyüklükteki toprakları ifade eden bir kelimedir. Kelime bazen ek almadan “çift” şeklinde de geçer. Fakat umumi tahrir defterlerinde bu sözcüğün farklı anlamlarda kullanılabilir. Burada önemli olan bizim üzerinde çalışmış olduğumuz defterlerde ne anlama geldiği konusudur. “*Resm-i Çift tamam çiftlik üzerine çift kaydolunan ra’iyyetten otuz üç akçedir*...” şeklindeki kanun maddesine göre alınan otuz üç akçe resimdir. Bu resim çift olarak değerlendirildiğine göre bu doğrultuda çift ne anlamda kullanılmıştır sorusu akla gelmektedir. Aynı kanunnamenin devamına bakılırsa “...nim çiftten resim nisf-ı zalik nim çiftten akal yer tasarruf iden bennakden ki ekinlü kaydolunmuşdur resim on iki akçedir. Caba bennak’den dokuz akçedir...” ibaresi geçmektedir. Burada ise çift kelimesinin manası muhtelif yerleri tasarruf eden şahıslardır. Çünkü ilgili kanunname maddesinde bennak, mücerred, caba gibi vergi mükelleflerine ait zümre isimleri zikredilmektedir. Bu zümrelerden alınan vergiler çift resmi olarak nitelendirildiğine göre burada çift kelimesi toprağın bizzat kendisini değil onu tasarruf eden ra’iyyeti ifade etmektedir. Bu konuyla ilgili Bkz, Halil İnalcık, “Çiftlik”, DİA, c. II, s. 313.

²⁰⁴ Ahmet Akgündüz, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, Faisal Finans Kurumu Yayınları, c. IV, İstanbul 1990, s. 378; Barkan, XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin Hukuki ve Mali Esasları, Kanunlar, Burhaneddin Matbaası, Haz. Hüseyin Özdeğer, c. I, İstanbul 2001, s. 2.

²⁰⁵ Barkan, age, s. 2.

Defterlerde karşılaştığımız bir vergi mükellefi de nim'dir. Kelime anlamı 'yarım' demek olan bu kelime tam çiftin yarısını ifade eder²⁰⁶. Tam çift, miktarı 60 ila 150 dönüm arasında değişen ziraat arazisine denildiğine göre nim çift de bunun yarısı kadar olmalıdır.

1530 yıllarında kaza'da nim çift tasarruf eden raiyete rastlanmamıştır. Bunun nedenini kati bir duruma bağlamak yanlış olur.

1574 yıllarında kazada nim çiftlik tasarruf edenlerin sayısı yaklaşık 211(Bkz, Tablo V) civarında olup bunun diğer vergi mükellefi zümrelere göre oranı %4'tür.

Bennak, hiç toprağı olmayan veya nim çiftten az yeri tasarruf eden hane sahibi evli ra'iyete denir. Kısacası bennak, evli ve nim çiftten az yeri ekip biçen Müslüman ra'iyet demektir. Bennak resmi çift resmi gibi çiftlik ekme koşulu aramaz. Herhangi toprağı işleyip işlememesi göz önünde bulundurulmadan evli olan tüm ra'iyet'den alınır²⁰⁷.

1530 yıllarında kazadaki bennak sayısı 255 civarındadır (Bkz, Tablo IV). 1574 yıllarına gelindiğinde bu sayının 666 civarına yükseldiği görülür. Yüzdelik dilime bakılırsa artış %1 den %13'e kadar yükselmiştir. Bunun nedenlerinden bir tanesi mücerred'in evlendiği zaman kendisinden bennak resmi alınması usulü olabilir. "...defterde mücerred kaydolunan kimesne tehhül itse bennak resmi alınur...."²⁰⁸ şeklindeki kanunname maddesi de bunu destekler mahiyettedir. Dolayısıyla söz konusu yıllarda bennak sayısındaki artışların nedenlerinden bir tanesi şahısların, önceden mücerred olup sonradan ellenmek suretiyle defterlerde bennak yazılması şeklinde olabilir.

Mücerred bekâr fakat başkasının yardımına ihtiyaç duymadan kendi geçimini temin edebilen Müslüman erkeklere denilmektedir²⁰⁹. Sancak kanunnamelerinde mücerred'lerin durumu çeşitli şekillerde izah edilmiştir " ehl-i kisb olmayan mücerredlerden nesne alınmaz, defterlerde dahi üzerlerine resm kayd olunmamıştır. "...

²⁰⁶ İnalçık, " Osmanlılarda Raiyet Rusümü", Belleten, S. XXIII, s. 3 vd.

²⁰⁷ Ünal, age, s. 130; Mithat Sertoğlu, Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi, İstanbul 1992, s. 9; İnalçık, "agm", s. 44; Ünal, Osmanlı..., s. 147.

²⁰⁸ Akgündüz, age, s. 306.

²⁰⁹ Ünal, age, s. 148; Ahmet Tabakoğlu, Türkiye İktisat Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 198.

atalarına hizmet eder olmayıp alahide kendü öz karlarında...²¹⁰ ” şeklinde statüleri izah edilen mücerredler toprak işçisi olarak ya da başkalarının arazisini kiralayarak geçimlerini temin ederlerdi. Umumiyetle mücerred resmi bütün imparatorlukta 6 akçe olarak alındığı görülmektedir.

1530 yıllarında mücerred sayısı 1424 (Bkz, Tablo IV) olup diğer zümrelere göre oranı %8,43 iken, 1574 yıllarında bu sayı 2005 (Bkz, Tablo V) olup yüzdellik dilimi %44,6 civarındadır. Bu durum XVI. yüzyılın sonlarına doğru kazada genç nüfusun fazla olabileceği düşüncesine sevk etmektedir.

Ekinlü, nim çiftten az yer tasarruf eden şahıs demektir.²¹¹ “...ve caba bennak ekinlü olsa, ekinlü resmi ki on iki akçedir, ol alınır”²¹² denildiğine göre bölgede ekinlü ra’iyyetinden on iki akçe resim alınmaktadır. 166 numaralı deftere göre kaza’daki ekinlü sayısı 563 ve yüzdellik oranı %3 iken, 68 numaralı deftere göre ekinlü sayısı 468 (Bkz, Tablo V), yüzdellik oranı %9 civarındadır.

Çalışmamızın ana kaynakları konumunda olan tahrir defterlerinin verdiği bilgiler doğrultusunda kazanın net nüfusunu tespit etmek güç görünmektedir. Bilindiği üzere bu defterlerin tutulma amacı salt demografik yapıyı tespit etmek değildir. Askeri ve iktisadi yapıyı, devletin elinde bulundurduğu potansiyeli ölçmek amacıyla tutulmuşlardır. Tahrirlerde zaten nüfusun büyük bir bölümü (kadınlar, çocuklar, askeriler) kayıt dışı tutulmuşlardır. Bu bakımdan tahrir defterlerine dayanarak net bir nüfus ortaya koymak yanıltıcı olabilir. Bu açıdan genel nüfus tahmini yapabilmek için çeşitli yöntemler geliştirilse de zamanla Ömer Lütfi Barkan’ın önermiş olduğu formül yaygınlık kazanmıştır. Bu formüle göre her hane ortalama 5 kişi olarak kabul edilmiş ve kayıtlarda yer almayan askeriler için %10 da buna ilave edilmiştir. İşte bu doğrultuda XVI. yüzyılda kazanın tahmini nüfusunu yapabiliriz.

4. Kazanın Tahmini Nüfusu

1530 yıllarında kazada bulunan hane sayısı yaklaşık mahallelerde 358, köylerde 2043 olmak üzere toplam 2401 civarındadır (Bkz, Tablo IV). Her bir hane 5 ile

²¹⁰Barkan, age, s. 2.

²¹¹Ünal, age, s. 147.

²¹²Akgündüz, age, s. 306.

çarpıldığında bu hanelerde ortalama 12005 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Mücerred sayısı ise mahallelerde 134, köylerde 1424 (Bkz, Tablo IV) civarında olup hanelerde yaşayan kişi sayısına eklendiğinde 13563 civarında kişinin varlığından söz edebiliriz. Bu rakama %10 (1356) da askerileri eklersek o dönemde kazanın yaklaşık nüfusunun 14919 kişi civarında olduğu görülür.

1574 yıllarında kazada bulunan hane sayısı yaklaşık olarak; mahallelerde 1988, köylerde 4090 olmak üzere toplam 6078'dir (Bkz, Tablo V). Bu hanelerin hepsinde yaklaşık 30390 kişi yaşamaktadır. Mücerred sayısı toplam 2205 kişidir (Bkz, Tablo V). Sayımlarda yer almayan askerileri de (%10) hesaba kattığımızda kazanın nüfusu toplam 35854 kişidir.

1574 yıllarına gelindiğinde kazanın mahalle adedinde, köylerin ve mahallelerin hane sayısında, mücerred sayısında bir artış söz konusudur. 1530 yıllarından 1574 yıllarına kadar mahalle sayısında %45, köy ve mahallelerdeki hane sayısında %39, mücerred sayısında %70 artış söz konusudur.

III. BÖLÜM

A. BEYPAZARI KAZASINDA İKTİSADİ HAYAT

Osmanlı devleti XVI. yüzyılın başlarından itibaren fetihler neticesinde sürekli sınırlarını genişlettiği için devletin hukuki, askeri, mali ve sosyal yapısında daima değişme ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu nedenle devletin hâkimiyet sahasında olan tüm bölgelerine şamil tek bir vergi düzeni konulamamış; fethedilen her bölgenin coğrafi koşulları ile ırki ve kültürel özellikleri, sosyal ve ekonomik yapısı göz önüne alınarak ayrı ayrı düzenlemeler yapmak yoluna gidilmiştir¹. Ayrıca fethedilen bir ülkedeki ekonomik ve sosyal istikrarın bozulma endişesi de devlet idarecilerini böyle bir uygulamaya sevk etmiştir².

Her vilayet ve sancak için vergi sisteminin esaslarını belirten, vergi mükellefleri ile sipahi ya da devlet ilişkilerini belirten ayrı ayrı kanunnameler tanzim edilmiştir. Hatta bazı durumlarda bir sancak içerisinde farklılık gösteren coğrafi bir bölge veya topluluk için dahi ayrıca kanunnameler tanzim edilmiştir. Bu kanunnamelerde reyanın hak ve sorumlulukları, hangi ürünleri yetiştirecekleri ile bunlardan hangi nispette ne kadar vergi ödeyecekleri gibi mevzular, sınaî ve ticari faaliyetlerin nasıl vergilendirileceği tek tek açıklanmıştır. Diğer taraftan devletin adına devlet işlerini yürüten ehl-i örfün görev ve sorumlulukları da bu kanunnamelerde mevcuttur³.

Bir toplumun veya herhangi bir bölgenin geçmiş zamanlardaki iktisadi hayatını tahlil edebilmek için, araştırmacının elinde, söz konusu halkın üretimi ve tüketimi, devlete ödediği vergiler, bahse konu olan toplum, bir tarım toplumu ise, ekip biçtiği sahalar hakkında istatistikî bilgilere sahip olmak çok önemlidir. Bu bakımdan Osmanlı hâkimiyeti altında yaşamış bölge ve toplumların tarihi ile ilgili alanlarda çalışanlar büyük bir şansa sahiptir. Çünkü bu kabilden olan araştırmaların ana kaynakları durumunda olan tapu tahrir defterleri, son derece kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir⁴.

---

¹ Şinasi Altundağ, “Osmanlı İmparatorluğunun Vergi Sistemi Hakkında Kısa Bir Araştırma”, DTCFD, S.2, Ankara 1947, s. 189.

² Ünal, XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı, TTK Basımevi, Ankara 1999, s. 97.

³ Barkan, Türkiye’de Toprak .....s. 242.

⁴ Yediyıldız, Ordu Kazası....., s. 106.

Tahrir defterlerinde belirli bir tarihte devletin herhangi bir bölgesinde yaşamış olan yetişkin erken nüfusunu, ellerinde tasarruf etmiş olduğu toprak miktarını, tabi tutuldukları vergi yükümlülüklerini veya muafiyetlerine ait açıklamaları, kendi isimlerini, babaların isimlerini muntazaman kaydedilmiş bulmaktayız⁵.

Tahrir defterlerinde ayrıca her türlü bac ve resimlerin toplandığı geçit, pazar, panayır ve gümrük mahallerini, maden ocaklarını, tuzlaları, dalyanları... buldukları mahalde, senelik tahmini gelirleri ve işleyiş nizamları ile kaydedilmiş olarak görebilmekteyiz. Ayrıca devletin bir ucundan diğerine uzanan yollar boyunca derbentleri bekleyen, yol ve köprü tamir eden veya kervansaraylara hizmet edenleri ve kaleleri bekleyenlerle madenci, güherçileci, şapçı, tuzcu, yağcı, ortakçı... gibi çeşitli görevleri olan zümreleri, mevcutlarına ait rakamlarla iş başında bulabilmemiz bu defterlerin önemini ayrıca artırmaktadır⁶.

Fakat bu defterlerden istifade edebilmek için öncelikle bilgilerin deşifre edilmesi, tasniflerinin yapılması, farklı bir deyişle anlaşılır hale getirilmesi gerekmektedir. Daha üst seviyede bahse konu olan bilgilerin değerlendirilmesi ve yorumlara tabi tutulması ise son aşamayı oluşturmaktadır.

Beypazarı kazasının XVI. yüzyıldaki iktisadi durumu daha önce sözü edilen defterlerden 68 numaralı tapu tahrir defteri ile 166 numaralı defterin vergi mükellefi zümre kısımları esas alınarak incelenmeye çalışılmıştır. İncelemeye tabi tutulan defterlerde adı geçen tüm yerleşim birimleri; bunlardan alınan vergi çeşitleri ve miktarları her defterinki ayrı olmak üzere tablolar halinde gösterilmiştir. Tablolardan edinilen bilgiler doğrultusunda öncelikle bölgeden alınan vergi çeşitleri tasnif edilerek tanıtılmaya çalışılmıştır. Daha sonra ise; her yerleşim biriminden alınan vergi miktarları genel toplama göre yüzdeleri ve çeşitli özellikleri doğrultusunda teşhir edilmiştir.

---

⁵ Barkan, age, s. 47.

⁶ Barkan, Hüdavendigâr Livası....., s. 3.

B. YETİŞTİRİLEN ÜRÜNLER VE VERGİLER

1. Hububat

Hububat, ekonomisi tarıma dayalı toplumların için vazgeçilmez bir üründür. Bu durum sadece hububatın halkın temel gıda maddesi olmasından kaynaklanmamaktadır. Fetih geleneğine sahip olan imparatorluklar, kalabalık ordularının iaşesi için de hububata ihtiyaç duymuşlardır. Arpa da tıpkı buğday gibi stratejik değere sahiptir. Sefer zamanında atların beslenmesi için arpa ve samana ihtiyaç duyulması bu hububat çeşidinin önemini artırmıştır. Hububatın önemli olmasının bir diğer nedeni de devletin en önemli vergi kaynaklarından birini teşkil eden öşür'ün yüzde ellisinin hububattan sağlanıyor olmasındandır⁷.

Beypazarı'yla alakalı çalışmış olduğumuz tahrir defterlerinden 68 numaralı olanına göre hububat olarak buğday ve arpanın yanında, adı geçen diğer hububat ürünleri yulaf (alaf), burçak, mahlût (karışık tahıl) ve pamuk (penbe)dir. (Bkz, Tablo VI).

a-Buğday: Her türlü iklim koşullarında az çok yetişebilmesi nedeniyle halkın en çok ürettiği hububat türüdür. Umumi tahrir defterlerinde hinta olarak geçen, halkın temel gıda maddesi olan buğday; ekmek, bulgur, nişasta ve bunun gibi pek çok yiyeceğin ham maddesidir.

Buğday Beypazarı kazasında en çok üretilen hububat türüdür. İnsanların temel ihtiyacı olan ekmeğin yapıldığı buğday Beypazarı'nın pek çok köyünde ekilmiştir. Kazada toplam 12184 kile buğday öşrü elde edilmektedir. Toplam fiyatı ise 60090 akçedir. Buna göre 1 kile buğday fiyatı yaklaşık 5 akçedir. Beypazarı kazasında en çok Buğday üretilen köyler 400'er kile ile Akkaya⁸ ve Sülünlü⁹ köyleridir. Bu köylerden 2000'er akçe vergi alınmakta olup buğdayın 1 kilesi 5 akçe etmektedir. En az buğday üretiminin yapıldığı köy Karaköyünü'dür. Bu köyden 15 kile buğday öşrü alınmaktadır. 75 akçelik veriye tabii olan köyde 1 kile buğdayın fiyatı 5 akçe etmektedir.

⁷ Ünal, age, s. 102.

⁸ TD 68, s. 158.

⁹ TD 68, s. 147.

Beypazarı'nda yetişen yaklaşık buğday miktarını bulmak için öncelikli olarak bu bölgeden ne nispette öşür alındığına bakmak gerekmektedir. Hüdavendigâr kanunnamelerine göre buradan 1/8 oranında öşür alınmaktadır¹⁰. O halde toplam devletin almış olduğu öşür miktarı 12184 kile ise bu rakamın sekiz katı olan 97472 kile de toplam yetişen buğday hâsılatını verir.

b-Arpa: Tahrir defterlerinde Arapça ismi ile şa'ir olarak geçen arpa, unundan da istifade edilmekle birlikte daha çok hayvan yemi olarak tasarruf edilen bir hububat türüdür. Beypazarı'nda bulunan köylerden toplam 10002 kile arpa öşrü elde edilmektedir. Arpanın tüm köylerdeki toplam fiyatı 24949 olduğuna göre 1 kile arpanın fiyatı yaklaşık 2,5 akçedir. En fazla arpa yetiştirilen köy Yukarı Ulumacun köyüdür. Bu köyden toplam 448 kile arpa öşrü elde edilmektedir. Köyde, arpadan alınan vergi ise 710 akçedir¹¹. Yukarı Ulumacun köyünde 1 kile arpa fiyatı yaklaşık 1,5 akçedir. Arpanın en az yetiştirildiği köy ise 5 kile öşür alınan Günviranı köyüdür. Bu köyden alınan arpa öşrü ise 15 akçedir¹².

Hüdavendigâr'a ait kanunnamelerde hububata ait öşür nispetinin 1/8 olduğunu daha önce belirtmiştik. Toplam 10002 kile arpa öşrü alındığına göre Beypazarı'nın köylerinde toplam 80016 kile arpa üretilmektedir.

c-Yulaf: Arpa'da olduğu gibi un olarak tasarruf edilmesinin yanında daha çok hayvan yemi olarak kullanılan bir üründür. Beypazarı'na ait köylerde toplam 3280 kile yulaf öşrü elde edilmektedir. 2786 akçelik toplam öşür vergisi bulunan yulafın bir kilesi 1 akçeye denk gelmektedir. Beypazarı'na bağlı köylerden en fazla yulaf yetiştirilen yer 400 kile hâsılatı sahip olan Körpe köyüdür. Bu köyden yine 400 akçe yulaf öşrü alınmakta olduğuna göre yine 1 kile yulaf 1 akçe değerindedir. En az yulaf yetiştirilen köy ise 7 kilelik yekünü ile Sakarcık köyüdür. Sakarcık köyünden toplam 7 akçe yulaf öşrü alınmaktadır¹³.

---

¹⁰ "...hububattan ki hinta ve şa'ir ve a'lef ve gavers ola öşür ve salarlık alınur. Cümlesi sekiz müd galede bir müd olub her bir müd'de iki buçuk kile olur ve baki hububatdan ki nohud ve mercimek ve bakla gibi ve penbe ve keten gibi hemen öşürlük alınub salarlık alınagelmışdir..." Bkz, Barkan, Kanunlar..., s. 3.

¹¹ TD 68, s. 164.

¹² TD 68, s. 160.

¹³ TD 68, s. 154.

Köylerin devlete vermiş olduğu yulaf öşrü miktarı 3280 kile olduğuna göre tüm köylerden elde edilen yulaf miktarı 26240 kiledir.

d-Burçak: Beypazarı'nda toplam 2566 kile öşre sahiptir. Toplam 6046 akçelik hâsılata sahip olan bu ürünün 1 kilelik fiyatı yaklaşık 2 akçe civarındadır. En fazla burçak yetiştirilen köy Körpe köyüdür. Bu köyde öşür üzerinden 400 kile burçak elde edilmektedir ve fiyatı da yine 400 akçedir. Dolayısıyla Körpe köyünde bir kile burçağın fiyatı yaklaşık 1 akçedir.

e-Mahlut (Karışık Tahıl): Defterlerde mahlut adı altında verilen arpa, yulaf, burçak vs.den oluşan ürünlerin hangilerininin mahlut olarak adlandırıldığını tespit etmek zor görünmektedir. Fakat 68 numaralı tahrir defterinin bazı yerlerinde bu ürünler kaydedilirken, mahlût haricinde aynı köyde isimleri yazılmış olan ürünlerde mevcuttur. Örneğin Boğabükü köyünde mahlût adı altında karışık tahılların kile ve fiyatları verilmiş, ayrıyeten arpa ve yulaf'ın miktar ve fiyatı da verilmiştir¹⁴.

Beypazarı'na bağlı köylerde öşür olarak toplam 627 kile mahlût yetişmektedir. 3279 akçelik toplam öşür elde edilen kazada mahlûtun bir kilesi yaklaşık 5 akçe civarındadır. En fazla mahlût yetişen köy 170 kile ile Kurdkovan köyüdür. Bu köyden öşür olarak 425 akçe alınmaktadır¹⁵. Burada 1 kile mahlût 2,5 akçedir. Ürünün en az yetiştiği köy ise 4 kile ile Suluviran köyüdür. Bu köyden 10 akçe öşür alınmaktadır¹⁶. Bu köyde 1 kile mahlût yaklaşık 2,5 akçe civarındadır. Beypazarı'nda yetişen toplam mahlût miktarı ise 5016 kiledir.

f-Pamuk: Pamuk çok eski devirlerden bu yana, sanayi bitkisi olması münasebetiyle çok önem verilen bitkilerden birisi olmuştur. Dokuma sanayinin önemli bir hammaddesi konumunda olan pamuk nemli ve sulak bölgelerde yetişebilmektedir. Beypazarı, nehirler bakımından oldukça zengin bir yerleşim yeri olması ve Sakarya nehri havzasının içerisinde yer alması münasebetiyle pamuk ziraatı için uygun bir konuma sahiptir.

---

¹⁴ TD 68, s. 134.

¹⁵ TD 68, s. 172.

¹⁶ TD 68, s. 162.

Tüm köylerden alınan pamuk öşrü 4468 akçedir. Pamuğun bu bölgedeki öşür nispeti diğer hububat türlerinde olduğu gibi 1/8 olduğuna göre toplam 357443 akçelik pamuk üretilmektedir.

g-Piyaz: Defterde piyaz olarak ifade edilen vergi türü soğandan alınandır. Yemeklerin temel malzemelerinden birisi olan soğandan 712 akçe öşür alınmaktadır.

2. Bakliyat

Bakliyat da halkın en önemli gıda maddelerinden birisidir. Araştırma konumuz olan tahrir defterlerinden 68 numaralı olanına göre, üretimi yapılmış olan bakliyat türleri; pirinç, mercimek, nohuttur (Bkz, Tablo VI).

a-Pirinç: Beypazarı'nda bulunan nehirler etrafında çeltik üretimi yapılmaktadır. Tahrir defterlerine çeltik ile ilgili olarak üç çeşit vergi miktarı kaydedilmiştir. Bunlar;

Tohum, pirinç ve çeltik şeklinde gösterilmiştir. Bunlardan tohum-u müdd adı altında belirtilen vergi türündeki uygulamada devlet halka tarım yapabilmesi için tohumu bizzat vermektedir. Hasat zamanı bitiminde şahıs bu tohumu devlete geri iade etmektedir. Defterlerde tohum-u müdd olarak geçen ibare ise, şahsın devletten ödünç almış olduğu çeltik tohumunu, elde etmiş olduğu hâsıllattan bir kısmını yine devlete geri iade etmiş olduğu durumdur. Hâsıl-ı çeltik olarak geçen ibare ise pirincin kabuklu olanı yani işlenmemiş halidir. Yine defterlerde hâsıl-ı pirinç olarak geçen ibare ise kabuksuz, işlenmiş pirinçten alınan vergidir.

Tohum olarak Beypazarı köylerinden toplam 166 müdd alınmıştır. 1 müdd 2,5 kileye karşılık geldiğine göre¹⁷ Beypazarı köylerinde yaklaşık 415 kile tohum öşrü alınmaktadır. Beypazarı'nın tüm köylerinde toplam 3320 kile çeltik tohumu üretilmektedir.

Hâsıl-ı çeltik öşrü tüm köylerden toplam 1776 müdd (4440 kile) alınmaktadır. 68 numaralı defterde köylerin pek çoğundan, alınan çeltik öşrü kaydedilirken miktarları müdd olarak belirtilmiş fakat fiyatları belirtilmemiştir. Sadece Akçakavak köyü ile Sulukol mezrasının sayımlarında hem miktar hem de fiyat belirtilmiştir¹⁸. Yedigâr

¹⁷ Barkan, age, s. 3.

¹⁸ TD 68, s. 136-137.

nehriinin çeltik öşrü 1200 akçe olarak verilmiştir. En fazla gelir buradan elde edilmektedir. Tüm köylerden 1360 akçelik öşür alınmakta olduğuna göre bu rakam 4440 kileye bölünür ve 1 kile çeltiğin fiyatı yaklaşık 3 akçeye denk geldiği görülür. Dolayısıyla Yedigâr nehriinin çeltik üretilen sahasından elde edilebilecek çeltik miktarı da 400 kile (160 müdd) civarında olmalıdır. En az çeltik üretimi 30 müdd (75 kile) ile Akkaya köyündedir¹⁹. Bu köyden alınan vergi de 225 akçe civarında olmalıdır.

Hâsıl-ı pirinç öşrü toplam 837 müdd (2092.5kile) olarak görünmektedir. Toplam 61430 akçelik öşür alındığına göre tüm köylerden alınan bir kile çeltiğin fiyatı ortalama fiyatı 29 akçe civarındadır. En fazla çeltik miktarı Kayacıkhisarı nehri ile Arz nehriinden elde edilmektedir. Bu iki nehirden de 120'şer müdd (300 kile) çeltik öşrü alınmaktadır. Fakat bunlardan Kayacıkhisarı nehriinden alınan öşür 14400 iken Arz nehriinden alınan öşür 12000 akçedir. Kayacıkhisarı nehri için 1 kile pirinç 48 akçe civarında iken Arz nehri için 40 akçedir. En az çeltik üretimi yapılan nehir ise 15 müdd (37,5 kile) ile Akkaya köyüdür. Buradan 1500 akçe öşür alınmaktadır. Bu köyde 1 kile pirinç 40 akçe etmektedir. Görüldüğü gibi Beypazarı'nda kabuksuz pirincin kile cinsinden fiyatı diğer hububat cinslerine göre oldukça fazladır.

b-Mercimek: Mercimek de özellikle kışın tüketilen gıda maddelerinden birisidir. 1574 yıllarında Beypazarı'nda toplam 55 kile mercimek öşrü alınmıştır. 225 akçe vergi alınan mercimeğin 1 kilesi yaklaşık 4 akçeye denk gelmektedir.

Köylerin pek çoğunda mercimek yetiştirilmediği gibi elde edilen mercimek miktarı da diğer bakliyat ve hububat nevelerine göre azdır. Sadece üç köyde mercimek yetiştirilmiştir. Bunlarda en fazla hâsılata sahip olanı 30 kile mercimek öşrünün alındığı Hasankavağı köyüdür. Bu köyden 150 akçe²⁰ vergi alındığına göre 1 kile mercimeğin fiyatı 5 akçeye denk gelmektedir. İkinci sırada yer alan Soku köyünde 15 kile mercimek öşrü alınmaktadır. 50 akçe²¹ vergi alınan köyde 1 kile mercimeğin fiyatı 3 akçeye denk gelmektedir. En az mercimek Sülünlü köyünde yetişmektedir. 10 kile mercimek öşrü alınan köyden 50 akçe vergi alınmaktadır²². Burada 1 kile mercimek 5 akçe etmektedir.

---

¹⁹ TD 68, s. 158.

²⁰ TD 68, s. 128.

²¹ TD 68, s. 179.

²² TD 68, s. 147.

Devlete verilen mercimek miktarı 55 kile ise bu toplam yetişen ürünün 1/8 'i demektir. Dolayısıyla tüm köylerden elde edilen toplam mercimek miktarı 440 kile civarındadır.

c-Nohut: Beypazarı köylerinde toplam 456 kile nohut öşürü elde edilmektedir. Toplam 895 akçe vergi alınmakta olup 1 kile nohut yaklaşık 2 akçe etmektedir. En fazla nohut üretimi yapılan köyler Kertil ile Kaplan köyleridir²³. 300 kile öşür elde edilen köylerden 300 akçe vergi alınmaktadır. Bu köylerde 1 kile nohudun fiyatı 1 akçeye denk gelmektedir. En az üretim yapılan köy ise Kovancı köyüdür. Bu köyden 5 kile öşür elde edilmekte olup 25 akçe vergi alınmaktadır²⁴. 1 kile nohudun fiyatı 5 akçeye denk gelmektedir. Tüm köylerden elde edilen toplam nohut miktarı 3648 kiledir.

3. Bağcılık, Bahçe Ve Meyvecilik:

1574 tarihli deftere göre bağcılık ve meyvecilikle alakalı öşr-ü bostan, resm-i bostan, öşr-ü meyve, baat, öşr-ü baat, öşr-ü cevz, resm-i bağçe, amrud (armud) şeklinde ifade edilmiş vergi çeşitleri görülmektedir. (Bkz, Tablo VII)

a-Bağcılık: Çalışma konumuz olan 1574 tarihli defterde bağcılıkla ilgili iki farklı vergi dilimi görülmektedir. Bunlardan bir tanesi resm olarak alınan bağ, diğeri ise öşür olarak alınan bağdır. Resim olarak alınan bağdan 5049 akçe alınmaktadır. Fakat Hüdavendigâr livasına ait olan kanunnamede bağ ve bahçe ile ilgili ne kadar vergi miktarı alınacağı hususunda net bir rakam verilmemiştir²⁵. Dolayısıyla bu durumda 5049 akçe vergi alınan Beypazarı'nda kaç dönüm bağın olduğunu tespit etmek zor görünmektedir.

En fazla verginin alındığı köyler; Kızılsaray (Sekülü)²⁶, Kızılsaray (Kavacık)²⁷, Akçapınar²⁸ ve Körpeci köyleridir. Bu köylerden toplam 3000 akçe vergi alınmaktadır.

²³ TD 68, s. 128, 132,180.

²⁴ TD 68, s. 133.

²⁵ “ ... Etraf-ı memalikde bi-haseb’ il hâsıl bağ dönümile her bir dönümden ba’zı vilayetide on akçe ve ba’zı vilayetde beş akçe ve ba’zı vilayetde üç akçe alınagelmiştir...”Bkz, Barkan, age, s. 3.

²⁶ TD 68, s. 130.

²⁷ TD 68, s. 131.

²⁸ TD 68, s. 131.

En az verginin alındığı köyler ise Yenice²⁹ ile Üzümvirani'dir³⁰. Bu köylerden 20'şer akçe vergi alınmaktadır.

Öşür olarak alınan bağ ise 3117 akçelik vergiye tabidir. Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi bölgeye ait kanunnamelerde bu bölgeden kaç akçe vergi alınacağı hususu tam net olmadığı için tarım yapılan arazinin dönümünü tespit etmek güçtür.

Öşür olarak alınan bağdan en fazla vergiyi Karacahisar köyü vermektedir. Bu köyden 279 akçe bağ öşrü alınmaktadır³¹.

b-Bahçe ve Bostan: Bahçe resm olarak alınmaktadır. Beypazarı'na bağlı köylerden en fazla vergiyi 100 akçe ile Kurdkovan köyü vermektedir³². En az üretimin yapıldığı köyler ise sadece 5 akçe veren Kızılsaray (Sekülü)³³, Kızılsaray (Kavacık)³⁴, Akçapınar³⁵, Körpeci köyleridir.

Bostandan alınan vergiler, resm ve öşür olmak üzere iki şekildedir. Resim olarak alınan bostandan toplam 79 akçe alınmaktadır. Köylerden en fazla Kerbanlar vergi ödemektedir. Bu köyün ödemiş olduğu bostan vergisi 53 akçedir³⁶. En az vergiyi ise 6 akçe olarak Akçapınar köyü ödemektedir³⁷. Öşür olarak alınan bostan vergisi toplam 2497 akçedir. En fazla vergiyi 350 akçe olarak Başviran köyü³⁸, en az vergiyi ise 8 akçe olarak Ulumacun köyü ödemektedir³⁹.

Meyvecilik açısından Beypazarı, ikliminin müsait olması nedeniyle meyve üreticiliği konusunda zengin bir bölgedir. Hava şartlarının uygun olması ve sulama konusunda sıkıntısının olmaması gibi nedenlerle bölgede pek çok meyvenin yetiştiği

---

²⁹ TD 68, s. 129.

³⁰ TD 68, s. 179.

³¹ TD 68, s. 174.

³² TD 68, s. 172.

³³ TD 68, s. 130.

³⁴ TD 68, s. 131.

³⁵ TD 68, s. 131.

³⁶ TD 162, s. 162.

³⁷ TD 68, s. 131.

³⁸ TD 68, s. 181.

³⁹ TD 68, s. 164.

muhakkaktır⁴⁰. Fakat 68 numaralı defterden bu meyve çeşitlerinin hepsini tespit etmek zor görünmektedir. Defterde öşr-ü meyve olarak geçen vergi dilimine hangi meyvelerin dâhil olduğu net değildir. Öşr-ü meyvenin dışında armut, ceviz gibi meyveler de ayrıca kaydedilmiştir.

Meyve öşrünün tüm köylerdeki toplam fiyatı 1819 akçedir. Bunlardan en fazla meyve öşrü veren köy Denetliviran'dır. Buradan 269 akçe vergi alınmaktadır. En az üretim yapılan köy ise 4 akçe vergi ödeyen Kerbanlar köyüdür⁴¹.

Ceviz öşrü toplam 615 akçe alınmaktadır. En fazla üretim yapılan yer 112 akçe vergi ödeyen Hamzalar köyüdür⁴². En az üretim yapılan yer ise Kertil ve Kaplan köylerinin hisselerinin bir bölümüdür. Bunlardan alınan ceviz öşrü müşterek yazılmış olup 4 akçedir⁴³.

Armutun toplam vergi miktarı 10 akçe olup sadece Düz köyünden elde edilmektedir.

C. DİĞER VERGİLER

1. Hayvancılıkla İlgili Vergiler

1574 tarihli defterde hayvancılıkla alakalı vergi çeşitleri olarak adet-i ağnam, resm-i yaylak, resm-i kışlak, hâsıl-ı çayır, resm-i ağıl ve resm-i kovan görülmektedir. (Bkz, Tablo VIII).

a- Ağnam: Osmanlı devletinde koyundan alınan vergiye adet-i ağnam adı verilir. Umumiyetle koyundan alınan vergi ise de keçilerden de alındığı bilinmektedir. Adet-i ağnam vergisi, bazı ufak farklılıkların dışında umumiyetle her vilayetten Müslim ve gayr-ı müslim ayırt edilmeksizin 2 koyuna bir akçe olarak alındığı görülür. Sancak

---

⁴⁰ "...Evvela bağ u bağçesi gayet çokdur. Besatinlerinde bir gune kavunu olur kim lezzetinden ademin dimağı dü şakka olur ve müsğ ü amber-i ham-misal rayiha-ı tayyibesi olur.... Asitaneye niçe yüz bin kutu emrud pembeler içre hedaya gider. Bir gune sükker-i havla emruddur kim Acem diyarında Tesuy şehrinde ve Ordubar şehrinde Meleçe emrudu lezzetindedir..." Bkz, Evliya Çelebi, age, s. 242- 243.

⁴¹ TD 68, s. 162.

⁴² TD 68, s. 169.

⁴³ TD 68, s. 181.

kanunnamelerinde adet-i ağnam vergisiyle ilgili hususlar teferruatlı bir şekilde izah edilmiştir⁴⁴.

1574 yıllarında Beypazarı'nda adet-i ağnam vergisi olarak toplam 9557 akçelik hâsılat elde edilmektedir. En çok adet-i ağnam vergisi ödeyen köy, 650 akçe ile Taksirbükü'dür⁴⁵. En az vergi ödeyen köy ise 5 akçe ödeyen Günviranı 'dır⁴⁶.

İki koyuna bir akçe alındığına göre o dönemde kazada bulunan toplam koyun miktarı 19114 adettir.

b- Yaylak: Yaylak resmi kanunnamelerde otlak resmi, resm-i merai ve yatak resmi gibi çeşitli şekillerde geçmektedir. Sürülerini başka bir tımarı otlatan veya miri yaylaklarda otlatan sürü sahipleri ile konargöçer raiyetten yılda bir defaya mahsus alınan resimdir. Her sürüden bir koyun vergi alınmıştır. Yaylak resmi sancak içinde kayıtlı olan raiyetten alınmaz⁴⁷.

Resm-i yaylak sadece sekiz köyden alınmaktadır. Bunlar Kiçimacın⁴⁸, Hasankavağı⁴⁹, Kızılsaray (Sekilü), Kızılsaray (Kavacık), Körpaç, Körpe, Akpınar ve? köylerinden alınmaktadır. Bunlardan Kızılsaray (Sekilü), Kızılsaray (Kavacık), Körpaç, Körpe, Akpınar ve? köylerinden alınan vergi miktarı müşterek verilmiş olup 30 akçedir⁵⁰. En fazla yaylak vergisi ödeyen köy 20 akçe ile Hasankavağı'dır⁵¹. Bunun hemen arkasından 15 akçe veren Kiçimacın köyü gelir⁵². En az vergi ödeyen köy de yine burasıdır.

c- Kışlak: Kışlak resmi komda kışlayan koyun ve dava sürülerinden alınan yaylak resmiyle aynı kabilden bir resimdir. Buna kom resmi de denilmektedir⁵³. Kanunnamelerde kışlak resminin statüsü açıkça belirtilmiştir. Kışlak resmi sadece komda kışlayan sürülerden alınmakta köy içinde kışlayanlardan alınmamaktadır.

---

⁴⁴ Ağnam resmi için Bkz, Barkan, age, s. 2.

⁴⁵ TD 68, s. 134.

⁴⁶ TD 68, s. 160.

⁴⁷ Neşet Çağatay, Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergiler ve Resimler, TTK Basımevi, Ankara 1947, s. 58.

⁴⁸ TD 68, s. 138.

⁴⁹ TD 68, s. 128.

⁵⁰ TD 68, s. 130.

⁵¹ TD 68, s. 128.

⁵² TD 68, s. 138.

⁵³ Ünal, age, s. 112.

Kıtlak vergisi toplam 196 akçe alınmakta olup bunlar da sadece üç köyden alınmaktadır. Bu köyler; 126 akçe veren Dikmen köyü⁵⁴, 50 akçe veren İlgöz köyü⁵⁵ ile 20 akçe veren Başvıran köyüdür⁵⁶.

d-Hasıl-i Çayır: Ziraat yapılmayıp sadece hayvanların otlatıldığı sahalardan alınan vergidir. Çayırdan alınan vergi miktarı toplam 373 akçe olup en çok Karacahisar köyünden alınır⁵⁷. Bu köyden alınan çayır vergisi 100 akçedir. En az vergi alınan köy ise 5 akçenin alındığı Badiye köyüdür⁵⁸.

e- Ağıl: Defterde ağıl vergisi çift vergisiyle müşterek yazılmıştır. 31672 akçelik vergi alınmış olan çift ve ağıl vergisinden ne kadarının ağıl vergisi olduğunu tespit etmek oldukça zor görünmektedir.

f- Kovan: Umumi tahrir defterlerinde öşr-i kovan, öşr-i petek, resm-i asel, bal öşrü, resm-i zenburiye gibi çeşitli adlar altında zikredilen bu vergi reayanın elinde bulundurduğu arı kovanlarının mahsulünden yani baldan alınır. Bazı yerlerde aynı olarak alındığı gibi çoğu kez nakdi olarak alınır. Reaya elindeki kovanlarını beslemek için kendi tabi olduğu sipahinin tımarının dışında başka bir sipahinin tımarına götürürse resmin yarısını kendi bağlı olduğu sipahiye, diğer yarısını da tımarına kovanlarını götürmüş olduğu sipahiye öderdi. Balla ilgili verilerin alınma biçimi defterlerde reayanın resim ya da öşür ödemesine göre değişirdi⁵⁹.

Defterde kovan vergisinin miktarı verilmemiş, doğrudan alınan vergi miktarı akçe olarak yazılmıştır. Buna göre Beypazarı'nda 1574 yıllarında alınan vergi miktarı 2353 akçedir. En fazla vergi ödeyen köy, 180 akçe veren Taksirbükü'dür⁶⁰. En az vergi ödeyen köy ise Kertil ve Kaplan⁶¹ köylerinin hisselerinin bir kısmı ile? köyüdür. Bu köyler müşterek olarak sadece 4 akçe vergi ödemektedir.

---

⁵⁴ TD 68, s. 156.

⁵⁵ TD 68, s. 170.

⁵⁶ TD 68, s. 181.

⁵⁷ TD 68, s. 174.

⁵⁸ TD 68, s. 157.

⁵⁹ Çağatay, age, s. 61.

⁶⁰ TD 68, s. 134.

⁶¹ TD 68, s. 180.

2. Şahıs Başına Alınan Vergiler

Defterlerde şahıs başına alınan vergiler olarak çift, bennak, mücerred, ekinlü gibi kavramlar görülmektedir. Bu kavramların tanımları daha önce teferruatlı olarak verilmiş olduğu için tekrar değinilmeyecektir. (Bkz, s. 24–28)

a- Çift ve Nim Çiftlik: 1530 tarihli deftere göre tam çift tasarruf edenlerin sayısı 642 olarak görünmektedir. (Bkz, Tablo IV). Hüdavendigâr kanunnamesinde resm-i çift 33 akçe olarak belirtildiğine göre 1530 yılları için Beypazarı'nda ödenen resm-i çift yaklaşık olarak 21186 akçedir.

1574 yıllarında Beypazarı'nda tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısı 86'ya düşmüştür.(Bkz, Tablo IV ve V). Burada %13 oranında bir azalma söz konusudur. Çift vergisi 2838 akçe civarında olmalıdır. Bu rakamlar, herkesin en az bir çiftlik tasarruf ettiği varsayılarak hesaplanmıştır. Bazen bir raiyete birden fazla çiftlik de verilebilmektedir

Çift vergisi tam çiftlik tasarruf eden reayadan 33 akçe alındığı için nim çift tasarruf eden raiyetten de bunun yarısı kadar vergi alınır. 1530 yılları için, nim çift tasarruf eden raiyyet defterde görülmemektedir. Fakat 1574 yıllarında nim çift tasarruf edenlerin sayısı 211'dir. Dolayısıyla nim çiftlikler için alınan toplam vergi 3481,5 civarındadır.

b- Bennak ve Ekinlü: Her iki defterde de hem bennak hem de ekinlü ibareleri kayıtlıdır.(Bkz, Tablo IV ve V). Bennakler iki kısma ayrılır. Birinci kısım bennakler yarım çiftlikten az yer tasarruf edenlerdir ki bunlara ekinlü bennak adı verilir. Üzerinde çalıştığımız defterlerde geçen ekinlü olarak yazılanlar işte bu gruptandır. İkinci kısım bennakler ise hiç toprağı olmayanlardır. Defterlerde geçen, sadece 'bennak' olarak zikredilenler bu gruptan olup 9 akçe vergi öderler.

1530 yıllarında bennak (caba bennak) sayısı 255 (Bkz, Tablo IV) olduğu göz önünde bulundurulursa toplam bennak vergisi yaklaşık 2295 akçedir.

Ekinlü bennakler yarım çiftlikten az yer tasarruf edip 12 akçe vergi öderler. 1530 yıllarında kazada toplam 563 ekinlü bennak bulunmaktadır (Bkz, TabloIV). Dolayısıyla bunlarda alınan vergi miktarı 6756 akçe olmalıdır.

1574 yıllarında ise 666 tane bennak raiyet (Bkz, TabloV) olduğuna göre toplam bennak vergisi 5994 civarındadır. Burada bennak vergisinde %38 civarında bir artış söz konusudur.

1574 yıllarında ekinlü sayısı 468 civarındadır (Bkz, Tablo V). Dolayısıyla alınan vergi miktarı da 5616 akçe civarında olmalıdır. Burada %83 bir azalma meydana gelmiştir.

c- Mücerred: Hüdavendigâr kanunnamesinde mücerredlerin vergi mükellefiyetiyle ilgili olarak "...nesl-i reayadan ehl-i kisb olan mücerredlerden nesne alınmaz defterde dahi üzerlerine nesne kaydolinmemiştir...⁶²" denilmektedir. Defterlerde mücerred kaydedilen raiyetten vergi alınmamaktadır.

3. Arızı Vergiler

Arızı vergiler, miktarı önceden belli olmayıp zuhurata göre değişen çoğu kez bad-ı heva grubu adı da verilebilen vergi çeşitleridir. Bad-ı heva, niyabet, adet-i deştbanî, resm-i arus, tapu resmî, cürm-ü cinayet resimleri gibi adlarla zikredilen bu vergileri, tımar topraklarının genişliği ve nüfusu göz önünde bulundurarak tahrir eminleri tahmini olarak belirler⁶³.

a-Bad-ı Heva: Havadan gelen nereden geldiği belli olmayan anlamındaki bu kelime günümüzdeki "bedava" sözcüğünün karşılığıdır. Umumi tahrir defterlerinde bu vergi sadece bad-ı heva değil, resm-i arus, resm-i tapu, resm-i zemin, yave, bad-ı abık, kenizek, tütün resmî, adet-i deştbanî vs. gibi adlar altında zikredilmektedir. Fakat çalışmış olduğumuz defterlerde resm-i arus, adet-i deştbanî ayrı kalemler altında verilmiş olduğuna göre burada bad-ı heva vergisi olarak kastedilenler bunun dışındakiler olmalıdır.

1574 yıllarında bad-ı heva vergisi toplam 3419 akçe olarak alınmaktadır. En fazla vergi alınan köy 270 akçe ödeyen Küçüközü 'dür⁶⁴. En az vergi ödeyen ise sadece 5 akçe ödeyen Günviran köyüdür⁶⁵.

⁶² Barkan, age, s. 3.

⁶³ Sertoğlu, age, s. 10.

⁶⁴ TD 68, s. 166.

⁶⁵ TD 68, s. 160.

b-Adet-i Deştbanî, Tapuy-ı Zemin ve Resm-i Arus: Adet-i Deştbanî, herhangi bir şahsın hayvanı başkasının bağçesine girip zarar verdiği vakit hayvan sahibinden alınan vergidir⁶⁶.

Nim çiftten az yer tasarruf eden reayanın 2 dönüme 1 akçe şeklinde devlete ödemiş olduğu vergiye tapuy-ı zemin adı verilir⁶⁷.

Arus ise evlenme vergisidir. Serbest tımarlarda sipahinin evlenen genç kız ya da dul kadından aldığı vergidir⁶⁸. 1574 yıllarında kazadan alınan deştbanî, arus ve tapu vergisi 10941'dir.

4. Maktu Vergiler ve Mukata'alar

Maktu vergiler, miktarı önceden belirlenmiş, değişkenlik göstermeyen vergi çeşitleridir⁶⁹. Öşürde olduğu gibi aynı olarak alınamayan vergi ürünleri, mukata'a usulüyle toplanmaktadır. Örneğin meyve, sebze gibi ürünler hububat gibi saklanması, muhafaza edilmesi zor olduğu için pek çok yerde mukata'a usulüyle toplanır. Ayrıca un değirmenleri (asiyab), bulgur değirmenleri (bezirhane) gibi işletmelerden maktu bir vergi alınır. Reaya kendisine mukata'a olarak verilen bağ, bahçe, değirmen, dükkân vb. gibi aynı olarak vergi veremeyeceği konumdaki işletme için devlet tarafından belirlenmiş maktu vergisini öder. Beypazarı'nda da 1574 sayımlarında pek çok çiftlik mukata'a sistemiyle işletilmektedir. Ayrıca şehir merkezinde pek çok iş yeri bu sistemle çalışmaktadır. Fakat üzerinde çalışmış olduğumuz mufassal defterin Nefs-i Beypazarı'na ait olan ilgili kısmı tahrib durumda olduğu için hem şehir merkezinin toplam gelirini hemde hangi iş kollarının mukata'a sistemiyle çalıştığını ve bunlardan ne kadar vergi alındığını belirlemedik.

a- Asiyab: Su ile çalışan un değirmeni demektir. Beypazarı su kaynakları bakımından oldukça geniş bir kazadır. Pek çok köyde un değirmeni işletilmektedir. Bu köyler ile verdikleri maktu resimler şu şekildedir:

---

⁶⁶ Halil Cin, Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978, s. 56.

⁶⁷ Cin, age, s. 59.

⁶⁸ Ünal, age, s. 129.

⁶⁹ Sertoğlu, age, s. 9.

Kertil, Kaplan⁷⁰ ve Akçapınar⁷¹ köylerinde toplam 7 adet asiyab işletilmektedir. Bu köylerde bulunan asiyablardan 270 akçe vergi alınmaktadır.

Kovancı köyünde 1 adet harap un değirmeni bulunmakta olup 120 akçe vergi ödenmektedir⁷².

Boğabükü köyünde 1 adet harap un değirmeni bulunmaktadır ve 15 akçe vergi ödenmektedir⁷³.

Musabükü köyünde 1 adet un değirmeni bulunmaktadır ve 30 akçe vergi ödenmektedir⁷⁴.

Ahmedviranı köyünde 1 adet harap un değirmeni bulunmakta olup 30 akçe vergi ödenmektedir⁷⁵.

Depe köyünde 3 adet un değirmeni işletilmektedir ve toplam 120 akçe vergi ödenmektedir⁷⁶.

Yenice köyünde 2 adet un değirmeni işletilmektedir ve 60 akçe vergi ödenmektedir⁷⁷.

Köylerde toplam 16 adet un değirmeni olup bunlardan 635 akçe maktu vergi alınmaktadır.

D. KAZADAN ALINAN TOPLAM VERGİ MİKTARLARI

1530 tarihli deftere göre kazadan alınan toplam vergi miktarı 448581 akçedir. Defter icmal olduğu için bu vergi kaynaklarını tespit etmek mümkün olmamakla birlikte, vergi mükellefi reyanın sayısı belirtilmiştir. Buna göre çift, bennak, ekinlü gibi vergi mükellefi reyadan toplam 30237 akçe vergi alınmaktadır. Kazanın toplam hâsılatı da 448581 olarak görülmektedir (Bkz, Tablo IV). Fakat bu vergi mükellefi

---

⁷⁰ TD 68, s. 132.

⁷¹ TD 68, s. 131.

⁷² TD 68, s. 133.

⁷³ TD 68, s. 134.

⁷⁴ TD 68, s. 137.

⁷⁵ TD 68, s. 145.

⁷⁶ TD 68, s. 165.

⁷⁷ TD 68, s. 129.

zümrelerden alınan şahsi vergilerin kazanın toplam hâsılatına ilave edilip edilmediği defterin icmal olması nedeniyle net değildir.

1574 tarihli deftere göre kazadan alınan vergi miktarı 538500 civarındadır. Bu toplama çift, bennak, nim çift, ekinlü gibi zümrelerden alınan şahıs başı vergiler dâhildir. 1530 sayımlı defterin vergi hâsılatı asgari 448581 olarak kabul edilirse kazanın vergi gelirlerindeki artışı % 83 civarındadır.

IV. BÖLÜM

A. KAZADA TOPRAK TASARRUF ŞEKLİ

1. Genel Hatlarıyla Tımar Sistemi

Osmanlı devletinde bir kısım devlet görevlilerine devlete yaptıkları hizmetlere karşılık tahsil edilen vergi kaynaklarına genel anlamda dirlik adı verilir¹. Dirlikler gelir düzeylerine göre has, zeamet ve tımar olmak üzere üç kısma ayrılır. Bunlarda en düşük gelir düzeyi tımara ait olmasına rağmen fonksiyonel olması itibariyle bu terim tüm Osmanlı toprak sistemi için kullanılabilir bir hale gelmiştir.

Osmanlı mali sistemi içerisinde devletin tarımdan elde edeceği gelirin büyük bir kısmı tımar kesimi içerisinde belli gider alanlarına tahsis edilmektedir. Buna göre devlet, ziraattan alacağı vergiyi, kendisi araya girmeden doğrudan doğruya büyük bir kısmı asker olan tımar sahiplerine bırakılıyordu².

Tımar sisteminin esası devletin mülkiyeti konumunda olan toprağın yine birer devlet memuru olan ve maaşlarını tımar gelirlerinden bizzat alan sipahilerin gözetiminde tasarruf etme hakkına sahip köylüler (reaya) tarafından işletilmesidir. Ya da genel bir ifadeyle tımar, geçimlerini sağlamak ya da hizmetlerine ait masraflarını karşılamak üzere bir kısım asker ve memurlara muayyen bölgelerden kendi nam ve hesaplarına tahsil yetkisi ile birlikte verilmiş, çoğunluğunu toprağın teşkil ettiği vergi kaynaklarına verilmiş isimdir³.

Tımar sistemi tarım teknolojisinde bir gelişme olmamasına rağmen, ülkedeki yüksek zirai üretim için gerekli ortamı sağlamıştır. Özellikle güvenlik ve ürüne sahip olma faktörleri yüksek üretim için gerekli şartları hazırlamıştır. Zirai topraklarda devlet (miri) mülkiyeti esas kabul ederek tespit edilen uygun değer toprak büyüklüklerinin parçalanmamasına özen göstermiştir⁴.

---

¹ Cin, age, s. 47.

² Ünal, age, s. 45.

³ Mustafa Akdağ, Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, c. 2, Cem Yayınevi, 1995, s. 214.

⁴ Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı İktisat Sistemi", c. II, Osmanlı Ansiklopedisi (Tarih, Kültür, Medeniyet), İz Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 79.

Sistemin denetlenmesi görevi tamamen kadınlara aittir. Dolayısıyla özellikle çoğu sipahi olan dirlik sahiplerinin köylü (reaya) ile olan münasebetleri tanzim edilmiş hukuk çerçevesindedir⁵.

Yapılan tahrirlerle her köyün geliri, nüfusu, otlakları, ormanları, kısaca mali yapısı tespit edilirdi. Böylece (haslı) eyaletler oluşturulur, bunlarda sancaklara ayrılır, sancaklar da tımar, vakıf ve ocaklık olarak hak sahiplerine tahsis edilirdi.

Osmanlı toprak sisteminde daha önce de belirtildiği gibi umumiyetle tımar olarak tabir edilen dirlikler gelir yönünden çoktan aza doğru üç grupta toplanmıştır. Bunlar haslar, zeamet ve tımarlardır. Bunlardan;

Haslar, senelik geliri yüz bin ve daha fazla olan topraklara verilen isimdir. Kelime manası geçim yolu, geçim vasıtası demek olup, padişaha verilenler havas-ı hümayun adını taşırdı. Padişaha verilenler dışında hanedana mensup kişilere, sultanlara, vezirlere, beylerbeyilerine, sancakbeylerine vs. de verilirdi. Padişah ve hanedan üyeleri dışındakilere verilen haslar görevleri süresince kendi tasarruflarında olup azil ya da ölümleriyle birlikte dirliklerini kaybediyorlardı⁶.

Zeamet, senelik geliri 20 bin akçe ile 100 bin akçe arasında değişen dirliklere verilen isim olup tasarruf edenlere de zaim adı verilir. Zeametler kılıç ve icmallü zeamet olmak üzere iki kısımdır. Vilayet kâtibi icmal defterde bir kimsenin üzerine 20 bin akçe zeamet kaydederse buna icmallü kılıç zeamet adı verilirdi. Mahlül kaldığında 20 bin akçeden eksik olarak tevcih edilemezdi. Fakat bir sipahinin tasarruf ettiği 10–15 bin akçelik tımar, terakkilerle 20 bin akçeye ulaşsa buna da zeamet denir. Ancak icmallü zeamet sayılmazdı. Çünkü mahlül kaldığında terakkiler bozulup başkalarına hisseler halinde verilirdi. Şayet bir şahsa 40–50 bin akçelik zeamet tevcih olunursa bunun 20 bini kılıç, geri kalanı hisse olarak tabir edilirdi⁷.

Tımar, senelik geliri 20 bin akçeden düşük olan dirliklere denilir. Aynen zeamette olduğu gibi tahrir yapıldıktan sonra bir sancaktaki tımar kadrosu icmal deftere yazılırdı ki buna icmallü kılıç tımar adı verilirdi. Tevcihi bakımından kılıç tımar iki

⁵ Barkan, Hüdavendigâr Livası ....., s. 18.

⁶ Yusuf Halaçoğlu, XIV. XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK Basımevi, Ankara 1998, s. 92.

⁷ Ünal, Harput....., s. 178-179.

kısmı ayrılır. Bunlar tezkereli ve tezkeresiz tımarlardır. ⁸ Belli bir miktara kadar beylerbeyiler tımarlı sipahilere kendi tuğralarını taşıyan beratlarla doğrudan doğruya tımar tevcih edebiliyorlardı. Bu tür tımarlara tezkeresiz tımar adı veriliyordu. Daha büyük tımarlarda ise beylerbeyiler, tımara hak kazanmış olan şahsın eline bir tezkere vererek tayinini merkeze teklif eder, tayin beratı İstanbul'dan yapılırdı. Bu tür tımarlara ise tezkereli tımarlar adı verilirdi⁹. Tımarlar idari ve mali muhtariyeti bakımından da serbest ve serbest olmayan tımarlar şeklide iki kısma ayrılır. Padişah hasları ile sultan ve vezir vakıflarından başka; vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, nişancı, defterdar, divan kâtipleri, çavuşlar, çeribaşları, subaşılar ve dizdarlar vb. gibi yüksek rütbeli idare amirleri ile diğer memur ve askerlerin has ve zeametleri, idari ve mali bakımdan serbest tımarlar olarak muamele görmektedirler¹⁰. Bu tımarlarda miktarı önceden belli olmayan bad-ı heva türünden vergileri alma yetkisi sipahiye aittir. Serbest olmayan tımarlar ise serbest tımarların tam tersi bir şekilde ifade olunur. Serbest olmayan tımarlarda sipahi bad-ı heva türündeki vergileri toplayamaz¹¹.

2. Kaza'nın Haslar'ı

Osmanlı imparatorluğunda miri arazi rejiminin tatbik edildiği yerlerde devlete ait olan gelir kaynaklarının bir kısmı doğrudan hazine-i hümayuna ayrılırken diğer kısmı ise devlete yapmış oldukları hizmet mukabilinde dirlik sahiplerine tevcih ediliyordu. Doğrudan devlet hazinesine ayrılan kaynaklara hassa-i padişahî âlem-penah ya da havas-ı hümayun adı verilmektedir. Padişah haslarını meydana getiren gelirler genel olarak mukata'a gelirleri ve köy ve mezraların gelirleri olarak iki kısma ayrılır. Ayrıca zeamet ve tımar köyleri içerisinde bulunan cizye, adet-i ağnam gibi bazı maktu' vergiler de padişah haslarına dâhildir ve tevcih edilmesi mümkün değildir ¹².

Mukata'alar sanayi ve ticaretle ilgili faaliyetlerin götürü usulü ile vergilendirilmesi sonucu ortaya çıkmış olup umumi tahrir defterlerinde genellikle padişah hasları içerisinde gösterilirler¹³. Fakat elimizde bulunan 166 numaralı tahrir

⁸ Ünal, Osmanlı....., s. 170.

⁹ Halaçoğlu, age, s. 96.

¹⁰ Ünal, age, s. 172.

¹¹ Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, s. 242.

¹² Ünal, Harput ....., s. 167.

¹³ Ünal, Çemişgezek....., s. 137.

deFTERinde mukata'a-i dekakin adı altında verilen gelirler züema ve sipahi tımarları içersinde gösterilmiştir¹⁴.

1530 yıllarında Hasankavağı, Yenice, Karataş, Kızılsaray (Sekü), Kızılsaray (Kavacık), Düz, Akpınar, Kaplan, Kertil, Kovancı, Boğabükü, Adalukuz, Karınca, Yassıkaya, Akçakavak, Eymür, Musabükü, Celeblü, Uluvıran (Depecik) olmak üzere 19 köy; İncük ve Ravendi olmak üzere iki nehrin hâsılatı padişah hasları içersinde yer almaktadır. Bu köylerden en fazla hâsılatı sahip olanı 12761 akçe ile Akçakavak köyüdür¹⁵. Köyün diğer yerleşim birimlerine göre gelir oranı %2.84'dür. Hâsılatı yüksek olan bir diğer köy ise 7259 akçelik hâsılatı ile Yassıkaya köyüdür¹⁶. Bu köyün gelir oranının diğer yerleşim birimlerine oranı % 1.62'dir. Padişah haslarına ait olan diğer köylerin hâsılatı ise sırayla 6630 akçeyle Musabükü köyü (% 1.48), 6243 akçelik hâsılatıyla Celeblü ve Uluvıran (Depecik)köyü (%1.39), 5146 akçelik hâsılatıyla Körpeci ve Adalukuz köyü (% 1.15), 4967 akçelik hâsılatıyla Boğabükü köyü (%1.11), 4082 akçelik hâsılatıyla Hasankavağı köyü (% 0.91), 3609 akçelik hâsılatıyla Kovancı köyü (% 0.91), 2875 akçelik hâsılatıyla Kızılsaray (Sekü), Kızılsaray (Kavacık), Düz ve Akpınar köyü (%0.64), 2740 akçelik hâsılatıyla Yenice köyü (%0.61), 1303 akçelik hâsılatıyla Karataş köyü (%0.29), 1000 akçelik hâsılatıyla Eymür köyü (% 0.22), 803 akçelik hâsılatıyla Kaplan köyünün padişah hasları için ayrılmış olan hissesi (% 0.18), 639 akçelik hâsılatıyla Kertil köyünün padişah hasları için ayrılmış olan hissesi (% 0.14) dir. İncük ve Ravendi nehirlerinin çeltik üretiminden elde edilen gelirleri ise; Ravendi nehrinin çeltik üretiminden elde edilen hâsılatı 8000 akçe (% 1.18), İncük nehrinin çeltik üretiminden elde hâsılatı ise 3600 (%1.03) akçedir¹⁷.

1530 yıllarında Kertil ve Kaplan köylerinin gelirlerinin bir kısmı haslara dâhildir. Bu köylerin gelirlerinin diğer kısımları züema ve sipahiyan tımarları içersinde görünmektedir¹⁸.

---

¹⁴ TD 166, s. 107.

¹⁵ TD 166, s. 104.

¹⁶ TD 166, s. 104.

¹⁷ TD 166, s. 104–105.

¹⁸ TD 166, s. 104–108.

1530 yıllarında Beypazarı kazası haslarının toplam hâsılatı 73118 akçedir¹⁹. Bu hâsılatın diğer züema ve sipahi tımarlarına bağlı yerleşim yerlerine göre oranı %16,29'dur.

1574 yıllarında hassa-i hümayuna ait olan köyler Divan, Kertil (Karşuoba), Kaplan, Hasankavağı, Yenice, Küçükoğlanları, Karataş Kızılsaray (sekü) ve Soğanlar mahallesi, Kızılsaray (Kavacık) ve Körpaç mahallesi, ? köyü, Akçapınar, Körpeci, Kovancı, Boğabükü, Taksirbükü, Adalıkuz, Yassıkaya, Akçakavak ve Sulukol mahalesi, Eymür köyüdür. Çeltik üretimi yapılan Boğabükü, Uluviran, Celebli, Arz, ? köyüne ait bir nehir, Yassıkaya, Kayacıkhisarı'na ait bir nehir, İncük, Şaraphane, Yadigar nehirlerinin gelirleri de hassa-i hümayuna aittir²⁰.

1574 yıllarında Beypazarı kazası haslarına ait olan köylerden en fazla gelire sahip olanı Akçakavak köyü ile bu köye ait olan Sulukol mahallesidir²¹. 12845 akçe hâsılatı sahip olan bu köyün diğer hassa-i hümayun'a ait olan yerlere göre gelir oranı % 4,49'dur. Hâsılatı yüksek olan bir diğer köy de 6487 akçelik geliriyle Taksirbükü köyüdür²². Bu köyün gelir düzeyinin diğer hassa-i hümayuna bağlı yerlere göre oranı%2,27dir. Diğer köylerin hasılatına bakılırsa Boğabükü köyünün hasılatı 5214²³ (%1,82), Hasankavağı köyünün²⁴ hasılatı 4550 (%1,59), Yenice köyünün²⁵ hasılatı 3092 (%1,08), Yassıkaya²⁶ ve Adalukuz²⁷ köylerinin hasılatı 6339 (%2,22), Kovancı köyünün²⁸ hasılatı 2997 (%1,05); Kızılsaray (Sekü), Kızılsaray (Kavacık), Akçapınar ve Körpeci, ve ? köylerinin²⁹ hasılatı - defterde ayrı ayrı verilmeyip toplam olarak verilmiştir- 11340 (%3,97), Kertil köyünün hasılatı 2829 (1,03), Kaplan köyünün³⁰ hasılatı 2945 (1,03), Divan köyünün³¹ hasılatı 1050 (%0,37), Karataş ve Küçükoğlanları

---

¹⁹ TD 166, s.104–105.

²⁰ TD 68, s. 127–137.

²¹ TD 68, s. 136.

²² TD 68, s. 134.

²³ TD 68, s. 134.

²⁴ TD 68, s. 128.

²⁵ TD 68, s. 129.

²⁶ TD 68, s. 136.

²⁷ TD 68, s. 135.

²⁸ TD 68, s. 133.

²⁹ TD 68, s. 130–132.

³⁰ TD 68, s. 132.

³¹ TD 68, s. 127.

köylerinin³² hasılatları –defterde toplam olarak verilmiştir–1436 (0.50) ve Musabükü ve Eymür köylerinin³³ hasılatları–defterde toplam olarak verilmiştir–650 (% 0,23) akçedir.

1574 yıllarında Beypazarı kazasında bulunan nehirlerde çeltik üretimi yapılmaktadır. Çeltik, vergilendirildiğine göre ihtiyaçtan fazlası üretilmektedir. Bu dönemde kazadaki bazı nehirlerin bu anlamdaki üretim gelirleri hassa-i hümayuna ait görünmektedir. Bu nehirler; 14790 (%5,17) akçelik hâsılatıyla Kayacıkhisarı nehri, 12120 (%4,24) akçelik hâsılatıyla Arz nehri, 9000 (%2.93) akçelik hâsılatıyla ? nehri, 8240 (%2,88) akçelik hasılatıyla Boğabükü nehri, 92405 (% 3,23) akçelik hasılatlarıyla Uluviran ve Celeblü nehirleri- defterde ikisinin hasılatı toplam olarak verilmiştir–3696 (%1,29) akçelik hasılatıyla İncük nehri, 1205.5 (% 0,42) akçelik hasılatıyla Yadigar nehri, 606 (%0,00) akçelik hasılatıyla Şarabhane nehri, 472 (%0,00) akçelik hasılatıyla Yassıkaya nehirleridir³⁴.

1574 yıllarında kazanın hassa-i hümayuna ait olan hâsılatı 117823,5 akçedir. 1530 yıllarında kazanın toplam gelirlerinin %16,29'ı hassa-i hümayuna aitken bu rakam 1574 yıllarına gelindiğinde %39,87'ye ulaşmıştır.

Yaklaşık kırk dört yıllık süre içerisinde kazanın hassa-i hümayuna ait olan köylerinin gelirlerinde bir takım değişiklikler söz konusudur. Gelir artışlarına bakılırsa Kertil köyünde 529 akçe, Kaplan köyünde 513 akçe, Hasankavağı köyünde 468, Yenice köyünde 352, Karataş köyünde 132, Boğabükü köyünde 247, Akçakavak köyünde 4916 akçelik artışlar söz konusudur. 1530 yıllarındaki sayımda Kızılsaray (Sekü), Kızılsaray (Kavacık), Düz ve Akpınar köylerinin hâsılat toplamları birlikte verilmiş olup bu dört köyün hâsılatı 2875 akçe görülmektedir. 1574 yıllarında yapılan sayımda ise Kızılsaray (Sekü), Kızılsaray (Kavacık), ?, Akçapınar ve Körpeci köylerinin hâsılat toplamı birlikte verilmiş olup bunların hâsılatı 11340 akçedir. Bu köylerin genel toplamında 8465 akçelik bir artış söz konusudur. Bunların yanında gelirleri azalan köyler de bulunmaktadır. Örneğin Eymür ve Musabükü köylerinin gelirlerinde ciddi bir azalma söz konusudur. 1530 yılında bu iki köyün toplam hâsılatı 7630 iken 1574 yıllarında bu rakam 650'ye kadar düşmüştür. Burada 6980 akçelik bir gelir kaybı söz konusudur.

³² TD 68, s. 130.

³³ TD 68, s. 137.

³⁴ TD 68, s. 127–137.

Gelirlerinde azalma meydana gelen bir diğerk köy de Kovancı'dır. Köyün gelirinde 1072 akçelik bir azalma görölmektedir.

Kazada kırk dört yıllık süre içersinde geliri hassa-i hümayuna ait olan nehirlerin sayısında da artış görölmektedir. 1530 yıllarında sadece 2 nehir haslara aitken 1574 yıllarında tam 9 nehrin geliri haslara tabidir. 12600 akçelik nehirlerden elde edilen gelir, 1574 yılarında 59369,5'e yükselmiştir. 46769,5 akçelik bir artış söz konusu olmakla beraber burada nehir sayısının artmasının da hesaba katılması gerekir.

3. Kaza'nın Zeamet ve Tımarları

Osmanlı tımar sistemine göre senelik geliri 20 bin akçeden az olan dirliklere tımar, 20 bin ile 100 bin akçe arasında olan dirliklere ise zeamet adı verilir³⁵.

166 numaralı defterde zeamet ve sipahi tımarları birlikte yazılmış olup bunlardan hangi yerleşim biriminin zeamet ya da tımar olduğu belli değildir. Dolayısıyla zeamet ve tımarları ayrı ayrı başlıklar altında incelemek mümkün görünmemektedir. Fakat bazdaran tımarları bu defterde ayrıyeten gösterilmiştir. Defter icmal olup vergi gelirlerinin hangi kısım kaynaklardan alındığı da belli olmamaktadır. Bu doğrultuda genel bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır.

1530 yıllarında Beypazarı kazasında bulunan tüm zeamet ve tımarlarının toplam hâsılatı 375463 akçe olarak görünmektedir (Bkz, Tablo IV). Bu rakam o dönemde kazanın toplam gelirlerinin %83,70'ini teşkil etmektedir.

Köylerin vergi gelirlerine bakılırsa yaklaşık 304091 (%80,99) akçelik hâsılatı sahip oldukları görölr. Dolayısıyla zeamet ve tımarlara ait gelirlerden en fazlası köylerden elde edilmektedir. Zeamet ve tımarlara ait gelirlerde köylerin yanında mezra'a, çiftlik ve çeltik üretimi yapılan nehirlerin gelirleri de hesaplama dâhil edilmiştir. Buna göre 15 nehrin gelirlerinin zeamet ve tımar gelirleri içersinde olduğu görölr. Bu nehirlerden toplam 62840 (%16,74) akçelik vergi alınmaktadır. Kazada zeamet ve tımar gelirlerine dâhil olan 28 mezra'a bulunmaktadır. Bu mezra'alardan toplam 6548 (%1,74) akçelik vergi alınmaktadır. 17 çiftliğe ait gelirler de zeamet ve

---

³⁵ Halil Sahillioğlu, "Zeamet", D. İ. A, c. XIII/142, s. 447-479.

tımar gelirleri içersinde yer almaktadır. Bu çiftliklerden toplam 1984 (% 0,53) akçelik vergi alınmaktadır.

68 numaralı defterden zeamet ve tımar tasarruf eden şahısları tespit etmek mümkündür. Çünkü bu defterde hangi yerleşim yerinin gelirinin kimin zeameti ya da tımarı olduğu ve bunlardan ne kadar vergi tahsil edildiği belirtilmiştir.

1574 yıllarında Beypazarı kazasında bir tane zeamet bulunmaktadır. Mehmed Çavuş adındaki şahsa ait olan bu zeametın toplam 24540,5 akçelik vergisi bulunmaktadır.

Toplam 10 köyün geliri Mehmed Çavuş'a ait zeamete bağlıdır. Bunlar; Büğdüz, ?, Üzümviranı, Soku, Kertil ve Kaplan köylerinin gelirlerinin bir kısmı, Salumlu, Başviran (Hocaoğlu), İncekhisarı, Sülünlü köyleridir³⁶. Bu köylerden alınan vergi yaklaşık 24546,5 akçe olup diğer has ve tımar topraklarına göre oranı % 8,31'dir.

1574 yıllarında kazada 12 tımar toprağı bulunmaktadır. Bu tımarları tasarruf eden şahısların isimleri; Bosna, Hoca Ali, Abdurrahman Çavuş, Katib Ahmed, Mustafa ve Mehmed Çavuş, Hüseyin ve Hızır, Ahmed ve Ağa, Mehmed ve Ömer bin Memnun, Abdullah ve Mustafa, Mehmed, Serasker Hasan, Abdullah çavuş'dur. Bunlardan bazılarının unvanları bizzat belirtilmiştir. Kâtip, seasker, çavuş gibi unvanlar taşımaktadırlar. Söz konusu ünvanlar tımar sahiplerinin ne işle meşgul olduklarını gösterir. Bazı tımar sahiplerinin sadece isimleri verilmiş olup unvanları verilmemiştir. Bunların ne işle meşgul olduklarını söylemek güçtür.

Vergi durumlarına göre tımarların hâsılatları şöyledir:

Hüseyin ve Hızır'a ait tımar 19602, Abdurrahman Çavuş'a ait tımar 18741, Mehmed ve Mustafa Çavuş'a ait tımar 18156, Ahmed ve Ağa'ya ait tımar 16975, Mehmed'e ait tımar 15849, Serasker Hasan'a ait tımar 14598, Mehmed ve Ömer bin Memnun'a ait tımar11991, Bosna'ya ait tımar 10926, Hoca Ali'ye ait tımar 9310, Abdullah Çavuş'a ait tımar 8186, Abdullah ve Mustafa'ya ait tımar 1908, Katib Ahmed'e ait tımar 831 akçelik hâsılatı sahiptir.

---

³⁶ TD 68, s. 178–181.

1574 yıllarında kazadaki tımarlardan yaklaşık 153156 akçelik gelir elde edilmektedir. Bu rakamın, kazanın diğer tüm gelir birimlerine göre oranı yaklaşık %51,82'dir.

Daha önce de belirtildiği gibi 166 numaralı defterde hangi yerleşim merkezlerinin zeamet ya da tımar olduğu belirtilmemiştir. Bu durumda 1530 yıllarıyla 1574 yılları arasında zeamet ya da tımar gelirlerinde, bunların statülerinde ne gibi değişiklikler olduğunu birebir eşleştirerek belirtmek mümkün olmamaktadır. Ancak şunu söyleyebiliriz ki 1530 yıllarında toplam zeamet ve tımar gelirleri diğer tüm gelirlerin %83,70'ini teşkil ederken 1574 yıllarında bu rakam %60,13 olarak görünmektedir. 1574 yıllarına gelindiğinde burada zeamet ve tımarlara ait hâsıllarda bir azalma meydana gelmiş olsa da hassa-i hümayuna ait hâsılat miktarı da artmıştır.

4. Mülk Olarak Tasarruf Edilen Topraklar

a) Mülk Tımarları

Mülk tımarları, askeri vazifelere bağlı ve imtiyazlı farklı ve imtiyazlı dirliklere verilen isimdir. Bunlara eşkincilü mülkü veya mülk tımarları adı verilir³⁷.

Miri arazi rejiminin hâkim olduğu sahalarda cereyan eden geleneksel sistemin yerine, toprakların devlete ait olması lazım gelen yüksek mülkiyet hakkı birisine satılmış veya usulüne uygun olarak bağışlanmıştır. Ya da devlet, toprakların hakiki sahibi olmaya devam etmiş olmakla beraber, gerek toprak sahibi olarak gerekse devlet olarak kendisine ait olması lazım gelen her türlü hak ve resimleri toplama hakkını, bütün hayatı boyunca ve ölümünden sonra da mirasçılara aynı şekilde intikal etmek üzere bedel mukabilinde satmış, bağışlamış ve ya eşkincülü mülkü olarak askere dağıtmıştır³⁸.

Başka bir ihtimalle, bu gibi haklar vaktiyle devletten bir mülk olarak satın alınmış veya bir hizmete bağlı olmayarak bağışlanmış serbest mülkler olduğu oldukları halde askeri hizmet şartı, zamanla mülk sahiplerine devlet tarafından kabul ettirilerek gelenek haline gelmiş olabilir. Bu durumda, mülk tımarların sahipleri sefere bizzat

³⁷ Ö. L. Barkan "Mülk Topraklar ve Sultanların Temlik Hakkı", İHFM, c. VII, İstanbul 1941, s. 157-176.

³⁸ Barkan, Türkiye'de ....., s. 898.

gitmek ya da yerlerine cebelü göndermek durumunda kalmışlardır. Bu gibi hizmetler yerine getirildiği müddetçe, devlet mülk tımarlara el koymamıştır. Bu nevi tımarların sahipleri sefere iştirak etmez ya da yerine cebelü göndermez ise, sair zeamet ve tımarlar gibi dirlikleri ellerinden alınıp başkasına verilmez, sadece tımarın bir yıllık gelirin devlet tarafından el konulurdu. Sahipleri ölen bu nevi tımarlar bütünüyle erkek evlada verilir, eğer erkek evladı yoksa diğer erkek ya da kadın mirasçılara intikal ederdi. Onlar da hisseleri nispetinde sefere gönderilecek cebelülerin masraflarına iştirak ederlerdi. Bu tımarlar, diğer mülkler gibi serbestçe alınıp satılabilir, hatta aynı mükellefiyetin devamı şartı ile vakf edilebilirlerdi.

Doğu ve güneydoğu Anadolu'da fetih sırasında hizmet ve itaatleri karşılığında kendileriyle anlaşarak bazı eski emirlere yurtluk, ocaklık ve hükümet olarak temlik edilmiş olan sancak ve haslar da, bu nevi tımarlar arasında yer alır. Bu tımarların sahipleri gelişi güzel azl ve nasb edilmediği gibi, ölüm ve hatta ihanet etmeleri durumunda da yurtları oğulları ya da diğer akrabalarına intikal ederdi³⁹.

b)Kazadaki Mülk Tımarları

Kazada Kertil, Ceblü, Kiçima'acun, Eymür köylerinin muayyen yerleri ile Paşacık⁴⁰ mezrasının geliri eşkincülü mülkü olarak görülmektedir. Her iki defterde de bu köylerin statüleri aynıdır. Sadece 166 numaralı defterde Paşacık Mezrası görülmemektedir. 166 numaralı defterde Kertil köyünün mülk tımarına dâhil olan kısmı yaklaşık 91, kaplan köyü ise 34 nüfusludur⁴¹. İki köyün geliri toplam 1494 akçedir⁴².

---

39 Ünal, Osmanlı....., s.189.

⁴⁰ TD 68, s. 182.

⁴¹ TD 166, s. 112.

⁴² Karye-i Kertil eşkincülü mülküdür. Selçuk hatunun atası Davud Beğ'den irisle müntakil olmuştur, eri Cihan hatun oğlu İskender Beğ mutasarrıfıdır, eşkincisüneşdürür, deyü kay olmuştur defteri köhnede. El-haletihazihi Selçuk hatunun eşkincülümülkü olmak üzerelerinde padişahımız hatt-ı hümayunu var haliya vech-i meşruh üzere Hasan ve Hüsrev mutasarrıfdırlar... Hisse-i an Karye-i Kaplan eşkincülü mülküdür kema zükire bkz ,TD 166, s. 112.

Celeblü köyünün mülk tımarlarına dâhil olan kısmı yaklaşık 12 nüfuslu olup köyün gelir 3925 akçedir⁴³.

Kiçima'acun köyünün bir kısmı da eşkincülü mülkü olup yaklaşık 107 nüfusludur ve 2523 akçelik hâsılatı sahiptir⁴⁴.

Eymür köyü 154 nüfuslu olup en kalabalık eşkincilü mülkü olarak görülmektedir. Bu köyün hâsılatı da diğer eşkincilü mülk tımarlarına göre oldukça fazladır. 5602 akçelik hâsılatıyla en fazla gelir getiren mülk tımarı olarak görünmektedir⁴⁵.

⁴³“Karye-i Nısf-ı Celeblü eşkincülü mülküdür, on bahştan dört bahşını Hamza Beğ oğulları mutasarrıfıdır ve bir bahşını Cihan Hatun oğlu İskender Beğ mutasarrıfıdır ve beş bahşını, ki müldür, tımar tarıkıyla Nusred v. Ancelik? ve İskender v. Ahi müşterek mutasarrıfıdır, deyü kayd olunmuşdur defter-i akdem. Andan sonra Hamza Beğ oğulları tasarruf ettiği dört bahşını Murad Beğ oğlu Mustafa satun alub tasarruf ider ve bir bahşını dahi mezkûr İskender Beğ tasarruf ider, hisselü hissesine eşkincü eşdirürler ve beş bahşı ki mülk imiş, irsle Paşa oğlu Mehmed Beğ'e müntakil olmuş; mezkûr Mehmed Beğ'den merhum Şeyh Kemal satun alub mülkiyet üzere mutasarrıf olmuş. Muceb-i mezkûr üzere zikrolan kimesnelerin ellerinde padişahımız mukarrernamesi var. Mezkûr Şeyh Kemal tasarruf ettiği beş bahşın eşkincüsü için 'avatıf-ı hüsvane olub ref' olunmuş ve mezkûr Şeyh Kemal evladından Sinan Dede ve Ali ve Dede Cemal ve İsa Dede mutasarrıflardır, ellerinde padişahımız beratı var deyü kayd olunmuşdur defter-i köhnede. El-haleti hazihi mezkûr şeyh kemal tasarruf ettiği mukaddema mezkûr kemal dede'den Hacı Hüssam nam kimesne satun alub ba'de mezkûr Hüsamdan dahi maktul Mustafa Paşa satun almış, fevt olduktan sonra hassa-i padişahıye ilhak olunmuş. Zikrolan dört bahşını ki mezkûr murad beğ oğlu Mustafa tasarrufunda imiş, mezkûr Mustafadan şira-i şer'i birledivane Mehmed nam kimesne satub alub, merkum divane Mehmed'den dahi kıdvetü'l- tüccar hacı 'ibadullah oğlu Hacı Mehmed satun alub eşkincülü mülküdür. Mezkûr İskender Beğ hissesi irsle Ali Çelebiye ve Mustafa Çelebiye müntakil olmuş, vech-i meşruh üzere mutasarrıflardır deyü mukayyedir defter-i atikte.” Bkz, TD 166, s. 112.

⁴⁴“ Karye-i Kiçi- Ma'acun: karye-i mezkure evvelden eşkincülü mülk imiş, Ayas Beğ nam kimesne eşkincülü mülk olmak üzere tasarruf ider imiş vakf-ı evlad deyü kayd olunmuşdur defter-i çakır. E-haleti hazihi eşkincülü mülk olmak üzere Ayas Beğ evladından İskender oğlu Bayezide mukarrer kılınub, padişahımızdan nişan-ı şerifleri var, deyü kayd olunmuşdur defter-i köhnede. Haliya mezkûr Bayezid fevt olub, evladından Hasan ve Hüseyin ve Bayezid nam kimesneler vech-i meşruh üzere mutasarrıfıdır, ellerinde merhum Sultan Bayezid handan mukarrernameleri ve beğlerbeyinden beradları var deyü kayd olunmuşdur defter-i atikte” Bkz, TD 166, s. 112.

⁴⁵“ Kariye-i Eymür şarabdar Abdullah Beğ'ün eşkincülü mülkü imiş, selâtin-i maziyyeden ve padişahımızdan mukarrernameleri dahi var el-haleti hazihi Abdullah Beğ evladından Ali Çelebi tasarruf idüb eşkincüsün eşdürür, deyü kayd olunmuşdur defter-i köhnede. Haliya mezkur Ali Çelebi fevt olub Hamza Çelebi ve Zülfikar Çelebi vech-i meşruh üzere mutasarrıflardır, ellerinde nişan-ı şerifleri var kariye-i mezburenin sülüs hissesine merhum Yahşi Beğ kızı Selime hatun mutasarrıf imiş, amma merhum şarabdar Abdullah Beğ'ün evladından Ali Çelebi, 'atabe-i 'ulya'dan müstakil hüküm-ü hümayun alub, mezkure selime hatun'u zikrolan karyeden istisna idüb, defter-i cedid-i hakanide mezkure Selime hatuna hisse kaydolmadığı için, Çakır Ağa defterine müracaat olunub, mezburenin atası Yahşi Beğ merhum Abdullah Beğ'in oğlu Yusuf'dan zikrolan karyede olan hissesini satun alub andan sonra hisse-i masture kızı Selime hatuna intikal ettiği defterde mukayyed bulunduğu için mukarrer ve müsellemler ettim deyü merhum Bayezid Han'dan berat-ı hümayunu var ve mezbure Selime hatun dahi hal-i hayatında zikrolan sülüs hisseyi kızı Paşa hatuna eşkincüsüyle vakf-ı evladlık vermiş, merhum Sultan Selim Han'dan ve padişahımız hazretinden nişan-ı hümayunları var.” Bkz, TD 166 , s. 113.

1574 yıllarında mülk tımarı olarak tevcih edilmiş tek mezra görülmektedir.1530 sayımlarında zikredilmeyen bu mezrayı 1574 sayımlarında görmekteyiz. 3426 akçelik geliriyle Kertil ve Kaplan köylerinin toplam hâsılatıyla Kiçima'acun köyünün müstakil hâsılatından daha fazla gelir getirmektedir.

1574 tarihli defterde Kiçima'acun ve Armudlu köylerinin bir kısmı Sivas Mir Miranı Ahmet Paşa'ya mülk olarak verilmiştir. Söz konusu şahsa bu mülkün ne şekilde verildiğine dair bir derkenar kaydı bulunmamaktadır. 1530 sayımlarında rastlamadığımız bu mülk toplamda 6089 akçelik hâsılata sahiptir⁴⁶.

---

⁴⁶ TD 68, s. 138.

V. SONUÇ

Beypazarı, tarihi ve kültürel dokusuyla günümüzde Ankara'nın en gözde ilçelerinden birisidir. Ankara'nın 99 km batısında bulunan ilçe; Doğusunda Ayaş ve Güdül, kuzey doğusunda Kızılcahamam, kuzeyinde Kırbrısçık ve Seben, batısında Nallıhan, güneyinde Polatlı ve Mihaliççik ilçeleriyle çevrili vaziyettedir.

Beypazarı'nın XVI. Yüzyıldaki coğrafi konumuna bakılırsa; batısında Aladağ çayı, kuzeyinde Saraycık-Çeltük ve Güney köyü; doğusunda Adalukuz-Akkaya ve Poladlu köyü, güneyinde ise Sakarya nehri ve Ankara çayı ile çevrelenmiş vaziyettedir. Fakat bu sınırlar genel hatları ihtiva eder.

XVI. Yüzyılda kaza, sulu tarım yapmaya oldukça müsait görünmektedir. Sakarya nehri havzasında kalan Beypazarı'nda; Aladağ, Kırmir ve Ankara çaylarının mevcudiyeti ve pek çok nehir, buna imkân vermiş olmalıdır. Çoğu, köylerle aynı adı taşıyan bu nehirlerin isimleri, İncük, Düz, Arz, Yassıkaya, Uluviran, Celebli, Kayacıkhisarı, Kayacikköy, Davudoğlanı, Çekiköyü, Yemreköy, Derviş, Akçabayır, Oylu(Ulu)Yörük, Boğabükü, Şaraphane, Hızırşah, Güz şeklindedir.

Tarih, Beypazarı çevresinde sıra ile Hititler'in, Frigler'in, Galatlar'ın, Romalılar'ın (Bizanslılar'ın), Selçuklular'ın ve Osmanlılar'ın hâkim olduğunu göstermektedir.

Türklerin Sultan Alparslan komutasında Anadolu'ya girmesinden kısa bir süre sonra Marmara'ya ulaşmaları ile Beypazarı da ilk Türk akıncıları ile karşılaşmıştır.

Türklerinin Orta Asya'dan İran ve bu günkü Irak üzerinden Anadolu'ya girip yerleştikleri gelip yerleştikleri İç Anadolu Bölgesinde, en büyük iskân hareketi Moğol baskısı sonrasında olmuştur. Özellikle Kayı boyuna mensup kitleler Ankara ve Haymana civarına yerleşmiştir.

Beypazarı'nı Kütahya beylerinden Germiyan- oğlu Yakup Şah'ın veziri (Dinar Hezar) Rumlardan almış ve buraya yerleşmiştir.

Günümüzde Ankara'ya bağlı olan Beypazarı'nın, Osmanlı Devleti zamanındaki fethi, Murat Hudavendigâr zamanında olmuştur. Ankara'nın fethiyle birlikte Beypazarı da Osmanlı topraklarına dâhil olmuştur.

1530 tahririnde Beypazarı Hüdavendigâr Livasına bağlı bir kaza durumundadır. Ankara başlangıçta Anadolu eyaletlerinin merkezi iken 1558 tarihinde merkezliğin Kütahya'ya nakli üzerine sancak merkezi durumuna düşmüştür. 1571 tarihinde Osmanlı imparatorluğu eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar da subaşılıklara ayrılmış bulunmaktaydı. Sonradan sancak altında mütesellimlik ve voyvodalıklar kurulmuştur. Beypazarı, bir dönem voyvodalıkla idare edilmiştir. Fakat XIX. yüzyılın ortalarında toprak sisteminin bozulmasıyla birlikte, imparatorluğun pek çok yerinde olduğu gibi Beypazarı'nda da bu işleyiş tarihe karıştı.

Beypazarı ilçesi 1868 den önce Bursa iline bağlı olduğu halde, aynı tarihten itibaren Ankara livasına (sancak) bağlı bir ilçe haline getirilmiştir.

Çalışmış olduğumuz defterlerden ilki 1530 tarihlidir. 1530 sayımlarına göre kazada 10 mahalle ve 3 cemaat görünmektedir. Gülhanı, Yakacık, Düz, Yaz, Karacakaya, Beğdepesi, Yenice, Ömeroğlu, Kadı, Ermeniler diye adlandırılmış olan bu mahallelerde İnözü, Virancık ve Derbencik olmak üzere üç cemaat bulunmaktadır. 1530 sayımlarına göre Beypazarı'na ait mahallelerde yaklaşık 358 hane bulunmaktadır.

Tezimizin ana kaynakları olan tahrir defterlerinden diğeri, 1574 tarihlidir. 1574 yıllarında mahalleler, içersinde bulunduğu dini ve sosyal müesseselerle aynı adı taşımaktadır. Bunlar; Mescid-i Cami-i Akşeyh, Mescid-i Ali Çelebi, Cami-i Pir Ahmed, Mescid-i Merdan Dede, Mescid-i ?, Mescid-i Düz, Mescid-i Eyne Hoca, Mescid-i ?, Mescid-i Eminoğlu, Mescid-i Damedan, Mescid-i Ömeroğlu, Mescid-i Akşeyh(Okurca), Eski Mescid(Yakacık), Eski Cami, Mescid-i Yenice, Mescid-i Karuvaroğlu, Mescid-i Cami, Mescid-i Cami-i Kasım, Mescid-i Sarı Mahmud şeklindedir. 1574 sayımlarına göre kazadaki mahalle sayısında bir artış görülmektedir. 1530 yıllarında 10 olan mahalle sayısı 1574 yıllarında 22'ye yükselmiştir.

Genel olarak 1530 yıllarından 1574 yıllarına kadar hem mahalle sayısında hem de mahallelerde bulunan nüfus sayısında önemli artışlar meydana gelmiştir. 1574 yıllarında Beypazarı'na ait mahallelerde toplam 10934 kişi yaşamaktadır. Kırk dört yıllık süre içersinde aynı adı taşıyan mahallelerin hemen hemen çoğunda nüfus bakımından önemli bir artış meydana gelmiştir. Sadece Düz mahallesinin nüfusunda azalma meydana gelmiştir. 1530 yıllarında yaklaşık 474 kişi bulunan bu mahallede 1574 yılına gelindiğinde 429 kişinin yaşadığı görülmektedir.

Mahallelerde Osmanlı şehirciliğinin timsali olan dini ve sosyal yapılar mevcuttur. Bunlardan, 1530 yıllarına ait defterden tespit edilebildiği kadarıyla Düz mahallesinde Mescid-i Tuz, Kızılkaya mahallesinde Eski Cami'i, Beğdepesi'nde Mescid-i Cami-i Ak Şeyh, Yenice Mahallesinde Mescid-i Yenice bulunmaktadır. 68 numaralı defterde dini ve sosyal yapılardan sadece cami ve mescidler tespit edilebilmektedir.

XVI. Yüzyılda Beypazarı'ndaki kır yerleşim yerlerine bakılırsa özellikle köy isimlerinin şahıs, boy ve cemaat ile fiziki yapıyı ifade eder niteliklerde oldukları görülür.

Beypazarı civarına Türk kitlelerin yerleşmesi, Türkiye Selçukluları ile başlamıştır. Selçukluların yönetimi altındaki yöre 1240 yılında Moğolların yönetimine girmiştir. Moğolların Anadolu'yu istilasını sırasında bir kısım halkın göç ederek Bolu ve çevresine geldiği de bilinmektedir. Moğol istilasının bitmesinden sonra Oğuz boyları burada tekrar yerleşmiştir. Oğuz boylarının buralarda yerleştiğini gösteren köy isimlerine çalışmış olduğumuz tahrir defterinde de rastlanmıştır.

1530 yıllarında kazada bulunan köy sayısı yaklaşık 124 iken 68 numaralı deftere göre 1574 yıllarında ise bu rakam 79'a düşmektedir. Fakat 1574 yıllarında, 1530 yıllarına nazaran köylerin sayısında azalma meydana gelirken köylerde bulunan hane miktarlarında bir artış söz konusudur.

Araştırmamızın esas kaynakları olan ilgili defterlerde hane, mücerred, imam, çift, ekinlü, bennak, nim, zevle, gibi çeşitli zümreler, görülmektedir. Bunlar, ilgili kanunnameler yardımıyla birebir incelenerek demoğrafik yapıyla alakalı değerlendirmede bulunulmuştur. Buna göre; 1530 yıllarında Beypazarı kazasında tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısı yaklaşık 642 civarındadır. Bu rakam, diğer vergi mükellefi zümrelerin oranına göre %30 'u teşkil etmektedir. 68 numaralı tahrir defterine göre ise tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısı 86 olduğu ve bu rakamın diğer vergi mükellefi zümrelere göre oranı %1,7 olduğu görülür. 68 numaralı defter 1574 tarihli olduğu göz önünde bulundurulur ise tam çiftlik tasarruf edenlerin sayısında ciddi bir azalma meydana geldiği ortaya çıkar.

1530 yıllarında kaza'da nim çift tasarruf eden raiyete rastlanmamıştır. 1574 yıllarında kazada nim çiftlik tasarruf edenlerin sayısı yaklaşık 211 civarında olup bunun diğer vergi mükellefi zümrelere göre oranı %4,3'tür.

1530 yıllarında kazadaki bennak sayısı 255 civarındadır. 1574 yıllarına gelindiğinde bu sayının 666 civarına yükseldiği görülür. Yüzdeler dilime bakılırsa artış %1,51 den %13,5 'e kadar yükselmiştir.

1530 yıllarında mücerred sayısı 1424 olup bunun diğer vergi mükellefi zümrelere göre oranı %8,43 iken; 1574 yıllarında bu sayı 2005 olup yüzdeler dilimi %44,6 civarındadır. Bu durum XVI. yüzyılın sonlarına doğru kazada genç nüfusun fazla olabileceği düşüncesine sevk etmektedir.

1530 yıllarında kaza'daki ekinli sayısı 563 ve yüzdeler oranı %3,33 iken, 1574 yıllarında ekinli sayısı 468 ve yüzdeler oranı %9, 166 numaralı deftere göre 1530 yıllarında kazada bulunan hane sayısı yaklaşık mahallelerde 358, köylerde 2043 olmak üzere toplam 2401 civarındadır. Buralarda ortalama 12005 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Mücerred sayısı ise mahallelerde 134, köylerde 1424 civarında olup toplam 13563 civarında kişinin varlığından söz edebiliriz. Söz konusu dönemde kazanın yaklaşık nüfusunun 14919 kişi civarındadır.

1574 yıllarında kazada bulunan hane sayısı yaklaşık olarak; mahallelerde 1988, köylerde 4090 olmak üzere toplam 6078'dir. Bu hanelerin hepsinde yaklaşık 30390 kişi yaşamaktadır. Mücerred sayısı toplam 2205 kişidir. Kazanın nüfusu toplam 35854 kişidir.

1530 tarihli defterde sadece bir tek gayr-i müslim mahallesi görünmektedir. Ermeniler mahallesi olarak ifade edilen mahallede, yaklaşık 14 hane bulunmaktadır. Burada ortalama 70 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu rakam o dönemde tüm nüfusun yaklaşık %0,47'sini teşkil etmektedir.

Beypazarı kazasının XVI. yüzyıldaki iktisadi durumu daha önce sözü edilen defterlerden 68 numaralı tapu tahrir defteri ile 166 numaralı defterin vergi mükellefi zümre kısımları esas alınarak incelenmeye çalışılmıştır. İncelemeye tabi tutulan defterlerde adı geçen tüm yerleşim birimleri; bunlardan alınan vergi çeşitleri ve miktarları her defterinki ayrı olmak üzere tablolar halinde gösterilmiştir.

Beypazarı'yla alakalı incelenen tahrir defterlerine göre kazada yetiştirilen ve vergileri alınan ürünler hububat, bakliyat; bağcılık, bahçe ve meyveciliktir.

Kazada yapılan hayvancılıktan alınan vergiler; ağnam, yaylak, kışlak, kovan, ağıl, çayır şeklinde görünmektedir.

Şahıs başına alınan vergiler; çift, nim, ekinlü, bennak ve mücerred olarak görünmektedir.

Kazada toplanan arazi vergilerin içerisinde badı-ı heva grubu vergiler yer alıp bu vergilerden arus, deştbanı, tapu vergileri ayrı kalem olarak gösterilmiş; cürm ve cinayet, abd-ı abık, yave ve kaçgun gibi diğer vergiler toplam olarak sadece bad-ı heva kalemi altında toplanmıştır.

Beypazarı su kaynakları bakımından zengin olması nedeniyle pek çok su değirmeni işletilmektedir. Bu değirmenlerden alınan vergiler maktu vergiler grubuna dâhildir.

1530 yıllarında çift, bennak, ekinlü gibi vergi mükellefi reayadan toplam 30237 akçe vergi alınmaktadır. Kazanın toplam hâsılatı da 448581 olarak görülmektedir.

1574 tarihli deftere göre kazadan alınan vergi miktarı 538500 civarındadır. Bu toplama çift, bennak, nim çift, ekinlü gibi zümrelerden alınan şahıs başı vergiler dâhildir. 1530 sayımlı defterin vergi hâsılatı asgari 448581 olarak kabul edilirse kazanın vergi gelirlerindeki artış % 83 civarındadır.

Tımar sisteminin tatbik edildiği kazada 1530 yıllarında toplam 17 köy ile çeltik üretimine elverişli 2 nehir'in geliri hassa-i humayun'a aittir. 1530 yıllarında Beypazarı kazası haslarının toplam hâsılatı 73118 akçedir. Bu hâsılatın diğer züema ve sipahi tımarlarına bağlı yerleşim yerlerine göre oranı %16,29'dur.

1574 yıllarında 21 köy ile 9 nehrin geliri hassa-i humayun'a aittir. 1574 yıllarında kazanın hassa-i hümayuna ait olan hâsılatı 117823,5 akçedir. 1530 yıllarında kazanın toplam gelirlerinin %16,29'ı hassa-i hümayuna aitken bu rakam 1574 yıllarına geldiğinde %39,87'ye ulaşmıştır.

1530 yıllarında Beypazarı kazasında bulunan tüm zeamet ve tımarlarının toplam hâsılatı 375463 akçe olarak görünmektedir. Bu rakam o dönemde kazanın toplam gelirlerinin %83,70'ini teşkil etmektedir.

1574 yıllarında Beypazarı kazasında bir tane zeamet bulunmaktadır. Mehmed Çavuş adındaki şahsa ait olan bu zeametın toplam 24540,5 akçelik vergisi bulunmaktadır.

1574 yıllarında kazada 12 tımar toprağı bulunmaktadır. 1574 yıllarında kazadaki tımarlardan yaklaşık 153156 akçelik gelir elde edilmektedir. Bu rakamın, kazanın diğer tüm gelir birimlerine göre oranı yaklaşık %51.82'dir.

Daha önce de belirtildiği gibi 166 numaralı defterde hangi yerleşim merkezlerinin zeamet ya da tımar olduğu belirtilmemiştir. Bu durumda 1530 yıllarıyla 1574 yılları arasında zeamet ya da tımar gelirlerinde, bunların statülerinde ne gibi değişiklikler olduğunu birebir eşleştirek belirtmek mümkün olmamaktadır. Ancak şunu söyleyebiliriz ki 1530 yıllarında toplam zeamet ve tımar gelirleri diğer tüm gelirlerin %83,70'ini teşkil ederken 1574 yıllarında bu rakam %60,13 olarak görünmektedir. Burada zeamet ve tımarlara ait hâsılatta bir azalma meydana gelmiş olsa da hassa-i hümayuna ait hâsılat miktarı da artmıştır. Genel olarak ise 1530 yıllarından 1574 yıllarına kadar kazanın tüm gelir miktarlarında bir artış söz konusudur.

VI. KAYNAKÇA

AKDAĞ, Mustafa, Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, c. II, Cem Yayınevi, İstanbul 1995.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, Faisal Finans Kurumu Yayınları, c. IV, İstanbul 1990.

ALTUNDAĞ, Şinasi, “ Osmanlı İmparatorluğunun Vergi Sistemi Hakkında Kısa Bir Araştırma”, DTCFD, Ankara 1947, s.189–192.

“Beypazarı”, Ana Britanika, c. IV, İstanbul 1987.

“Beypazarı”, Beypazarı Kaymakamlığı, Ankara 2002.

BARCAN, Ömer Lütfi, Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I, Yay. Haz. Ö. L. Barkan-Enver Meriçli, TTK Basımevi, Ankara 1988.

..... Kolonizatör Türk Dervişleri, Hamle Yayın Dağıtım, İstanbul 1997.

..... “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi” TM, X.Bölüm, İstanbul 1953.

.....XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin Hukuki ve Mali Esasları, Kanunlar, c. I, Burhaneddin Matbaası, Haz. Hüseyin Özdeğer, İstanbul, 2001.

.....Türkiye’de Toprak Meselesi, Toplu Eserler I, Gözlem Matbaacılık, İstanbul 1980.

.....“Mülk Topraklar ve Sultanların Temlik Hakkı”, İHFM, c.VII, İstanbul 1941, s. 157-176.

BAYKARA, Tuncer, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I, Anadolu'nun İdari Taksimatı, Sevinç Matbaası, Ankara 1988.

BOZKURT Nebi ve Ahmet Önkal, "Cami", D.İ.A, c. VII, İstanbul 2000, 46-53.

CİN, Halil, Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978.

ÇAĞATAY, Neşet, Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergiler ve Resimler, TTK Basımevi, Ankara, 1947.

ÇİÇEK, Kemal, "Osmanlı Tahrir Defterlerinin Kullanımında Görülen Bazı Problemlere Metod Arayışları", Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1995.

DEVLET, Nadir, İpek Yolu, TTK Basımevi, Ankara 1999.

ERGENÇ, Özer, "Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fiziki Yapıya Etkileri", Türkiye Sosyal ve Ekonomik Tarihi, 1071–1920, Ankara1980, s.104–112.

....., "Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine", Osmanlı Araştırmaları, İstanbul 1984, s. 70-81.

....."Osmanlı Şehrindeki Yönetim Kurumlarının Niteliği Üzerine Bazı Düşünceler",VIII Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara 1976.

EROL, Oğuz, "Beypazarı'nın Güneyinde Bir Fosil Vadi ve Jeomorfolojik Önemi", AÜDTFCD, Ankara 1962, s. 105–107.

FARUKİ, Süreyya, Osmanlıda Kentler ve Kentliler,Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1993.

GÖYÜNÇ, Nejat, "Osmanlı Devletinde Taşra Teşkilatı(Tanzimat'a Kadar)", Osmanlı Ansiklopedisi, c. IV, Ankara 1999, s. 86–89.

GÜNDÜZ, Tufan, Anadolu’da Türkmen Aşiretleri, (Bozulus Türkmenleri 1540–1640), Bilge Yayınları, Ankara 1997.

HALAÇOĞLU, Yusuf, XIV. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK Basımevi, Ankara 1991.

HOCA SAADEDDİN EFENDİ, Tacü’t-Tevarih, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.

İNALCIK, Halil. “Çiftlik”, D.İ.A, c. II, İstanbul 2000, s. 313–314.

..... “ Osmanlıda İstatistik Metodu Kullanıldı mı ?”, Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik Ed. Halil İncalcık- Şevket Pamuk), Ankara 2000, s. 1–14.

..... “Osmanlılarda Raiyyet Rusumu”, Belleten, S. XXIII, s. 5–59.

KAFESOĞLU, İbrahim, Türk Milli Kültürü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1996.

KOCAKUŞAK, Süha “Beypazarı ile Karasar Arasındaki Sahanın Coğrafi Özellikleri”, AÜDTFCD, Ankara 1955, s. 659–674.

MARDİN, Ebu’l-Ula, “Kadı”, D.İ.A, c. IV, İstanbul 2000, s. 42-46.

NEŞRİ, Mehmed, Kitab-ı Cihanüma, Yay. Faik Reşit Unat- Mehmet Altay Köymen, TTK Basımevi, Ankara 1987.

OCAK, Ahmet Yaşar, “Zaviye”, İ. A, c. XIII, İstanbul 1985, s. 468–472.

Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yıl Armağanı, c. I, Zaman Gazetesi, İstanbul 1999.

ÖZ, Mehmet, “Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler”, Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik, Ed. Halil İncalcık- Şevket Pamuk, Ankara 2000, s. 15–32.

TORUN, Ethem, Bilinen ve Bilinmeyen Yönleriyle Beypazarı, TTK Basımevi, Ankara 2004.

SAHİLLİOĞLU, Halil, “Zeamet”, D.İ.A, c. XIII, İstanbul 2000, s. 447–479.

SAMİ, Şemseddin, Kamus-ı Türki, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.

SERTOĞLU, Mithat, Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi, İstanbul 1992.

SÜMER, Faruk, Oğuzlar (Türkmenler), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999.

ŞENER, Yaşar, Beypazarı: Tarihte ve Bu Gün, Ankara 1973.

TABAKOĞLU, Ahmet, “Osmanlı İktisat Sistemi”, Osmanlı Ansiklopedisi (Tarih, Kültür, Medeniyet), c. II, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.

..... Türkiye İktisat Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986.

TANOĞLU, Ali, “Beşeri Coğrafya”, Nüfus ve Yerleşme 1, İstanbul 1969.

..... “İskân ve Coğrafyası, Esas Fikirler, Problemler ve Metod”, TM, İstanbul 1960.

TOGAN, Velidi Zeki, Tarihte Usul, Enderun Kitabevi, İstanbul 1985.

TUNÇDİLEK, Nejdet, Türkiye İskân Coğrafyası, İstanbul Matbaası, İstanbul 1967.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı, TTK Basımevi, Ankara 1984.

ÜNAL, Mehmet Ali, Osmanlı Müesseseleri Tarihi, Kardelen Kitabevi, Isparta 1998.

..... XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı, TTK Basımevi, Ankara 1999.

..... XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), TTK Basımevi, Ankara 1989.

VARLIK, Mustafa Çetin, Germiyan-oğulları Tarihi(1300- 1429), Sevinç Matbaası, Ankara 1974.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, Ordu Kazası Sosyal Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985.

..... “Vakıf”, İ. A, c. XIII, İstanbul 1985, s. 153–172.

YİĞİT, Ahmet, XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Edirne Kazası, Basılmamış Doktora Tezi, Muğla 1998.

Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zilli,, Seyahatname, (Haz. Zekeriya Kurşun-Seyid Ali Karaman-Yücel Dağlı) Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu, c. VIII, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

VII. EKLER

A. TABLOLAR

1. Tablo I-İcmal Defter'e Göre Beypazarı Mahalleleri

Mahallat-ı Beypazarı	Hane	Mücerred	Hasıl	Nüfus
Mahalle-i Gülhanı	28	21		177
Mahalle-i Yakacık	17	22		118
Mahalle-i Düz	68	91		474
Mahalle-i Yaz	28			154
Mahalle-i Kızılkaya	34			187
Mahalle-i Beğdepesi	32			176
Mahalle-i Yenice	31			171
Mahalle-i Ömerönü	17			94
Cema'at-i Eyneözü	9			50
Cema'at-i Virancık	22			121
Cema'at-i Derbendcik	14			77
Mahalle-i Kadı	44			242
Mahalle-i Ermeniler	14			77
Yekun	358	134	35441	2116,4

2. Tablo II-Mufassal Defter'e Göre Beypazarı'nın Mahalleleri

1574 Sayımına Göre Beypazarı Mahalleleri	Hane	Nüfus
Mahalle-i Gülhanı	137	754
Mahalle-i Mescid-i Cami-i Akşeyh	87	479
Mahalle-i Mescid-i Ali Çelebi	77	424
Mescid-i Cami-i Pir Ahmet	59	325
Mahalle-i Mescid-i Merdban Dede	87	479
Mahalle-i Mescid-i ?	64	352
Mahalle-i Mescid-i Düz Nam-ı Diğer Hoca İdris	78	429
Mahalle-i Mescid-i Eyne Hoca	61	336
Mahalle-i Mescid-i ?	61	336
Mahalle-i Mescid-i Eminoğlu	42	231
Mahalle-i Mescid-i Damedan	49	270
Mahalle-i Mescid-i Ömeroğlu	84	462
Mahalle-i Mescid-i Akşeyh Nam-ı Diğer Okurca	84	462
Mahalle-i Eski Mescid Nam-ı Diğer Yakacık	84	462
Mahalle-i Eski Cami	72	396
Mahalle-i Mescid-i Yenice	109	600
Mahalle-i Yaz	99	545
Mahalle-i Mescid-i Ali Çelebi	37	204
Mahalle-i Mescid-i Kazurroğlu	171	941
Mahalle-i Mescid-i Cami	78	429
Mahalle-i Mescid-i Cami-i Kasım der Hızırlık	47	259
Mahalle-i Mescid-i Sarı Mahmut	21	116
Cema'at-ı İnözü	24	132
Cema'at-ı Derbentcik	183	1007
Cema'at-ı Virancık	93	512
cem'an	1988	10934

3. Tablo - III Beypazarı Kazasında İsimleri Değişmemiş Bazı Köyler

XVI.Yüzyıldaki İsmi	Günümüzdeki İsmi
Poladlu	Polatlı
Dikmen	Dikmen
Yassıkaya	Yassıkaya
Oyumağaç	Oyma ağaç
Tahir	Tahir
Nehr-i İnözü	İnözü çayı
Kuyucak	Kuyucak
Kozağaç	Kozağaç
Sekilü	Sekli
Tutaş(Dutaş)	Dudaş
Hamzalar	Hamzalar
Kösd	Köst
Mikail	Mikail
Boyaluca	Boyalı
Başviran	Başören
Derbendcik	Derebent
Sobice Alanı	Sapçalan
Kuyumcu	Kuyumcu
Kızılcasöğüt	Kızılcasöğüt
Haydarlu	Haydarlar
Karacaviran	Karaören
Kerbanlar	Kerbanlar
Dibekviranı	Dibekören
Korşar	Karaşar
Köse	Köseler
Uhruş	Uruş
Adaviran	Adaören
Kozağaç	Kozağaç
Kaplan	Kaplanköy
Uşakbükü	Uşak Göl

Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasıl

C. Yörükân Ahmed	106	129						4849
K. Kızıllıhisar	3	3	1	1				462
K. Kızılvıran	28	10	8	2	12			2144
N. Uluvıran ve Celeblü						15		9000
K. Karavıran	27	20	3	8	13			2048
K. İncük	9	7	2	2	1			2620
K. Kayacıkhisarı	43		13			240		6691
K. N. Kayacıkhisarı								1545
K. Küçüközü	11	6	4	2	1			1545
K. Kayaklı ve İnözü	15	18	9	1				4095
K. Tahir	33	16	16	7	10			4582
K. Narlıcaavşar	18	10	3	1	12			4162
K. Armudlu	12		5		3			1379
K. Erüklü								1379
K. Artköy	22	4	10	5	1			2800
K. Üçkoru an Tutaş	12	7	3	1	4			1595
K. Korşar	6	7	1	4				
K. İncirlü	2	2	1					
K. Kuyucak	3	1	1		1			1632
Ç. Kuyucak	5	6	1	2	1			490
K. Sakızcık	6	7		3	3			441
K. Kızılcasöğüt	13	4	5	1	2			2954
K. İlgöz	6	10	4					1195
K. Depe	12	6	8	2	4			1000
K. Poladlı	29	15	1	1	2			2992
K. Çona	6	7			2			5419
K. Büğdüz ve N. Manda								3970
K. Akvıran	22	18	9	3	2			3550
K. Kovancı	12	7	3		6			1453
K. Kozluca	7	1	2		4			953
K. Pınarlar	13	15	5		5			1835
K. Dikenlü	10	5	5	3		12		12681
K. Ahmedvıranı	21	18	9	6	4			2993
K. Çömi						30		4526
K. Hamzalar	19	19	2		14			1753
K. Sovucak	16	8	5		3			1449
K. Akkaya	7	3	1		4			4000
K. Eriklü	25	30	7	6	5			3556
K. Armud ma'a M. Emircik	18	9	7	5	2			1905

Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasıl

K. Geyikpınarı	16	6	5	4	2			2116
K. Sobice alanı	2		4					427
M. Elmalu								100
M. Oluklu								200
M. Üçtaç								75
M. Çoraklu								200
N. Çeltük-ü Kayacikköy						5		200
Mukata-i Dekakin								30
M. Kızılcaköy								10
K. Ulumaacun	29	33	10	2	12			3905
K. Dikmen	15	13	7	5	2			2254
K. Kertil	12	6	3	1	5			
K. Kaplan	4	1	2					1542
K. Hisarcık	3	3	1		2			2300
M. Akçaavlağı								550
K. Uşakbükü	12	9	2	2	5			1358
K. Saraycık	3	1	1		1			742
K. Belenler ve N. ?								1260
K. ?	6	2	3	1	1			1320
K. Kozalanı	13	4	2	1	9			2044
K. Dibekviranı	9	11	2		4			
K. Sobicealanı	6	2	2	2				2063
K. Haydarlu	26	9	5	2	15			2133
K. Başviran	15	10	3	4	5			2350
K. Karahisar	20	4	4	2	12			855
K. Köst Nam-ı Diğer Akçaşehir	9	5	4	2	6			872
K. Güney	11	5	1	1	7			2296
M. Meşelü								30
K. Mikail	8	5	3	1	1			946
H. Yadigar	12	16	4		4			2278
K. ?	15	9	5	6	1			1776
K. Köst	13	7	2		8			1935
K. Tutaş	7	9	1	1	3			1374
K. Kurtkovan	16	10	2	1	11			813
K. Kızılcaviran								3036
K. Aluvaç	5	3		3	2			738
K. Boyaluca								185
K.an Kertil	2							183
K. Atik	13	11	2	3	6			677
K. Başviran								200
K. Kavak	7	8	4					5336

Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasıl

M. Karaca								230
M. Hızırşah N. Çeltük								1300
M. İlbükü								100
M. yeri ?								70
N. Ali Oğlu an Yassıkaya								2100
M. Kışlaarası								156
Ç. Ahi Dünder								40
N. Yassıkaya								2100
Ç. Ravendi								150
Z. Dorucakbükü								450
Z. an Başağaç								150
Z. Akyazı								40
Ç. Tuzakçı								40
Nefs-i Karahisari Nallu	19	15						
N. Davutoğlu								2400
An baat-ı şehir ?								450
N. Çekiköyü								4800
N. Yemreköy								1800
N. Üveys								1865
N. Akçabayır								4600
N. Ulu yürük								1800
K. Çay	46	33	16	10				4300
K. Gazi	17	9	5	3	4			1900
K. Kavacık	13	12	2	1	7			1850
K. Gençlü	11	3	3	1	3			1769
K. Kendere								1920
K. Kara ve Günşah	40	15		2	39			19130
K. Alu	22	34		2	20			1331
K. Kethüda	14	22	5		5			2350
N. Çeltük mezkur								3100
K. İsaklu	18	11	13	1	1			3341
K. Sobran	43	33	10	5	10			5455
K. Yaylakalanı	13	9	5		4			2228
K. Depe	14	12	6		7			1115
K. Kızılkapu	4	7	4		3			1056
K. Osman	20	14	11	2				4715
K. Arucak	3	3	4					1486
K. Davutoğlu	21	12	14	4	1			5266
An K. Davutoğlu	12	9	8		2			2918
K. Dame ?	10	5	2	1	5			1702

Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasıl

K. Oyumağaç	11	6	5		1			3028
K. Kozca	15	9	6	1	5			2509
K. Güncek ?	14	11	6	1	2			2352
K. Ozan	17	9	7	3	3			1835
K. Saçak	10	8	6					1597
K. Karadepe	12	14	6	1	3			1557
K. Mikail	8	6	5		1			1819
K. Ormanos	3	1	1	1				872
K. Aksu								876
K. Kızılöz	14	3	7	1	2			1991
K. Kayalar	22	12	9	5	2			2989
K. Sarukaya Ma'a Çeltük	8	2	4	1	5			4219
K. Çeki	40	20	9	3	21			4315
K. Kızılcaviran	35	42	9	2	14			3010
K. Damalu ?	1	11	6	3	1			1819
M. Oyumağaç								30
K. Sofular	14	8	1	3	8			1326
K. ?	27	20	11	4				1867
K. Yemre Ma'a Çeltük	4	2						3265
K. Sorka					2			1312
K. Soku	3	2	1		4			1463
K. Hisarcık	9	6		3				2513
K. Ahisu	6	3	1	1				1003
K. Akçabayır	23	13	13	3				3963
K. Dar Nam-ı Diğer ?	4	4	2					1485
K. Kızıl Kuyu								1896
K. Mikail								1586
M. Akkaya	14	8	5					137
K. Ormanos								634
K. Kafıralanı	3		2					573
Ç. ?								650
K. Kozca	13	7	6	1				1296
K. Karaköy	1	1	4					1059
K. Aksu	14	12	3					1466
K. Karahavran	4	5	4					955
K. Kızılkuşu	3	2	2					1507
K. Bey ...?	7	3	4	4				926
K. Kozca	3	3	4	1				1184
K. Karınca	3	1						810
Ç. Çay								60

Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasıl

Ç. Hasani Diraz								15
Ç. Karabey								100
Ç. Orhanođlu								100
Ç. Osman								169
Ç. Kavacık								
Ç. Çayırözü								
Ç. Kovanlu								
TIMAR-I BAZDARAN								
K. Kapucu	7	4	2	3				3535
K. Ozan	14	9	7	3	3			1830
K. Alpagud	13	11	6	5	1			1950
K. Kızılağaç								773
K. Adaköy								239
M. Ark								310
K. Belenviran								648
K. Baluklu								500
K. Kovancı	12	14	2	3	5			1518
M. İnküri								230
M. Kayacılar								115
M. Bayırili								115
M. Aksekü								300
M. Aksekü								170
M. Aksekü								130
M. Aksekü								230
M. Ağaçhisar								230
M. Veli								110
M. Aksekü								250
M. Aksekü								250
M. Aksekü								250
M. İnođlu								230
M. Evce								220
M. Bozvıran								105
M. Aksekü								110
Ç. Kavacık								50
Ç. Bayırözü								20
Ç. Kumalu ?								50
Ç. Kaya								50
M. Soku								150
M. ?								50
M. Yusuf bin Gündüz								50
M. Sulucayer								20

Tablo IV - İcmal Defter Demografya ve Hasil

M. Aslhan								50
M.?								150
CEMAN	2043	1424	642	255	563	362	11600	448581

5. Tablo V - Mufassal Defter'e Göre Beypazarı'nın Demografyası

	Hane	Nim	Ekinlü	Bennak	Mücerred	Çift
Kaza-i Beypazarı						
K. Dolak	35	6	2	7	18	
K. Kertil Nam-ı Diğer Karşu Oba ma'a K. Kaplan, K. ?	89		6	9	45	
K. Hasankavağı	130	14	16	8	80	3
K. Yenice	59	6	3		21	6
K. Küçükoğlanları	17	4	1	2	10	4
K. Karataş	41	1	6	5	24	3
K. Kızılsaray Nam-ı Diğer Sekü	113	4	14	6	29	4
K. Kavacık(Kızılsaray)	76	3	8	14	42	
K. Demre Ma'a M. Akpınar ve K. Körpeci	59	9	30	41	131	20
K. Kaplan	58	1	14	3	40	
K. Kertil	14	2	2	1	9	
K. Kovancı	92	4	22	13	59	2
K. Boğabükü	72	1		28	38	1
K. Taksirbükü	85			21	58	
K. Adalıkuz	59	1		1	35	
K. Karınca	43		31		18	
K. Yassıkaya	80	1		24	60	
K. Akçakavak	77	12	10	4	35	
Züema ve Tımarha-i Kaza						
Mülk-ü Ahmet Paşa Mir Miran-ı Sivas, K. Kıçima'acın	41	8		4	26	
K. Armudlu	44		2	8	29	
K. Erüklü	66	8	16	10	50	
Esame-i Kayacık Hisarı Zeamet-i Mehmed Çavuş Mezkur	79			32	45	3
K. Oynuk ?, Zeamet-i Ömer Miralay-ı İbrahim	93	8	9	7	51	
K. Art Zeamet-i Mezbur	63		9	8	35	7,5
K. Karıncabükü Tımar-ı Bosna	37	5	4	3	20	1

Tablo V - Mufassal Defter'e Göre Beypazarı'nın Demografyası

K. Denetlü	21	2	2		5	6
K. Ahmedviranı Nam-1 Diğer Adaviranı	81	2	15	8	40	1
K. Poladlu Nam-1 Diğer Adayaka ve K. Hocabükü	86	7	8	10		3
K. Sülünlü	52	3	5	13	29	
K. Köşk	86		12	16	58	
K. Boyaluca	54		6	5	26	1
K. Sakarcık	64		4	9	22	
K. Kayser	21	3	2	2		1
K. Yukarı Uluma'acun	70	3	12	16	36	
K. Dikmen	42	8	4	6	9	1
K. Badiye	31		3	5	22	
K. Pınarlar	49	5	4	3	32	
K. Akkaya	25			9	15	
K. Akviran	98	9	7	9	34	3
K. Geyikpınarı	32		8	2	18	1
K. Körpe	22	6	1	6	7	2
K. Mikail	35	4	4	3	20	
K. Günviranı	9	1	4		4	
K. Narlıcaavşar	63	3	14	16	21	1
K. Kalta	14	7	1	1	12	1
K. İsalır	13		2	2	8	
K. Kerbanlar	56	3	5	8	35	1
K. Dikenviranı	42	1	5	7	24	1
K. Sovancıalanı	77	2	6	24	41	
Esame-i K. Ulumacunlu	25		2	5	15	3,5
K. Üçkuz Tımar-ı Mim	18		6		9	
K. Depe Tımar-ı Mezkur	17		1	4	11	
K. Küçüköz Tabi-Mim	72	3	9	8	50	
K. Uğruca	5		1		4	
K. Küreciler	9			4	5	
K. Sinancı	22	8		1	13	
K. Atik	128		18	23	68	
K. Sovucak	29	1	3	4	17	1
K. Kozalanı	42	1	4	6	26	
K. Hamzalar	42		9	9	25	
K. İlgöz	51	4		4	18	2
K. Kösd	49		3	3	12	
K. Kozluca	15			8	7	
K. Karaca	42	5	1	6	24	2
K. Musalar	21	1		7	11	
K. Kurdkovan	35	2	2	4		

Tablo V - Mufassal Defter'e Göre Beypazarı'nın Demografyası

K. Küçükarmudlu	28	3			4	
K. Karacahisar	182	2	27	11	65	
K. Karaviran	42	2	10	19	38	
K. Taşanlar	30		3	3	21	
K. Saraycık	11	2	1	1		
K. Köşk nam-ı diğer Akçaşehir	27		4	9	13	
K. Kozagaç	30	1	2	6	13	
K. Uşakbükü Nam-ı Diğer Depe	35		4	7	21	
Tımar-ı Mehmed ve Ömer Bey, Nasuh ve İsa	73			19	43	
K. Günşah Tımar-ı Mehmed ve Ömer Bey	70	4	14	4	39	
K. Yenice der nezd-i K. Uşakbükü Tımar-ı Mustafa ve Abdullah	29	1	1	6	17	
K. Üzüm Viranı Ma'a Soku Zeamet-i Abdülrezzak Katib-i Defterhane	25					
K. Soku Zeamet-i Mezkur	14	3	1	5		
H. Kertil ve Kaplan	28			23	46	
Nısf-ı Çeltük	17			6	17	
K. An Başvıran Namı-ı Diğer Hocaoğlu Zeamet-i Hüzeyin	28		3	4	9	
K. İncük Nam-ı Diğer Kayak Ali Bey Tımar-ı Mehmed	24			5	13	
K. Başvıran Nam-ı diğer Kayak Ali Bey Tımar-ı Mehmet	10	1		3	5	
CEM'AN	4090	211	468	666	2205	86

Tablo VI- Mufassal Defter'e Göre Hububat ve Bakliyattan Alınan Vergiler

K. Divan	17	100		50		440										5					612
K. Kertil Nam-1 Diğer Karşu Oba ma'a K. Kaplan ve K.?							25	125	20	50	16	40	20								296
K. Hasankavağı							230	1150	300	750	48	120			30	150					2778
K. Küçükoğlanları																					0
K. Karataş							60	300	50	120	60	150									740
K. Kızılsaray nam-1 diğer Sekülü																					0
M. Soğanlar(Boğazlar?) K. Mezbure																					0
K. Kavacık (Kızılsaray)																					0
M. Körpaç																					0
K. Demre ma'a M. Akpınarve K. Körpeci																					0
Hasıl-ı an K.							440	2200	400	1000	50	125	120				30	15	32		4412
K. Kaplan							12	60	8	20	8	20	28								156
K. Kertil							25	125	26	65	16	40	12						99		408

Tablo VI- Mufassal Defter'e Göre Hububat ve Bakliyattan Alınan Vergiler

K. Kovancı						170	900	120	200	20	50	90				23	5	25				1603
K. Boğabükü						160	800	100	250			80				140	16	80	1200	12	1500	4342
K. Taksirbükü						220	1100	180	540			134							400			4074
K. Adalıkuz																						0
K. Yassıkaya						120	600	80	600	20	50	60	60				12	60				5412
K. Akçakavak ve M. Sulukol		140	160	70	8400		80	400	50	125	12	30	20	20		200	8	40				11655
K. Eymür																						0
K. Musa Bükü		10 0		50	500																	650
Züema ve Tımarha-i Kaza																						
Mülk-ü Ahmet Paşa Mir Miran-ı Sivas K. Kiçima'acun							220	1100	140	350	12	30	30	30								2208
K. Armudlu						220	1100	180	450	50	125	60	60		60							2305
K. Büğdüz Zeameti Mehmed Çavuş																						1719
K. Karınca Bükü Tımar-ı Bosna						240	1200	200	500										144			2287
K. Denetlü	12	12 6		63																155		556
K. Ahmetviranı Nam-ı Diğer Adaviranı						200	1000	180	150	50	125								500			2205

Tablo VI- Mufassal Defter'e Göre Hububat ve Bakliyattan Alınan Vergiler

K. Poladlu Nam-ı Diğer Adayaka ve K. Hocabükü	6					16 0	800	14 0	350	50	12 5								50		1711
H. An K.? Haliya Zeamet-i Mezkur	6,5	60		30																	476,5
K. Sülünlü						40 0	2000	30 0	750	40	10 0			10	50						3650
M. Çomi Tımar-ı Hoca Ali	6	60		30												3 0			12 0		746
K. Boyaluca						60	300	40	100			30	30						40	100	700
K. Sakarcık						40	200	48	144	10	30	7	7								486
K. Kayser																					0
K. Yukaru Ulumacun						20 0	1500	48 4	710	32	80	12	12								3030
K. Dikmen						21 2	1060	80	200	48	12 0										1725
Tımar-ı Abdurrahman Çavuş, K. Badiye						50	250	40	100			62	52				15	25			594
K. Pınarlar						34 6	1700	22 1	553	26	65										2911
M. Akyazı																					0
M. Akgün der nezd-i K. Derbencik						30	150	15	37												232
K. Akkaya	3	30		15	150 0	40 0	2000	30 0	750	16 0	40 0	32 1	32 1				70	35 0			7280

Tablo VI- Mufassal Defter'e Göre Hububat ve Bakliyattan Alınan Vergiler

K. Üçkoz																							0		
Kalender Mustafa oğlu der nezd-i Oyumağaç Tımar-ı mezkur																								0	
M. Kara Mehmed der nezd-i Yukarı Ulucak Tımar-ı mezkur				49																				49	
K. Depe Tımar-ı mezkur					50																			50	
K. Kunduzlu Tımar-ı mezkur																								0	
K.Kapaklı ve K. İnözü Tımar-ı Mehmed ve Mustafa																								100	
K. Küçüköz						238		190	475	220	550													1673	
K. Uğruca						59	295	89	222	20	50													735	
K. Küreciler						20	100	20	50	4	10													204	
K. Sinancı						80	400	40	100			40	40											700	
K. Atik						219	1095	200	500	16	40													2070	
K. Sovucak						190	800	240	600	34	85	114	114									222		2399	
M. Sazak der nezd-i Beydil?																						40	6	15	61

Tablo VI- Mufassal Defter'e Göre Hububat ve Bakliyattan Alınan Vergiler

K. Taşanlar						154	770	113	282	29	92										1440	
Tımar-ı Mehmed ve Ömer bin Memnun ve İsa K. Saraycık						167	835	126	315	17	42	51	51						5	125	1815	
K. Kösd namı-diğer Akçşehir						120	720	15	45			10	10					35	50	150	1155	
K. Kozgağaç						165	825	148	370	60	150	31	31								1780	
K. Uşakbükü nam-ı diğer K. Depe						158	790	124	311	34	85										1502	
Tımar-ı Mehmed ve Ömer bin Memnun ve İsa						80	400	60	180			80	80			30			70		980	
K. Gönan Tımar-ı Mehmed ve Ömer Bey						40	200	30	75			30	30			16			16	20	50	507
K. Yenice der nezd-i K. Uşakbükü Tımar-ı Abdullah ve Mustafa						150	750	60	150	40	100	59	59							10	25	1403
K. Üzümviranı an Zeamet-i Mehmed Çavuş						150	600	54	245	45	150											1250
K. Soku Zeamet-i mezkur tabi-i Karahisari Nallu					65			54	245	60	150			15	25				350	20	154	1138

7. Tablo VII- Mufassal Defter'e Göre Bağcılık, Bahçe ve Meyvecilikle İlgili Vergiler

Kaza-i Beypazarı	Öşrü Cevz	Ba'at	Öşr-ü Ba'at	Öşr-ü Meyve	Öşr-ü Bostan	Amrud	Resm-i Bostan	Resm-i Bağçe	Yekün
N. Boğabükü									0
N. Uluviran ve Celebli									0
N. Arz									0
N. Yassıkaya									0
N. Kayacıkhisarı									0
N. İncük									0
N. Şarabhane									0
N. Yadigar									0
K. Divan									0
K. Kertil Nam-ı Diğer Karşu Oba ma'a K. Kaplan ve K.?	4	16							20
K. Hasankavağı									0
K. Yenice	10	40		20	30				100
K. Küçükoğlanları									0
K. Karataş		25		5	10				40
K. Kızılsaray nam-ı diğer Sekülü									0
M. Soğanlar(Boğazlar?) K. mezbure									0
K. Kavacık (Kızılsaray)									0
M. Körpaç Der Mim									0
K. ? ma'a K. Akçapınar ve K. Körpeci									0
Hasıl-ı an K.	12	300 0			120			5	3137
K. Kaplan			20	7	14				41
K. Kertil			23						23
K. Kovancı				10	28				38
K. Boğabükü				100	150				254
K. Taksirbükü		300			300				2100
K. Adalıkuz									0
K. Yassıkaya		40		15					3805
K. Akçakavak ve M. Sulukol		46		12					1958

Tablo VII- Mufassal Defter'e Göre Bağcılık, Bahçe ve Meyvecilikle İlgili Vergiler

K. Eymür								0
K. Musabükü								0
Züema ve Tımarha-i Kaza								
Mülk-ü Ahmet Paşa Mir Miran-ı Sivas								
K. Kiçima'acun			150					446
K. Armutlu	50		80	12	22			164
K. Büğdüz Zeameti Mehmed Çavuş								1719
K. Karıncabükü Tımar-ı Bosna		100	150		30			283
K. Denetlü		164	80	18	100			562
K. Ahmetviranı Nam-ı Diğer Adaviranı		150						150
K. Poladlu Nam-ı Diğer Adayaka ve K. Hocabükü		200		10	15			255
H. An K.? Haliya Zeamet-i Mezkur		17		10	55			462
K. Sülünlü		174			50			224
M. Çomi Tımar-ı Hoca Ali								500
K. Boyaluca		45		14	15			74
K. Sakarcık	50		20					70
K. Kara								0
K. Yukaru Ulumacun								0
K. Dikmen			5					10
Tımar-ı Abdurrahman Çavuş, K. Badiye			50	11	19			80
K. Pınarlar	7		210	144	40			401
M. Akyazı								0
M. Akgün der nezd-i K. Derbendcik								0
K. Akkaya		100						760
K. Akviran			88	17			6	146
K. Geyikpınarı Tımar-ı Hasan serasker			202	20				222
K. Körpe	45	110		60	130			345
K. Mikail			57	15				72
K. Günviranı			5	6				11
K. Narlıcaavşar			42	11	150			206
K. Kerbanlar Tımar-ı Abdullah Çavuş			24	4			53	81
K. Denetliviranı		36		269			10	315
K. Suluviran		43		147	19			209
Tımar-ı Katib Ahmed bin Mustafa Çavuş serasker, K. Uluma'acun		25		10	8			50

Tablo VII- Mufassal Defter'e Göre Bağcılık, Bahçe ve Meyvecilikle İlgili Vergiler

K. Üçkoz									0
Kalender Mustafa oğlu der nezd-i Uyumağaç Tımar-ı mezkur									0
M. Kara Mehmed der nezd-i Yukarı Ulucak Tımar-ı mezkur									0
K. Depe Tımar-ı mezkur									0
K. Kunduzlu Tımar-ı mezkur									0
K.Kapaklı ve K. İnözü Tımar-ı Mehmed ve Mustafa									100
K. Küçüköz	61	157		108					326
K. Uğruca				15					15
K. Küreciler	5		5	5					15
K. Sinancı			15	40	140				195
K. Atık			186		18				204
K. Sovucak			22						22
M. Sazak der nezd-i Beydil?									0
K. Kozalanı	20		60	15					95
K. Hamzalar Tımar-ı Hüseyin ve Hızır	112		134	50	53				349
K. İlgöz			42	10					52
K. Kösd			39	70	50				159
K. Kazancı									0
K. Kozlu									0
K. Gün		50			50				100
K. Menteşeler		55		15	30				100
K. Düz	17			30		10			57
K. Kurdkovan			110					100	210
K. Sakarlar									8
K. Küçüköz ma'a K. Araklu									0
K. Hisarcık Tımar-ı Ahmed ve Ağa					15				15
K. Karabayır				115	100				215
K. Karıncaviranı			250						400
M. Akçaavlağı									0
K. ?	14		18	13	16				61
K. Karacahisar	13		279	72			10		374
M. Kadıyeri									0
K. Karaviran	62			84	12				158
M. Karaköyünü			189		49				238
K. Taşanlar	45		115						160
Tımar-ı Mehmed ve Ömer bin Memnun ve İsa K. Saraycık			21						102
K. Kösd namı- diğer Akçaşehir	25		114					49	188

Tablo VII- Mufassal Defter'e Göre Bağcılık, Bahçe ve Meyvecilikle İlgili Vergiler

K. Kozagaç									0
K. Uşakbükü nam-ı diğer K. Depe	9		50	10	10				79
Tımar-ı Mehmed ve Ömer bin Memnun ve İsa			50	30	28				108
K. Gönan Tımar-ı Mehmed ve Ömer Bey			18	15	14				47
K. Yenice der nezd-i K. Uşakbükü Tımar-ı Abdullah ve Mustafa	19	20		10	15				64
K. Üzümviranı an Zeamet-i Mehmed Çavuş	25	20							51
K. Soku Zeamet-i mezkur					80				80
K. Kertil ma'a K. Kaplan			160	160					320
K. Salumlu					150				150
K. Başvıran nam-ı diğer K. Hoca Oğlu Zeamet-i mezkur					350				351
K. İncek Hisarı									10
K. Başvıran nam-ı diğer Kayak Ali Bey Tımar-ı Mehmed	5	32		5					192
K. Sülünlü									0
K. Uluvıran nam-ı diğer Depecik ve K. Depe		30							3730
K. Orta		54							54
K. Aktemur			14						14
K. Köse	5		20		12				37
K. Tutaş									0
Cem'an	615	5049	3117	1819	2497	10	79	154	28538

8. Tablo VIII-Mufassal Defter'e Göre Hayvancılıkla İlgili Alınan Vergiler

Kaza-i Beypazarı	Resm-i Çift ve ağıl	Adet-i Ağnam	Resm-i Kovan	Resm-i Yaylak	Hasıl-ı Çayır	Resm-i Kışlak	Yekün
N. Boğabükü							0
N. Uluviran ve Celebli							0
N. Arz							0
N. Yassıkaya							0
N. Kayacıkhisarı							0
N. İncük							0
N. Şarabhane							0
N. Yadigar							0
K. Divan	368	12	8				388
K. Kertil Nam-ı Diğer Karşu Oba ma'a K. Kaplan ve K.?	613	40	4				657
K. Hasankavağı	1177	250	133	20			1580
K. Yenice	552	150	100		20		822
K. Küçükoğlanları							0
K. Karataş	452	65	41				558
K. Kızılsaray nam-ı diğer Sekülü							0
M. Soğanlar(Boğazlar?)							0
K. Kavacık (Kızılsaray)							0
M. Körpaç							0
K. ? ma'a K. Akçapınar ve K. Körpeci							0
Hasıl-ı an K.	2677	569	15	30			3291
K. Kaplan	504	34	17				555
K. Kertil	120	38					158
K. Kovancı	988	150	18				1156
K. Boğabükü	330	130	80				544
K. Taksirbükü	483	650	180				2813
K. Adalıkuz							0
K. Yassıkaya		500	30				4280
K. Akçakavak ve M. Sulukol	689	188					2777
K. Eymür							0
K. Musa Bükü							0
Züema ve Tımarha-i Kaza							
Mülk-ü Ahmet Paşa Mir Miran-ı Sivas							
K. Kiçima'acın	243	140	12	15			706

Tablo VIII-Mufassal Defter'e Göre Hayvancılıkla İlgili Alınan Vergiler

K. Armutlu	402	55	15		30		502
K. Büğdüz Zeameti Mehmed Çavuş							1719
K. Karınca Bükü Tımar-ı Bosna	494	200	40				737
K. Denetlü	293		25		30		548
K. Ahmetviranı Nam-ı Diğer Adavirani	689	200	25				914
K. Poladlu Nam-ı Diğer Adayaka ve K. Hocabükü	733	200	25				988
H. An K.? Haliya Zeamet-i Mezkur							380
K. Sülünlü	449	250					699
M. Çomi Tımar-ı Hoca Ali							500
K. Boyaluca	266	50	23				339
K. Sakarcık	212	81	10				303
K. Kara							0
K. Yukarı Ulumacun	669	74					743
K. Dikmen	410	10	5			126	556
Tımar-ı Abdurrahman Çavuş, K. Badiye	316	90	11		5		422
K.Pınarlar	558	238	36				832
M. Akyazı							0
M. Akgün der nezd-i K. Derbencik	33						33
K. Akkaya	179	50	20				909
K. Akviran	749	288	104				1176
K. Geyik Pınarı Tımar-ı Hasan serasker	279	289	91				659
K. Körpe	306	80	50				436
K. Mikail	344	133					477
K. Günviranı	89	5					94
K. Narlıcaavşar	628	105	15				751
K. Kerbanlar Tımar-ı Abdullah Çavuş	510	151	8				669
K. Denetlivirani	363	446					809
K. Suluviran	617	58					675
Tımar-ı Katib Ahmed bin Mustafa Çavuş serasker, K. Uluma'acun	340	25	5				377
K. Üçkoz							0
Kalender Mustafa oğlu der nezd-i Uyumagaç Tımar-ı mezkur							0
M. Kara Mehmed der nezd-i Yukarı Ulucak Tımar-ı mezkur							0
K. Depe Tımar-ı mezkur							0

Tablo VIII-Mufassal Defter'e Göre Hayvancılıkla İlgili Alınan Vergiler

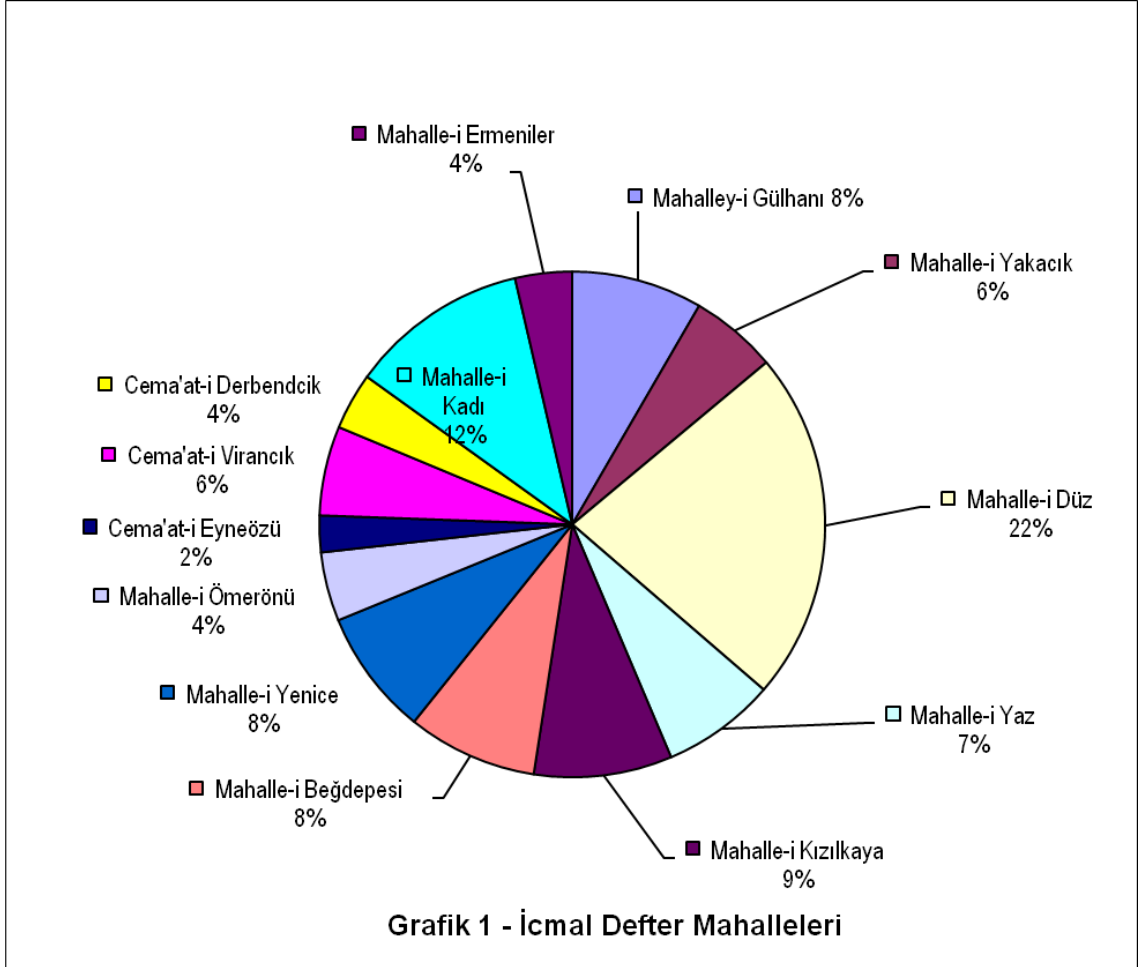
K. Kunduzlu Tımar-ı mezkur						0
K.Kapaklı ve K. İnözü Tımar-ı Mehmed ve Mustafa						100
K. Küçüköz	675	262	71			1008
K. Uğruca	60	60	16			136
K. Küreciler	820	30	10			860
K. Sinancı	231	146				377
K. Atik	955	351	89			1395
K. Sovucak	272	61				333
M. Sazak der nezd-i Beydil?						0
K. Kozalanı	362	20	15			397
K. Hamzalar Tımar-ı Hüseyin ve Hızır	448	64	23		24	559
K. İlgöz		120	25		50	195
K. Kösd	261	48				309
K. Kazancı						0
K. Kozlu						0
K. Gün	389	272	30			691
K. Mentешeler	236	55	25			316
K. Düz	323	15				338
K. Kurdkovan	310	186	60			556
K. Sakarlar						8
K. Küçüköz ma'a K. Araklu						0
K. Hisarcık Tımar-ı Ahmed ve Ağa					20	20
K. Karabayır	97	93	70			260
K. Karıncavıranı						150
M. Akçaavlağı						0
K. ?	247	162			14	423
K. Karacahisar	995	135			100	1230
M. Kadıyeri						0
K. Karavıran	560	200	5		6	771
M. Karaköyünü	32					32
K. Taşanlar	229	40	24			293
Tımar-ı Mehmed ve Ömer bin Memnun ve İsa K. Saraycık	207	112	75		15	490
K. Kösd namı- diğer Akçашehir	247	149	19			415
K. Kozagaç	192	59	102			353
K. Uşakbükü nam-ı diğer K. Depe	297	43	10		32	382
Tımar-ı Mehmed ve Ömer bin Memnun ve İsa	587	20				607
K. Gönan Tımar-ı Mehmed ve Ömer Bey	712	32				744

Tablo VIII-Mufassal Defter'e Göre Hayvancılıkla İlgili Alınan Vergiler

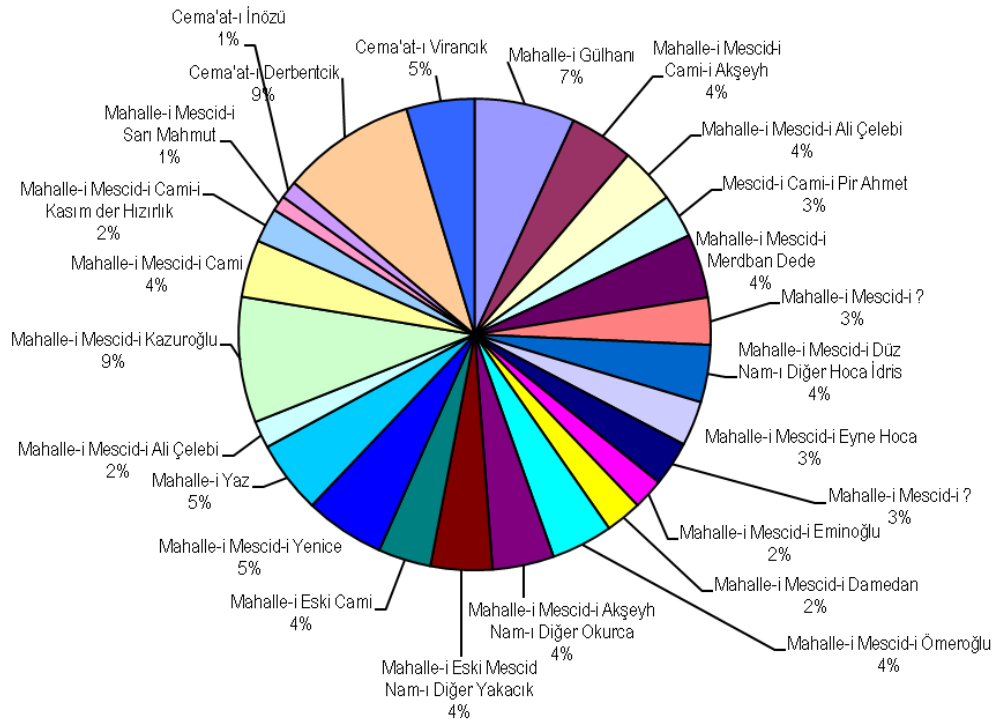
K.Yenice der nezd-i K. Uşakbükü Tımar-ı Abdullah ve Mustafa	260	30	10		32		332
K. Üzümviranı an Zeamet-i Mehmed Çavuş	554	20	54		45		679
K. Soku Zeamet-i mezkur	250	30	45				325
K. Kertil ma'a K. Kaplan	707	160	170				1037
K. Salumlu							0
K. Başvıran nam-ı diğer K. Hoca Oğlu Zeamet-i mezkur	172	266	19			20	478
K. İncek Hisarı	161	14	42				227
K. Başvıran nam-ı diğer Kayak Ali Bey Tımar-ı Mehmed	73	89	10				322
K. Sülünlü							0
K. Uluvıran nam-ı diğer Depecik ve K.Depe		20	150				3870
K. Orta	254	124					378
K. Aktemur	246	50	23				319
K. Köse	127	25	15				167
K. Tutaş							0
Cem'an	31672	9557	2353	65	373	196	59414

B. GRAFİKLER

1. Grafik 1

2. Grafik 2

Grafik 2 - Mufassal Defter Mahalleleri

C. Harita

